

MEGYEI KÖNYVTÁR

A 195

Győr

szavazási

Emlékalbum.

Központi raktár

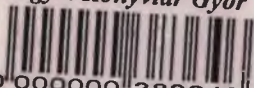
P. 4.~

A-195

Megyei Könyvtár Győr

0 000000 383646

9021 Győr Baross Gábor u. 4.

SOPRON

GYŐRVÁROSI KÖZKÖNYVTÁR

A

Beszerzési napló 189/932.sz.

„SOPRONVÁRMEGYE”

Könyvtári szám 10149.

NÉPSZAVAZÁSI EMLÉKALBUMA

KIADJA A RÁBAKÖZI NYOMDA ÉS LAPKIADÓ-VÁLLALAT SOPRON

1999 -06- 21

A becsület és hűség megbecsülésével küldöm üdvözlétemet. . .

Irtta: Gróf Bethlen István

Sopron és környéke hűségének megnyilatkozása tíz évvel ezelőtt: a magyar nemzet újabbkori történelmének egyik legjelentősebb fordulata volt.

Visszaemlékezve a sorsdöntő eseményre, mély megindultságot és hálát érzek, mert ebben a tényben én nemcsak az ezer éves mult eltéphetetlen köteleihez való önfeláldozó ragaszkodást látom, hanem úgy is tekintem azt, mint a magyar nemzeti politika gyakorlati céljai felé vezető ut első mérföldkövét.

Ez a vidék csak talpalatnyi visszaszerzett föld, amely szent, polgárainak férfias tettereje és a legnagyobb hazafiúi erény által. A lelkek tántoríthatatlansága és az anyaországba vetett bizalom azonban többet jelentett abban az időben, mint más századok fegyverrel vívott csatáiban bármely fényes példája a hazaszeretnek, amit a magyar vitézség és bátorság örökül ránk hagyott. Itt testvéreink elhagyatva a veszély és üldöztetés pillanatában helyt állottak önmagukért és helyt állottak egy szétszag-

gatott országért, amelynek teste még ma is a trianoni béke ütötte sebektől vérzik.

Gróf Bethlen István
Magyarország v. miniszterelnöke

Sopron népe 1921. december hó 14-én házat választott úgy, hogy tiszta jellemmel hitet

tett a nem-magyar anyanyelvű honfitársaival mindig egyetértésben és békességben élő, velük egyenlő jogban, művelődésben, közös nemzeti eszményekben összeforrott magyarság hagyományai mellett, amelyek által lett ez a nemzet Európa életfájának virágzó és gyümölcsöt termő ága.

De hazát választott Sopron úgy is, hogy igazolta vele a velencei egyezményhez fűzött várakozásunkat. Hittem és biztam benne, hogy a hovatarozandóság erőszakos eldöntése helyett az önrendelkezési jog érvényesülése, amit ilyen kérdésekben hiven csak népszavazás fejezhet ki, fényesen igazolni fogja Magyarország ama meggyőződését, mely szerint ha a győztes államok, mielőtt az önkényes határokat megvonták, megkérdezték volna a lakoságot, elszakított testvéreink szabad akaratuk alapján nem kerültek volna idegen uralom alá.

A soproni népszavazás nagy jelentősége, amelyet semmi el nem homályosíthat, részint

az erkölcsi példaadás értékében, részint annak a kétségbe nem vonható jogalapnak megdöntetlenségében rejlik, amelyet reánk nézve e precedens teremtett, s amelyre mindenkor hivatkozni kell a magyar külső politikának, valahányszor a békeszerződések kérdése felvetetik és mindaddig, amíg csak rábirja a megfontolás a hatalmakat arra, hogy megváltottassák az olyan diktátumokat, amellyel igazságot, jogot és gazdasági törvényszerűségeket sértettek meg.

A becsület és hűség megbecsülésével küldöm üdvözetemet a mai évfordulón azoknak, akik akkor nemzethű érzelmeiket tettekre váltották. Emelt fővel állhatnak őrt városuk hűségkapujánál a négy világtáj felé nézve, amerről hozzánk magyar sóhajokat és reményeket hord a szél, mert ők a honfiui kötelesség és jövődjé céljaink mellett tett történelmi tanuságtételükkel a nemzet örök háláját érdemelték ki.

Carlo Antonio Ferrario *tábornok,*

aki a népszavazás forró napjaiban Sopronban a Szövetségi Tábornoki Bizottságnak elnöke volt és így a legmagasabb hatalmat jelentette, jelenleg a nápolyi hadtestparancsnok. Azt a megbecsülést, melyet a szenvedő magyar nemzet iránt érzett az akkori időkben, megtartotta a magyarság számára azután is, hogy Sopronból távozott. Bizonyítja ezt a következő levél, melyet hozzánk intézett és amely egyszersmind az olasz-magyar barátságnak is dokumentuma.

Napoli Gennaio 1932. X°

Alla Redazione del „Sopronvármegye“
Sopron.

Illustrissimo Signor Direttore,

non si puo negare una fotografia richiesta con tanta cordialita'! Mi lasci esprimere la speranza che i suoi Lettori interpretino la mia pronta adesione soltanto come un omaggio alla Citta' di Sopron cui debbo il ricordo di uno degli avvenimenti piu' importanti della mia vita. Non potro' infatti mai dimenticare la mia improvvisa destinazione a Sopron ove trovai il Gen. francese Hamelin e il Gen. inglese Gorton; le prime difficolta' della Commissione dei Generali Alleati (C. G. A.) per l'esecuzione del Trattato (ricordo il Conte Sigray); l'arrivo dei due Battaglioni di Gendarmeria; la costituzione delle bande ungheresi in tutto il territorio dei Comitati occidentali, e poi nella stessa citta', ove un bel giorno mi dichiararono (ma molto cavallerescamente) sorvegliato dentro al palazzone delle Scuole; e il „nem, nem, soha“ declamato in corteo sotto le mie finestre; e infine la riconosciuta impossibilita' di eseguire il trattato e l'appello

Nápoly, január 1932 X°

A „Sopronvármegye“ szerkesztőségének
Sopron.

Igen tisztelt Főszerkesztő Ur,

nem lehet megtagadni a fényképet, melyet annyi szivélyességgel kért. Remélem, hogy az Ön olvasói úgy fogják fel ezt az én gyors hozzájárulásomat mint Sopron városa iránti hódolatomat, amely városnak köszönhetem életem egyik legfontosabb eseményének emlékét. Valóban nem tudom soha elfelejteni váratlan Sopronba rendelésemet, a Szövetségközi Tábornoki Bizottság (C.G.A.) első nehézségeit a békeszerződés keresztülvitelénél (Sigray grófra gondolok), a csendőrség (Ostenburgék a ford.) két zászlóaljának megérkezését; a magyar felkelő csapatok megalakulását az összes nyugati vármegyék területén és azután magában Sopronban is, ahol egy szép napon, igaz hogy lovagias módon őrizetbe vettnek nyilvánítottak a főiskola palotájában; a nem, nem, sohá-kat, miik az ablakaim előtt felzugtak, és végül elismerését annak, hogy a békeszerződés kivitele lehetetlen és a nagyköveti tanácshoz való fellebbezést a közvetítés érde-

alla Commissione degli Ambasciatori per un intervento. Al quale punto subentro, per l'iniziativa italiana, la Conferenza di Venezia indetta dal Ministro Della Torretta, e la conseguente convenzione che doveva addurre al plebiscito di Sopron. A rallentare le operazioni intervenne improvviso il secondo tentativo di Carlo d'Absburgo; ma poi si svolsero rapidamente i preparativi del plebiscito, preparativi che merco lo straordinario spirito di sacrificio dei funzionari, ungheresi ed austriaci, pote' essere preparato in 40 giorni e svolto, in sicura e piena liberta', il 14 Dicembre. Cosi' in conformita' al risultato delle urne, la C. G. A. ebbe il 1° Gennaio 1922 la soddisfazione di porre in atto la convenzione di Venezia. Non si puo' dimenticare l'emozione della rientrata delle truppe ungheresi nella citta'!

Nei mesi di Settembre a Dicembre 1921 tutto il territorio dei Comitati rimase in sospeso fra i due Stati, meglio direi fra nessuno, sotto la teorica autorita' della C. G. A., della quale avevo l'alto onore di essere il Presidente. Chi protrebbe credere che in quei quattro mesi nessun fatto turbo' l'ordine pubblico o privato? Al piu' assoluto riserbo della popolazione faceva riscontro sempre

kében. Erre következett be olasz kezdeményezésre a Della Toretta miniszter által javasolt velencei konferencia és az azon létrejött egyezmény, mely elvezetett a soproni népszavazáshoz. Meglassította a műveleteket Habsburg Károly második váratlan visszatérésének közbenjötté; de azután gyorsan fejlődtek ki a népszavazás előkészületei, melyek révén hála úgy a magyar mint az osztrák közfunkcionáriusok rendkívüli áldozatkész szellemének 40 nap alatt előkészíthető volt a népszavazás, mely le is zajlott teljes biztonságban és szabadságban december 14-ikén. Így azután az urnák eredményének megfelelően, a tábornoki bizottságnak meg volt az az elégtétele, hogy 1922 január 1-én tetté változtathatta a velencei egyezményt. Nem lehet elfelejteni a magyar csapatok visszatérésének érzését!

1921 szeptembertől decemberig a nyugati megyék területe fel volt függesztve a két állam között, jobban mondva a tábornoki bizottság elméleti fennhatósága alá került, amelynek nekem volt szerencsém az elnöki tisztét betölteni. Ki hihetné el, hogy a négy hónap alatt nem fordult elő sem a köz- se a magán rendnek semmiféle megzavarása. A lakosságnál teljes tartózkodása mellett is mindig kedves figyelmességet találtunk tisztjeink iránt, akik

una delicata attenzione verso i nostri ufficiali, i quali privatamente non ebbero che cortesie anche da tutte le Autorita' ungheresi. Non v'ha ufficiale dei miei (io ne incontro spesso), ne' soldato dei venuti piu' tardi per il plebiscito, che non ricordi quel periodo romanzesco con ammirazione per il dolente popolo dei Comitati e il suo dolce paese.

Dell' opera nostra doverosa non posso essere giudice. Mi e' tuttavia molto grata ogni attestazione di ricordo che mi venga da Sopron o dagli uomini politici ungheresi, che tutti ricordo con ammirazione ed affetto. Possa l'Ungheria realizzare presto un benessere degno del suo millennio di storia gloriosa.

*Il Generale Carlo Antonio Ferrario
(gia' Presidente della C. G. A. in Sopron)*

a magánérintkezésben az összes magyar hatóságok részéről is csak udvariasságra találtak. Nincs egy sem az én tisztjeim közül (gyakran találkozom velük) sem a később a népszavazásra jött katonák közül, akik ne emlékeznének csodálattal a nyugati vármegyék és a kedves ország fájdalmas népére.

A mi kötelességteljes munkánk felől nem lehetek bíró. Nekem mégis nagyon kedves az emléknek minden bizonyága, mely Sopronból és a magyar politikus férfiak részéről érkezik hozzám, akikre mind csodálattal és szeretettel gondolok. Bárcsak Magyarország hamar megvalósíthatná jobb napjait, melyek méltók ezer éves dicső történelméhez.

*Carlo Antonio Ferrario tábornok
a soproni Szövetségközi Tábornoki Bizottság
volt elnöke*

Visszaemlékezések a népszavazásra

Írta: útlemez Guilleaume Árpád

Mint a nemzetközi tábornoki bizottság magyar tagja, véletlenségből már némi népszavazási tapasztalattal bírtam, mivel, mint krakkói magyar főkonzul, alkalmam volt, a Felső-Sziléziai népszavazás munkálatait megfigyelni. Röviddel a kinevezésem előtt visszatérve, az újjáalakult magyar politikai viszonyokat még nem ismertem eléggé; azért még most is hálás vagyok azon utbagazításokért, amelyeket Almássy Sándor kormánybiztos társamtól nyertem. Köszönettel tartozom a hivatalos és hivattott tényezőkön, a buzgó helybeli és kívülről jött fiataloson és a lelkes hölgyeken kívül néhai Berzeviczy Béla lovassági tábornoknak, aki külpolitikailag tájékozott; továbbá két nemes soproni hazafinak, akik a helyi viszonyokat ismerték és akik azóta szintén egy jobb világba költöztek: néhai Lóskay Fidél bencésrendi főigazgatónak és néhai dr. Zergényi Jenő kaszinói elnöknek, akik révén sok surlódást sikerült elsimitani. Áldott legyen az emlékezetük!

Bár az igazság és méltányosság úgy is győzött volna, mégis hálásan emlékezem lovagias és tapintatos tábornoki bizottsági társaimra vissza, akik a magyar szempontok iránti jóakarukat annyira érvényesítették, amennyire azt a kötelességük megengedte. Nekik köszönhettem, hogy különféle ellenáramlatok dacára az én nevem került a soproni terület visszaadási okmányára. Katonai egyenes felfogásuk szerint azt találták, és azt Párisban ki is ezközltek, hogy az szerepeljen a kitüntető helyen, akié volt a munka és a felelősség.

Talán nem lesz érdektelen ezen urak jelenlegi állapota. Ferrario Antal, az olasz tábornok trieszti parancsnoksága után most a fontos nápolyi parancsnokságot bírja mint hadtestparancsnok. Több könyvet és cikket írt Magyarországról, mély megértéssel: bizonyára a népszavazásról is, mely azonban egyelőre meg nem jelenhetik, ugyanúgy, mint egy, a fiumei megszállásról írott műve. — R. J. G. Gorton angol tábornok, a neves sportember, jelen-

vitéz Guineau Arpad
ny. altábornagy, Nyugatmagyarország volt főkormány-
biztosa és a népszavazási tábornoki bizottság tagja

leg nyugdíjban él egy Rutlandshire grófságban fekvő birtokán és azóta is meglátogatta számos magyarországi barátját. — Havelin francia tábornok pedig a francia hadügyminisztériumban a keleti hatalmak hadseregeinek nyilvántartását vezette és úgy hallottam, hadosztályparancsnok is lett; talán azóta magasabb rangot is kapott. Jellemző, hogy mily sportszerűen fogta ő fel a népszavazást és az azzal járó jelenségeket: két fiacskáját — felkelőnek öltöztette s a gyermekek minden áron magyarul akartak tanulni.

De sok is lesz az emlékből! Összesített erővel elértük a nagy napok célját ezelőtt tíz esztendővel: én csak azt reményelem, hogy mihamarabb jobbra fordul hazánk jelenleg ismét oly nehéz, oly szűkös sorsa és a kormányzatunk mégis egyszer beválthatja és be is váltja a Soproni területtel szemben azt — amit annak idejém ígért.

*Nem az a nagy nemzet, amely sohasem
bukott el, hanem az, amelyik fel tud kelni bu-
kása után!*
(ifj. Krug Lajos)

Párisi üdvözlet Sopronnak!

Írta: Báró Villani Frigyes dr.

Tíz év hosszú idő; sok mindent láttam és tapasztaltam azóta, sok örömben és még több bánatban volt részem. De szívem-lelkem mindig Maguknál volt, kedves soproni Testvéreim. Városukhoz oly erős érzelmi szálak fűznek, melyeket még a halál sem fog elszakítani, mert ott akarom örök álmomat aludni egykor, a hazáért vértanu halált szenvedett magyar hősökkel együtt a Szent Mihály temetőben.

Ma is azt vallom, amit bucsuzásomkor üzentem Sopron közönségének, hogy életem legértelmesebb időszakai az a három év volt, amit városukban töltöttem.

A minap Bourges-ban VII. Károly és XI. Lajos francia királyok városában kóboroltam. Zimankós téli este volt; az egykor büszke paloták, a templomok és ódon házak körvonalai álomszerűen bontakoztak ki a ködből. Egyszerre csak úgy éreztem, mintha Sopronban lennék a Szent György utcában, a Szent Háromság téren, a Bécsi utcában s magam előtt

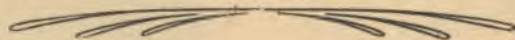
Báró Villani Frigyes dr.
meghatalmazott miniszter, Magyarország párisi követe

látnám a Széchenyi palotát, a plébánia templomot, a Szent Jakab kápolnát és vendéglátó gazdáimnak, a kedves bencések rendházát.

Az illúzió teljessé vált, amikor megkondultak a magasztosan szép bourges-i katedrális harangjai. — Arra a másik, tíz év előtti harangszóra gondoltam, mely a népszavazás estéjén Magyarország győzelmét hirdette.

Ez az ünnepi harangszó tudtul adta a vi-

lágnek, hogy Sopron lakossága a magyar hazához való hűsége és megingathatlan ragaszkodása mellett tett tanubizonytságot, de ezen túl még előhírnöke volt az ezeréves Nagymagyarország eljövendő feltámadásának, amelyben minden jó magyarral együtt az Isteni igazságba vetett erős hittel és bizalommal törhetetlenül hiszek!

Csoda történt . . .

Irtta: Gévay-Wolff Lajos

Az évfordulók nemcsak egyszerű emlékeztetők, hanem gondolkodásra, lelki elmélyülésre is készítő alkalmak. Értékük is attól függ milyen mértékben hatnak lelkünkre s hogyan tesznek meg azt bensőséges tartalommal. Az ilyenkor felújuló emlékek gyakran mint lobogó máglyatüzek világítanak rá a mult egyre jobban homályosodó körvonalaira. Ezek legtöbbször csak világítanak, de vannak közöttük szelid fényű apró kis mécsesek is. Ezek melegítenek is.

A soproni népszavazás tizedik évfordulóján én nem a népszavazást megelőző világgégés-összeomlás és politikai zürzavarok sokszor megrendítő máglyatüzeire gondolok, amelyekben szívünkhöz nőtt legszebb emlékeinket, legszentebb nemzeti hagyományainkat akarták az ellenünk törő hatalmasok és hatalmaskodók elhamvasztani. Most, ezen az évfordulón, csak azoknak az apró kis mécseseknek lángjánál melegszem, amelyek a legnagyobb bizonytalanságban a jövő kódos konturjait rajzolgatták

Gévay-Wolff Lajos
Sopronvármegye alispánja

14 elem és amelyek azokban a végtelenül nehéz órákban reménységgel töltötték meg aggódo lelkemet.

*

1921. augusztus hó 26-án verőfényes reggel köszöntött Sopronra, számunkra — akkor sokan úgy hitték — talán az utolsó nap a magyar Sopromban. Az éjjelt már nem a megyeházán virrasztottam át, mert butoraimat onnan az előző napon elszállítottam Kapuvárra. Családommal együtt megegyszer átmentem az ősi vármegyeházára. Éreztem, bucsu nélkül nem tudom itthagyni. Üres lakásomban az előző napi költözés nyomai. Mintha romok között lennénk. A minden diszétől megfosztott közgyűlési teremben lépteink zaját a puszta falak valami fájdalmasan tompa kongással vették vissza. Szinte azt hittük, kriptában járunk, ahol legszebb emlékeink maradtak eltemetve. Könnytől fátyolos tekintetünk néma bucsujával hagytuk el az épületet, hogy lelkünk nyomasztó feszültségén egy bensőséges fohással könnyítsünk. Betértünk a Bencések ódon templomába s azután — nehéz szívvvel megindultunk kálváriás utunkon a Széchenyi terre.

A napsugárban fürdő hársorok mint óriási gyűrű vették körül az ott szorongó emberáradatot, mely a hatalmas tér minden zugát

megtöltötte. Néma, szinte nyomasztó csendben áll a tömeg. A megrendült lelkek várakozásának szóvalan csendjében csak a térre felvonuló gyalogság ütemes lépéseinek zaja, az ágyu kerek dübörgése s a huszárlovak patkóinak csatogása hallatszik. A katonaság élén Fluck huszárezredes állomásparancsnok halad. Szoborszerűen szép lovas, az elfojtott dac perzselő tüze izzik arcán, galambösz fürtjei tiszteletet parancsolóan égnek a napsugaras fényben. A Széchenyi szobor előtt megáll, pár katonás rövidségű mondattal bucsuzik Soprontól s kiadja a parancsot: hozzátok elő a Szűz Máriás lobogót! A zászlótartó kezében meghajló zászlóra gyászfátyolt köt, azután kardot ránt, ajkáról elröppen az egész teret betöltő fájdalmas felkiáltás: a viszontlátásra! S megindul, utána a felsorakozott katonaság is kivonul Sopromból . . . . .

Döbbenetes halálos csend, csak a magyar Soprontól bucsuzók megrázó zokogása hallatszik. Némán, mozdulatlanul áll a nagy tömeg, mint egy kövémeredt szörnyü élő fájdalom. Minden tekintet az elvonuló katonaságra fevel. A csodaszépen ragyogó verőfényes sopromi ég még sohasem volt olyan szomorú, mint ezekben a fájdalmas pillanatokban.

Megvárom míg a katonaság elvonul s azu-

tán a Széchenyi téren várakozó megyei autóba szállok, velem van feleségem és leányom, de elkísér a kocsihoz hűséges öreg barátom, az azóta már elköltözött Zalka Pál árvaszéki ülnök is. Lehajtott fővel, szinte imbolygó léptekkel halad mellettem, sápadt arcára kirajzolódik a mélységes megrendülés, hogy annyiszor emlegetett jóslata ezzel a nappal szívbemarkoló valóság lett.

Amikor beszálok a kocsiba megindultan, szótlanul vesz bucsut családomtól. majd hirtelen megtöri a csendet:

— Hát Te még most is bizol?

— Bizom — feleltem.

— S ugyan miben bizol? — meredt reám kételkedően.

— Csodában! — válaszoltam, mert akkor hirtelenében úgy éreztem, hogy a porbatiport magyarság nagy fájdmájára most már csak valami csoda hozhat gyógyítót.

Leértünk Kapuvárra, ideiglenes új otthonunkba. Mintha valami végtelenül szomorú temetésről tértem volna vissza. lázasan fogtam munkába, hogy gondolataimat más irányba tereljem. Az új berendezkedés nehézségei nem igen hagytak időt arra, hogy munkaközben az átélt izgalmakra gondoljak, de az éjszakák nyo-

masztó csendjében újból és újból átéltem e napnak minden gyötrelmes szenvedését. Ebben nyomasztó lelki lehangoltságban telt el két néhez nap és én vártam — a csodát.

Augusztus hó 28-án az esti órákban az alábbi szövegű táviratot kaptam Zsembery főispántól:

Alispán. Kapuvár. Gróf Sigray Nyugatmagyarország főlkormánybiztosa elrendelte, hogy a csendőrségi alakulatok a ma délben elfoglalt vonalon további parancsig megálljanak. A m. kir. csendőrség visszavonulása tehát a kormány rendeletére ezzel megszűnt. Nyugatmagyarországnak holnap hétfőn délután négy órára tervezett átadása nem fog megtörténni. Főispán.

A nagy vihar után a foszladozó fellegek közül előretört hát az első bágyadt napsugár, a magyar igazság diadalának első biztató jele. Egy szinte végtelennek tetsző éjszaka után alig vártam, hogy Sopronba érjek. Az állami és megyei hivatalok már korábban elhagyták a várost, megjelenésem tehát nagy feltűnést keltett. Mindenki kedvező fordulatot sejtett. A kaszinó előtt meleg üdvözlés fogadott, minden oldalról a megkönnyebbülés szava hallatszott s alig győztem felelni a reám zúduló kérdésáradatra.

Első utam Zsembery főispánhoz vezetett. akivel némán megöleltük egymást.

S amikor rövidesen megérkeztek Sopronba Ostenburg csendőrei is, valami csodálatos érzés lett urrá rajtam, úgy éreztem, hogy az a csoda, amelyet azon az emlékezetes napon vártam csakugyan megtörtént: a magyar erő, a magyar elszántság csakugyan csodát művelt.

S most amikor a tizedik évfordulón ezeknek az emlékeknek kis mécsesei mellett melegszem, egyre erősebbé, egyre szilárdabbá válik az a meggyőződésem, hogy a magyar összetartás a magyar összefogás és egyetakarás egyszer meghozza majd a másik nagy csodát is: Nagy-magyarországot.

*

Azután folytatódott az örvendetes események sora: a felkelők megjelenése, az ágfalvai diadal, a velencei egyezmény, majd pedig a népszavazás, amikor Sopron talpraugrott, ma-

gához ölelte a környező falvak népét is, merész lendülettel áttörte az utjábaállított akadályokat és emelt fővel határozott magabizó lépésekkel indult el a magyar hazához visszavezető rögs uton — új ezredév felé.

S azután elérkezett 1922. január elseje is, a legszebb, a legmegkapóbb, a legmaradandóbb emlékű soproni újév, a népszavazási terület hivatalos átadásának, helyesebben visszaadásának napja, egy új, nehéz honfoglalás sikerének ünnepe.

Fluck ezredes vezetésével visszatért a katonaság is. A parancsnok arcán most már a lelkesedés pirja égett, fehér fürtjein az örömteli mosolygó napsugár játszadozott és gyászfátyol helyett a magyar trikolor és magyar szívek ujjongása ölelte körül a magasba emelt Szűz Máriás lobogót.

Magyarok Istene mikor hozol Nagymagyarországnak is ilyen boldog újévet?

Pillanatsfelvételek a magyar igazság kálváriájáról

Irta: Dr. Churner Mihály

Több, mint ezer esztendeje, hogy a magyarság Árpád vezetése alatt elfoglalta a Kárpátok medencéjét. Több, mint ezer esztendeje, hogy az irigység támadja a magyarságot, hol keletről, hol délről, hol északról, hol nyugatról és a magyar történet több olyan esetet is tud, amikor az irigység egyszerre minden oldalról támadta meg a magyart.

A soproni népszavazás tizedik évfordulóján az irigység nyugati támadásai tarthatnak érdeklődésre számot. A németiség következetesen törekedett a magyarságot hatalma alá hajtani. Ezek a törekvések gyakran elmosódtak mert a németiség és magyarság helyesen felismert közös érdekek szolgálatában sokszor és sokáig vállvetve küzdöttek egymás mellett is. Önző és rövidlátó férfiak a németiség javára a magyarság elnyomására törekedtek. Ezeknek a tanácsa néha uralkodóinkra is tudott befolyást gyakorolni. Ez a káros befolyás az osztrákokkal közös uralkodóinkra abban mutatkozott, hogy az évszázadok folyamán a ma-

gyar állami önállóság elnyomására és az összmonarchia felállítására ismételten történtek kísérletek. A hivatalos politikai állásfoglalás az osztrák iskolákban és irodalomban hangosan hirdette tanítását, amellyel sikerült az osztrák népet politikai hitvallásában megmételtyezni.

Ennek a mételtynek a terméke a bécsi „Altdeutsches Tagblatt“ kiadásában 1906-ban megjelent egyik röpirat, amelynek címe „Westungarn zu Deutschösterreich!“

Ez a röpirat akkor jelent meg, mikor a horvátok Dalmáciát követelték a maguk számára. A röpirat megragadja ezt az alkalmat, hogy végigmocskolja a magyarságot, amelyet véleménye szerint „a gyöngé császár hűséges népeinek rovására enged nagyra nőni“. Azt hirdeti, hogy Magyarország nem magyarajku népei a magyarok erőszakos uralma alól való felszabadításukat várják. Jólásokba is bocsátkozik a névtelen hős, amikor világgá kürtöli, hogy tíz év múlva *vagy egy Apponyi, vagy egy*

Andrássy fog a magyar trónon ülni. Nagy kegyesen beleegyeznek, hogy Dalmáciát a magyar szent korona jogán Horvátországhoz csatolják, de ezzel szemben kárpótlásul követeli, hogy a Duna és Rába között elterülő ország-rész, melynek lakosai részben németek, Ausztriának jusson. Étvágya még tovább is terjed, Pozsony, Győr és Komárom városát is követeli. És mivel még ez sem elégíti ki a Csallóközre és a Szigetközre is ráveti mohó tekintét és ráadásul elvárja, hogy a Stajerországgal határos vidéken elterülő német községeket is engedje át Magyarországnak Ausztriának. Ezt a röpiratot olvasva, az ember nem tudja, min csodálkozzék, vagy min botránkozzék meg inkább, a szerző vakmerő mohóságán-e vagy a naivitásán. Mohó vágyainak igazolására egyszerűen arra hivatkozik, hogy magyar területet csak közgazdasági okból akarnak hatalmukba keríteni. „Szántóföldre van szükségünk, ahogy azt nekünk a Kismagyaralföld nyújtja. Pozsonyt nemzeti okokból nem hagyhatjuk a magyarok kezén. Győr városára az osztrák kereskedelemnek van szüksége, Komáromra pedig az osztrák honvédelemnek, „mert a kurucok ideje visszatérhet és 30.000 ember, ennyi fér a komáromi várba, nem sok egy nyugtalan szomszéd határán.“

Ez a mótely gondosan el volt hintve az osztrák társadalomban, lapjaiban és iskoláiban. Jutott belőle Magyarország nyugati végének is. Szentmargitbányán Wurditsch János dr., aki a bécsi egyetem orvosi karán szerezte oklevelét, éveken át mérgezte meg beteg és egészséges polgártársainak a lelkét.

A háborus közzelemezés az osztrákok irigykedését felfokozta úgy, hogy a magyar buzatermő földekre egyre növekedő mohósággal vágyakoztak.

*

1918. őszén az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlásakor Bécsben a nemzetgyűlés egyik legelső ülésén elhangzott a követelés, hogy Magyarország nyugati végének németlakta vidékeit meg kell kapniok, különben az osztrák nép élelmezése nem lesz biztosítható. Az 1919. május havában, mikor Magyarország a vörös rémuralom alatt nyögött, az osztrákok St. Germain-ben béketárgyaláson voltak és magukkal vitték „Burgenland“ képviselőit is. „Burgenland“, vagyis az elszakításra ítélt német vidék nem küldött ki senkit a maga képviselőjére, nem is tudta, ma sem tudja, hogy kik éltek vissza az ő nevével. Egy-két ember nevével lehetett hallani, ezek azonban olyanok voltak, akik még gyermekkorukban elszakadtak a szülőföld-

től, kiváltak a magyar állam kötelékéből és szerencsét próbáltak másfelé. Mivel a szerencse nem kedvezett nekik, Burgenland képviselőiül tolták fel magukat abban a reményben, hogy a Magyarország testéből kihasítandó tartományban sikerül majd szerencséjüket megfogniok.

Mikor St. Germain-ből világgá futott a hír, hogy Sopron és a nyugati végek Ausztriának vannak odaitélve, a döbbenet morajlott végig az elszakításra ítélt területen és egész Magyarországon. Tenni nem lehetett semmit, mert a vörös uralom miatt el voltunk vágva a világtól.

Sopron az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlásának pillanatában megérezte a válság szelét. Az 1918. szeptember 29-én a Magyar Turistaszövetség vándorgyűlése volt ősi falaink között. Ezen a gyűlésen az osztrák turisták képviselői is résztvettek. A vendégeink tiszteletére rendezett vacsorán felszóltam és rémutattam arra, hogy a megpróbáltatások ideje közeleg; vigyázzunk, hogy ne táguljon az ür köztünk, amelyet külső és belső ellenségek robbantottak, mert bele találnak zuhanni ebbe az ürbe azok a népek, akik egymásra vannak utalva.

Alighogy a vörös uralom összeomlott,

Dr. Thurner Mihály, Sopron sz. kir. város polgármestere

Sopron népe megszállta a gátat, hogy az elcsatolás veszedelmét elhárítsa. Horthy fővezért, a nemzeti hadsereg szervezőjét nagy lelkesedéssel fogadtuk. Kértük, tegye lehetővé, hogy megmaradhassunk ezeréves hazánk kebelén. Egymást érték a tüntető felvonulások, amelyek a város ősi tereit és utcáit ezernyi tömeggel töltötték meg. Ezer és ezer ajkról hangzott el dörgésszerűen a „nem, nem soha!” A hősi temetőben hőseink sírjánál hűséget fogadtunk az ezeréves magyar hazának. Huszár Károly miniszterelnök előtt, majd Sir Georg Clark, Angliának budapesti megbízottja előtt tettünk vallomást rendíthetetlen hűségünkről. Mikor az osztrák türelmetlenségében kísérletet tett arra, hogy betörjön a nekiitelt terület elfoglalására, a Gyóni emléktábla avatására összegyűlt hatalmas tömeg dörögte oda neki a figyelmeztetést: „Nem hulla még, ami fekszik!” A nemzeti hadseregnek Budapestre való bevonulását Sopron azzal ünnepelte, hogy megfogadta, hogy a hűség meleg fényű drágakövét nem engedi kitördelni a magyar szent korona ékességeinek koszorujából.

Mikor Apponyi Albert gróf Párizsba ment a békeparancs átvételére, Sopronból hosszú különvonat szállította a polgárok tömegét Bruck-Királyhidára. Fölkértük az agg állam-

férfiut, vigye magával üzenetünket és szilárd elhatározásunkat, hogy Magyarországtól nem tudunk és nem is fogunk elszakadni.

1920. január 20-án sürgöny érkezett Sopronba, hogy délután városunkba érkezik Vigna olasz ezredes. Fogadtam. Kiséretében volt Keresztes Artur, akkor m. kir. őrnagy; ma, mint nyugalmazott tábornok teljesít szolgálatot Ottó király körül. Az olasz ezredestől nem lehetett megtudni, miért jött közénk. Sok mindenféle kérdés után azt a kijelentést tette, hogy Sopron hangulatát akarja megismerni. Ez a kijelentés a késő délutáni órákban hangzott el és másnap déli 12 órakor 15.000-nyi tömeg vonult fel a Városháztérre és a beléje torló utcákba. A nemzetiszínű zászló akkor ritka volt Sopronban, mert a kommün idején összeszedték és vörösre festették, vagy egyes óvatos polgárok elpusztították. A 15.000-nyi tömeg soraiban egy-egy egyesületi zászló lobogott magasan és sok-sok gyászlobogó fejezte ki a vergődő soproni lelkek hangulatát. Lackner Kristóf, a néhai nagy polgármester házának a népkonyha felett levő erkélyéről hirdettem, hogy: „Vae victis!” „Vox populi vox Dei”. És a legyőzöttek jajától kísérve követeltem: „Legyen népszavazás!”

A komor tömeg viselkedése, az itt-ott fel-

törő zokogás megrendítették az olasz ezredet. A tüntető tömeg elvonulása után leült és éjfélén tul dolgozott, leírta tapasztalatait és beszámolt Sopron hangulatáról Párizsnak.

Alig mult el hét, hogy hatalmas tömegek ajakáról fel nem zúgott volna Sopron terein vagy termeiben a „nem, nem, soha!” dacos tiltakozása.

1920. szeptember 26-án a Magyar Férfidalkör hívására az ország sok-sok vidékéről összesereglettek a dalosok, akik azzal a tudattal tértek vissza otthonukba, hogy Sopron el van tökélve arra, hogy hűségesen kitart Magyarország mellett, mindhalálig. A „Petőfi Társaság” a „Történelmi Társulat” és a Fáklyatartók” gróf Klebelsberg Kunó nemzetgyűlési képviselőnk vezetése alatt eljöttek az ország fővárosából, hogy a soproni magyarok lelkét megacélozzák a Frankenburg Irodalmi Kör kohójában.

Apró gyermekeink szivárvány láttára örömkialtásra fakadtak: „Nem leszünk osztirások, nemzeti színű hid van felettünk!”

Sopron lelkes serege rajokat küldött a nyugati végekre. Lajtaszentmiklós, Tormafalu, Fraknó, Márcfalva, Németgyirót, Pörgölény stb. község hősiemlék-avató ünnepein Sopron

tüze lángragyujtotta az elszakításra ítélt vidék lakosságának kebelében a hűség áldozati tüzét.

»A nemzet Sopronnak!« A soproni hűségkapu

Sopron polgári csapatai ezekben az időkben azt a szerepet játszották, ami a tüzérségnek jut a harctereken. Elkészítették a helyze-

tet a támadásra. A Soproni Magyar Férfialkör ünnepének évfordulóján, 1921 nyarán, megjelentek az ország minden részéből a felkelők. Mintha az egy esztendővel itt járt dalosok küldték volna őket Sopronnak megsigítésére, Sopronnak megmentésére.

Sopron „polgári tüzérése” lelkének lángoló tüzével előkészítette a talajt, amelyen a felkelők Sopron fiatalságával karöltve visszaverhették az osztrák bitorlókat és megteremtették a népszavazás lehetőségét. A népszavazáskor a soproni polgárok hűsége teljessé tette a felkelők diadalát. Ahogy a tüzérés üldöző támadása teljessé teszi a visszavonuló ellenség vereségét, úgy a soproni népszavazás feltette a koronát a felkelők véres áldozatának a munkájára.

*

Ha az elszakított vidéken a polgárság, a lelke mélyén lobogó *érzéseinek* olyan hangon és olyan módon mert volna kifejezést adni, mint *Sopron polgársága*: meggyőződésem szerint a *fölkelők harcainak dicső teljesítménye után egész Nyugatmagyarországot meg lehetett volna menteni*. Kár, hogy a nyugati végek vezetői nem merték öklüket rázni Bécs felé. Az óvatos viselkedés az osztrákokat felbátorította és így megtörténhetett, hogy mikor 1921. ele-

jén a magyar kormány meghívása folytán résztvettem abban a küldöttségben, amely Csáky Imre gróf volt külügyminiszter vezetése alatt tárgyalásokat folytatott az osztrákokkal, hogy mondjanak le Nyugatmagyarországról; az osztrák küldöttség vezetője Davys Róbert miniszteri osztályvezető, aki Burgenland tartományi főnökéül volt kiszemelve, azt felelte nekem „Wir werden dort erwartet“. Gőgösen merte hangoztatni, hogy őket, mint felszabadtókat várják a nyugati végeken. Én azzal biztattam, hogy csak jöjjön, majd meglátja, hogyan várják. Örülök, hogy Sopron kapujában az ágfalvi ut árkában a fölkelők beváltották jóslásomat, amikor Davys, mint győztes hadvezér Sopronba készülvén, a fölkelők ottmarasztalták őt az utárokban a harc izgalmainak közepette.

*

A velencei egyezményben a szerződő felek arra kötelezték magukat, hogy a soproni népszavazás eredményét elfogadják és belenyugosznak.

A hivatalos Ausztria állja a szerződést, de nem így a társadalmi szervek. Dr. Viktor Miltschinsky „Das Verbrechen von Ödenburg“ címen 1922-ben könyvet adott ki, amely lehetőség és történethamisítás tekintetében

méltó folytatása a „Westungarn zu Deutsch-österreich!“ című alldeutsch röpiratnak. Miltschinsky ismeretlen nagyság nyugati végeinken. Az ügyestollu szerző azok közé a „gyűttmentek“ közé tartozhatik, akik vagy elmentek a „burgenlandinak“ elkeresztelt nép sorából, vagy idegenből jöttek, tolakodtak közéje azzal a szándékkal, hogy *érvényesüljenek*. Nem hiszem, hogy Burgenland népe azonosítaná magát a „Verbrechen von Ödenburg“ című, a „Sopronban elkövetett büntett“-ről szóló röpirat megállapításaival. Ismerem Burgenland népét, hiszen velem egy test egy vér. Ez a nép inkább Anton Wildgans-nak, a nagy osztrák ironak ad igazat, amikor 1930 január 1-én a bécsi rádióban elmondott beszédében azt hirdeti: „Más dolog egy népről csak ugy-messziről, megszólván hírmondások alapján tudomást szerezni, olyan hírek alapján, amelyek nem éppen a legtisztább forrásokból származnak és megint más, ha az ember azt mondhatja, egy vérből származunk, ott nőttek fel annak a népnek a kebelén, vele megosztottam a jólét napjait és vele végigszenvedtem a nyomoruság idejét“.

Jó volna, ha az osztrákok a burgenlandi népről szólván, Wildgans-nak ezt a megállapítását szemük előtt tartanák. Miltschinsky

könyvének bevezető soraiban azt meri mondani, hogy ami Sopronban 1921. december 14-én történt, az annyit jelent, hogy Burgenlandot erőszakkal megfosztották természetes fővárosától: a soproni népszavazás a szegény Ausztrián elkövetett erőszak, amelynek durvaságában nincsen párja. A könyv befejező részének egyik lapján azt mondja: „Ausztriának nem lehet az a rendeltetése, hogy állandóan áldozati baromnak tekintsek, amelynek a testéből mindannyiszor egy-egy husdarabot kitépnek, valahányszor vad szomszédja megéhezik.“ A könyv eleje és vége a közepével és minden lapjával hazugság és vakmerőség dolgában méltó összhangban áll. Az embernek eszébe jut a farkasról és a bárányról szóló mese, melyszerint a farkas felfalta a bárányt, mert a patak alsó folyásán „zavarta“ a vizet, amelyből a farkas feljebb ivott. Miltschinskytól és társaitól persze hiába kérdezzük: minek minősítse a világ, hogy az osztrák Magyarország ezeréves testéből elevenen kitépte a nyugati végeket, megfosztván Sopront az élet lehetőségétől.

Hogy Miltschinsky nem tartotta be Wildgans ismertetett tanítását, azon ne csodálkozunk, mert Wildgans maga is tudva, vagy öntudatlanul vét a történelmi igazságszolgáltatás

ellen. A nagyvilág előtt elmondott rádióbeszédében azt mondja, hogy Ausztria és Magyarország évszázadokon át állami egységben, majd kettészakadva tartozott egy uralkodó család alá. Vét a történelmi igazságszolgáltatás ellen Wildgans akkor is, amikor Ausztria érdemének hirdeti, hogy Európát ismételtelen megmentette, mert megakadályozta az „ázsiai chaos betörését a nyugati kulturába“. Egyszóval nem tesz említést arról a magyar népről, mely évszázadokon át patakokban ontotta véréit Ausztria és a mögötte elterülő nyugati államok védelmében. Nem említi a magyar nép érdemét, melyet önfeláldozásával szerzett Nyugat védelmében. Nem említi, hogy a leölt magyar százezrek helyébe telepítették az osztrákok a különféle idegen népeket, amelyeknek felszabadására napjainkban feldarabolták ellenségeink Magyarországot. Hogy ezt a hamis tanítását a mai kor gyermekének lelkéhez közelebb hozza, Wildgans igyekszik elhítenni a világgal, hogy a világháború kárpáti harcaiban is csak az osztrákok tettek szolgálatot az európai kultúrának, az orosz hordákkal szemben.

Az osztrákok évszázadokon át kinozták a keresztrefeszített magyar igazságot, amelyet vonaglásában oldalba döftek egy-egy lándzsával. Ne csodálkozzunk rajta, ha a Herder kia-

dásában 1926-ban megjelent „Staatslexikon“ I. kötetének 1125. oszlopában azt olvassuk, hogy a soproni népszavazás a „magyar csapatok nyomása“ alatt Magyarország javára 13.347 szavazatot, Ausztria javára 8323 szavazatot eredményezett. Minden soproni gyermek, aki 1921. december 18-án az elemi iskolából hazatérőben elolvasta az entente misszió hirdetményét, emlékezni fog arra, hogy Magyarország javára 15.334 szavazat, Ausztria javára pedig 8227 szavazat esett. 502 szavazat érvénytelen, a szavazásra jogosultak száma pedig 26.900 volt.

A lexikon cikkirója elvetette a sulykot, messze az igazságtól. Minden soproni ember tudja, hogy a népszavazás idején magyar katonaság nem volt Sopronban. De ha hangulatot kell csinálni, némely osztrák írók nem jutnak zavarba. Csinálnak egyesek statisztikát és ha kell történetet is olyat, amilyenre éppen szükségük van. Már nem is csodálkozunk rajta. De azon csodálkozunk, hogy Herder Staatslexikonja is rug egyet a magyar igazságon. És azon is csodálkozunk, hogy a lexikonba a cikket Franz Hlawati írta, akit nem tudom honnan importáltak a magyar püspökségek területéből kiszakított „burgenlandi“ katolikusok élére apostoli kormányzónak. Hlawati se tartozik azok közé a férfiak közé, akik Wildgans elmélete szerint

Rendkívüli kiadás.

Ára 2 koron.

SOPRONVÁRMEGYE

Munkácsy Mihály utca 10. sz. alatt
POLITIKAI NAPILAP

7107 szótöbbséggel magyarok maradtunk.

Kiszámlált egy horvátok, lengyel erósvetők szavainak elleni a magyar szavazatok
többsége az Magyarországi választás során.

Magyarok több mint 7000 Soproni magyarok szavazati
és választási jogukat gyakorolva az ország egész területén szavazták
szavazataikat. Magyarok több mint 7000 Soproni magyarok szavazati
és választási jogukat gyakorolva az ország egész területén szavazták
szavazataikat.

A Magyarországi választások eredménye az ország egész területén szavazták
szavazataikat. Magyarok több mint 7000 Soproni magyarok szavazati
és választási jogukat gyakorolva az ország egész területén szavazták
szavazataikat.

**Magyarországi választás
eredménye az ország egész területén szavazták
szavazataikat.**

2000
2002
2002

LEADTAK.

Ausztria javára: . . . . . 8227.

Magyarország javára: . . . . . 15.334.

**E szerint Magyarországé 7107 szavazat-
többséggel (65,08 százalékkal) a győzelem.**

A nepszavazás eredményét hirdető első rendkívüli kiadás

az „egy test egy vér“ jogán szólhatnak a burgenlandiak ügyéről.

Minden kálvária a feltámadás hirdetője.

Fertőrákos határa szomszédos két elrabolt község, Fertőmeggyes és Szentmargitbánya községek határával. Szentmargitbányán működött és Fertőmeggyesen működik még ma is Wurditsch orvos, aki az alldéutsch, a nagynémet eszméket hirdette és hirdeti. Voltak, akiket el tudott kábitani maszlagával. Vannak, akik azóta kijózanodtak. Ezek a kijózanodottak a harmas határ pontján türelmetlenül kérdeztetik a fertőrákosi szántó-vető németanyanyelvű gazdaktól: „Mikor jönnek a magyarok felszabadításunkra?“ A felszabadulás vágya több oldalról száll suttogva, sóhajtozva Sopron felé.

A kálvária legmagasabb pontján a feltámadás ígérete ragyog. „Das Verbrechen von Ödenburg“ tulajdonképpen „Verbrechen an Ödenburg“. A Sopronban elkövetett bűntettől összefércelt förmedvénye helyett jobban tenné Miltschinsky, ha magába szállna és elmélkednék a „Sopronban elkövetett bűntett“ről. Ez a bűntett igazságért kiált az égre. Ezt az igazságot Istenbe vetett hittel várjuk és meg is érjük.

Amikor az élő valóság legendává lesz . . .

Irta: Dr. Czaejer Ernő

I.

Tíz évvel ezelőtt, 1921. december 14-én, döntött Sopron város hovatartozandóságáról. E napon élte át Sopron sorsdöntő óráit. Csakhogy ezeket a sorsdöntő órákat marcangoló bizonytalanságban és fájdalmas nyugtalanságban napok, hetek, hónapok és évek előzték meg. Ki ne érezné át a lelki gyötrődésnek azt a keserves kálváriáját, amelyen Sopron városnak és lakosságának át kellett esni, amikor a háborus összeomlás pillanatától fova állandóan ott lebegett felette sorsa bizonytalanságának Damokles kardja. És ez a kard nemsokára átváltozott Brennus kardjává. Éppen úgy, mint mikor a gallok Itáliába betörve Rómát leigázták és elvonulásuk váltságdíjának lemérésekor a gallok vezére, Brennus „Vae victis” szavakkal még a kardját is a mérleg serpenyőjébe dobta, hogy ennek súlyát szintén aranyban fizettesse meg a rómaiakkal, járt Magyarország a trianoni békeszerződésben, amikor kelet, észak és

dél elvesztése után még Nyugatmagyarországnak Ausztriának leendő átadására kényszerítették, amely országgal pedig 400 éven át élt állami közösségben s a drága magyar vér ontásával századokon keresztül vivta a közösség élet-halál harcát, míg végre a világháboruban a sok veszteségtől elgyengülve Ausztriával együtt porbahullott.

Bizony Vae victis!

II.

Sopron megmentése élő valóság, de tíz év távlatán át már legendává vált. Mi magunk is, akik olt voltunk, akik az eseményeknek részei voltunk és akik láttuk Sopron város és környéke lakosságának hősi kitartását, bizakodó hitét és hazafias megnyilatkozását, úgy érezzük, hogy éppen olyan csoda történt, mint mikor Szent Erzsébet rózsái szegény emberek nyomorúságának enyhítésére kenyérré változtak át.

Mondják, hogy Sopront a világháboruban elesett katonák mentették meg, akik éjszakánként a hadak útján elvonultak a város felett, hogy a lakosságot bátorítsák, biztassák és a várost szegélyező dombokat szállották meg, hogy idegen ember fia be ne jöhessen a város cimegében is a csillagos tornyok alatt nyitva ábrázolt kapun.

Mondják, hogy Sopront a város egyik gyönyörű terén álló gróf Széchenyi István ércszobra mentette meg, amely Memnon szobrához hasonlóan megszólalt és a legnagyobb magyar szent igéivel buzdította a csüggedező lelkeket.

Mondják, hogy Sopront a könnyező erdők mentették meg, hasonlatosan a Shakespeare Macbethjének lelkiismeretét felébresztő birnami erdő megmozdulásához, mert a soproni erdők is megindultak sisakosan, karddal és kaszával, hogy felrázzák az egész világ szunyadó lelkiismeretét és megmentse az ősi várost a magyarságnak, figyelmeztető előőrsnek és a jövő intő jelének.

Bárhogyan volt, annyi igaz, hogy a nyugat-magyarországi felkelő mozgalmakban ott voltak az elesett magyar katonák fiai és hozzátartozói, akik Sopron körül védő-gyűrűt vontak; hogy Széchenyi könyveinek bölcsességét hir-

Dr. Traeger Ernő, miniszterelnökségi miniszteri tanácsos

dető igéivel a város lakossága megedzette magát a sorsdöntő pillanatra és hogy a soproni iskolák nemes ifjúsága, élükön a Selmecbányáról oda-menekült M. kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki főiskola, valamint az evangélikus theológia fiatalsága, mint a magyar életerdő sugaras szálfái, — csakugyan megmozdult és fegyvert fogott.

III.

A diplomácia is megtette a magáét. Marchese della Toretta külügyminiszter az osztrák és magyar ellentétek kiegyenlítése céljából közvetítő szerepet vállalt, amelynek eredményeként a nagykövetek tanácsa felszólította az osztrák és a magyar kormányt, hogy küldjenek ki Velencébe teljhatalmu megbizottakat a nyugatmagyarországi kérdés megtárgyalására. 1921 október 13-án, hajnali fél 3 órakor, jött létre Velencében Magyarország akkori miniszterelnöke gróf Bethlen István jelenlétében az u. n. velencei egyezmény, amely kimondja, hogy mihelyt a szövetségközi tábornoki bizottság a lefegyverzés tényét megállapítja, ennek megtörténte után nyolc nappal népszavazást rendel el Sopronra és környékére, beleértve Brennbergbányát, valamint Ágfalva, Balf, Fertőboz, Fer-

tőrákos, Harka, Kópháza, Nagycenk és Sopronbánfalva községeket.

Guillaume Árpád akkori tábornoknak, katonai körletparancsnoknak, aki a szövetségközi tábornoki bizottságban Magyarországot képviselte, köszönhető, hogy a bizottság elnöke Ferrario olasz tábornok 1921. december 3-án bejelentette Nyugatmagyarország pacifikálását és hogy ennek következtében a nagykövetek tanácsának utasítására a központi népszavazási bizottság a népszavazást Sopronban 1921. december 14-ére, Brennbergben 15-ére és a 8 községben 16-ára kitűzte.

IV.

A népszavazás napján Sopron város aprajagyja már a hajnali órákban talpon volt. Mindenki ünneplőbe öltözött, a város valamennyi harangja kongott-bongott és imára hívta a lakosságot. Minden felekezeti feltárta templomának ajtait és az oltár elé, a szószékre állította legékesebben beszélő papját. Az összes templomok zsufolásig megteltek, mert mindenki sietett az Isten házába imádkozni, mielőtt szívének érzése szerint leadja szavazatát. A Szent Mihály templomban a katolikusok ajkán felcsendült a „Boldog Asszony

Anyánk“ fohásza. az evangélikus templomban rendíthetetlen hittel szállt az ég felé az „Erős várunk nekünk az Isten“ dallama és a reformátusok a zsoltár szavaival imádkoztak. A zsidó templomok is megteltek buzgó hívőkkel.

A város különböző részein elhelyezett szavazatszedő bizottságok reggel pont nyolc órakor kezdték meg működésüket. Ugyanaznap pedig, amelyen Sopronban az urnák elé járultak a szavazók, Budapesten a nemzetgyűlés ülésén gróf Bánffy Miklós akkori külügyminiszter emelkedett szólásra és kérte a nemzetgyűlést, hogy Sopron város magyar és németajku polgárait a nemzetgyűlésből a magyar kormány nevében melegen üdvözölhesse. A nemzetgyűlés elnöksége nevében Bottlik József elnök az elnöki székből enuniciálta, hogy amikor szivünk óhajtása teljesül, amikor Sopron hovatartozandóságáról népszavazás határoz, egész lélekkel ott vagyunk Sopronban, ama hazafiak mellett, akik hitvallást tesznek magyarságuk mellett, akik megígérik, hogy meg fogják őrizni az ezer éves kapcsolatot, amely mindig hozzánk fűzte őket.

Sopronban ezalatt rendületlenül folyt a szavazás. A betegek és rokkantak kocsin vitették magukat a szavazóhelyiségbe. A szavazásra jogosult 19.164 egyén közül 16.947 szavazott le

Sopron sz. kir. város »Civitas fidelissima«
jeligével kiegészített új címere

A szavazók lelkes hangulatára jellemző, hogy mikor a Széchenyi téren az Orsolya rend tu-

lajdonában lévő házban elhelyezett 1. számú szavazóbizottsághoz vivő lépcsőn a fakorlát és két lépcsőfok a nagyszámú szavazók sulya alatt leszakadt, a sebesültek ezekkel a szavakkal utasították vissza az őket bekötözni és a kórházba szállítani akaró orvosokat: „Várjanak, előbb leszavazunk, mert először jön a kötelesség és csak azután az egészség.”

A Sopronban leadott érvényes szavazatok közül Ausztriára 4620 és Magyarországra 12.327 szavazat esett. Az eredmény hivatalos kihirdetése a városban óriási örömet keltett. Az emberek egymásra borultak és összeölelkeztek. Szem nem maradt szárazon. A harangok teljes egy óra hosszat zúgtak s kondulásuk ujjongva

hirdette a messze környéknek, hogy Sopron és vidéke magyar maradt.

A soproni népszavazási terület lakosságának a magyar állam iránt tanusított tántorithatatlan hűségét a magyar nemzetgyűlés örök emlékezetül az 1922. XXIX. törvénycikkbe iktatta, elhatározván Sopron város területén e történelmi esemény jelentőségéhez méltó emlékműnek a felállítását és Sopron sz. kir. város címerét a „Civitas fidelissima” jeligével egészítette ki. E törvény mondja, amit mindnyájan hiszünk és vallunk: „A hűséges ragaszkodás e megnyilatkozása a magyar haza minden fiában megerősítette a boldogabb jövő bekövetkezésébe és az isteni igazság örök diadalába vetett reménységet.”

Sopron nagy napjai

Irta: Ifj. Krug Lajos

Gyakran járok csendes gondolataimban. A ma lesújtó közállapotai közepette jól esik megpihennem, múlt idők avarában. Tíz év előtti daliás idők! Sok vér, sok szomorúság, de sok gerinces élniakarás, férfias elszántság is. Szómalmok Don Quijotte-jai, — volt egyszer egy „rongyos“, maroknyi had, álomlátó magyar, aki otthagyta az ekét, a kalapácsot, a tollat, a könyvet, a rajztablát, a logarlécet; aki alélt fajtájának fülébe kiáltotta a haldokló Icarus szavait: Halandók merjetek! Aki magabízóan a haza oltárára tette meztelen lelkét és lett feszítővas a végzet kezében. Izgalmas, forrólevegőjű felkelőharcok, nyugati szabadságharc! . . . Még most is hallom azt a megrázó, szivekbe markoló trombitaszót, ott a négyszögű téren, a legnagyobb magyar bronzbaöntött szobra előtt, amikor augusztus 27-én hajnali hat óraker belesírt a lelkekbe a kivonuló helyőrség búcsúja; de érzem, hogy másnap délután el fog dördülni jó *Baracsi László* kezében a fegyver. — Csak a testemen át! . .

És arca borúl Kecskemét hős fia, de az első puska lövésre megtorpan a megszálló csapat. Azután jönnek az események gyors egymásutánjában a végek védelmének aranylapjai: Szentmargitbánya, Pinkafő, Sentelek, Szénásgödör, Nád, Felsőujlak, Salamonfalva, Lantofalva, — a szeptember 4—5-i véres ütközet Pörgölénynél, Kirchschnagnál, Gyanafalvánál, — portyázó harcok Kismartonnál, majd a felkelőharcok Gorlicéje, a Kisasszony napjára virradó ágfalvi csata. *Machatsék Gyula, Szechányi Elemér, Pehm Ferenc* életük árán váltották meg Sopron kapujánál, Ágfalva alatt, azokat a szent rögöket, amiket átkos békepaktumok zsoldosai eloroztak volna . . . És október 5-én? *Vámosy Tibort, Losonczy Antalt*, ezt a két gyerekarcu felkelőt is eljegyezte a halál ott valahol a lajtaujfalusi út kereszteződésénél . . . Lándzsér, Szarazvam, Bruck-Királyhida, Császárkőbánya, Széleskut, Prellenkirchen, Pándorfalu, Pozsonyligetfalu, — ahol a csehek is megfutamodtak; ha mind megkérték

is a maguk véráldozatát, ma mégis gótbetűs helységnevek egy amerikai történelem-professzor „szent népjoga” értelmében. S ti hírszerzők, kuruc szímatolók, kik égő harcvágytól hajtottan portyáztatok a nyugati végeken, a kiolthatatlan belső tüzeket nem a guerillaharcok fojtották el bennetek!

A felkelőparancsnokok megkötöttségükben könnyes szemekkel adták ki leggyászosabb parancsukat: Felkelő magyarok, leszerelni! . . .

Velencei egyezmény! Könyörödomány Európa mostohagyermekének címezve; Lázármorzsa kelet, nyugat, észak és dél népeinek gazdag lakomáján.

De Sopron kinőtt a mindennapiság szürke keretei közül és pirosbetűs ünnepnap lett általa keserves tiz esztendő komor hétköznapjai között, mert törvény mondja ki, hogy a hűséges ragaszkodás megnyilatkozása a magyar haza minden fiában megerősítette a boldogabb jövő bekövetkezésébe és az isteni igazság örök dialába vetett reménységet!

*

Míg hazánk többi elszakított határvidékén az elcsatolás a nagy világégés összeroppanásával kapcsolatban, reánk nézve szinte ellenállhatatlan elemi csapásként ment végbe, anélkül, hogy a menni, vagy maradni akarásnak meg-

nyilatkozásra ideje maradhatott volna, itt a nyugati végeken először merült fel ez a végzetes kérdés oly körülmények között, hogy maradt idő egy utolsó akarásra. Ha ez dermesztően rövid volt is, elég volt ahhoz, hogy egymásra találjanak a tizenkettedik órában mindazok, kikre nézve a magyar hazához való tartozás több volt a megszokásnál, akiknél az lelki szükséglet volt, és akiket cselekvésre tudott készíteni az a meggyőződés, hogy nemcsak érdemes, de kötelesség is az ilyen súlyosan megpróbáltatott s ily nehéz viszonyok közé sodort haza mellett a jobb jövő reményében, vagy a férfias, végső bukás esetén is kitartani.

Ha a viszonyoknak reánk nézve kedvezőtlen alakulását még oly eréllyel igyekeztek is egyesek ellenünk kihasználni, ha még úgy akadtak akárhányan szebb reményekre jogosító fiaink között, akik nem tudták, vagy talán nem merték a felmerült súlyos kérdést teljes horderejével felvetni, volt mégis valami, ami mély gyökeret adott mindazok reménységének, akik semmiképen sem lettek volna hajlandók, a várost ölbe tett kezekkel beláthatatlan sorsának martalékaul átengedni.

Akár földrajzi, akár gazdasági rúgóit keressük annak, hogy ezen vidék németajkú lakossága évszázadok viszontagságai között, el-

Ostenburg csendőrzászlóalja bevonul Sopronba 1921. augusztus 28-án

Gróf Sigray Antal főkormánybiztos fogadja Ostenburg jelentését 1921 augusztus 29-én,
a csendőrszászlóalj bevonulását követő napon

zálogosítás és kamarillai fondorkodások dacára soha sem kívánt a vele egy nyelvet beszélő szomszédhoz csatoltatni, holott sokszor kínálkozott volna erre, — talán bőséges jutalmazásra való kilátás mellett, — alkalom, el kell ismernünk, hogy itt mélyen gyökerező, ösztönös idetartozandóság érzése uralkodott hosszú századok óta. Hogy ez mennyire rejlett elejétől fogva ennek a népnek vérmérsékletében, mennyire volt a magyar lelkület behatásának betudható, azt nem lehetne megállapítani. De úgy igaz, hogy semmiképen sem vezethető vissza külső kényszer, pláne elnyomtatás hatására, mert az országhatár s az időnként olyannyira magyarelles központi hatalom közelsége ezt mindenkor játszva ellensúlyozhatta volna. Valami mélységes kapcsolat idézhette csak fel a magyar ügygel való közösség iránti törhetetlen lelkesedést egy magyarul alig tudó evangélikus lelkész szívében is, amikor a nagy magyar szabadságharc idején, szinte kizárólag németajkú hallgatóságát egyhangulag ragadta magával és forró esküt tett ezeréves hazája mellett.

Hiányozhatott-e a cselekedni tudás és akarás abból a népből, melynek 76-os bakáit a történelem „polichnai oroszánok“-nak nevez?

Nincs talán a világnak olyan határvidéke, ahol átmeneti súlyos megpróbáltatások és lelkiismeretlen érvényesülni akarás ne tudna az egyszerű emberek lelkületében elégedetlenséget felidézni. Itt nyugaton sem mutatkozott hálátlan vállalkozásnak a lakosság egyes rétegeivel elhithetni azt, hogy ők voltaképpen eddig csak mostohagyermekai voltak a magyar hazának.

Lelketlen demagog agyában született meg egy eddig ismeretlen fogalom: „Nyugatmagyarország.“ Igaz, hogy neki is leginkább csak a szélső baloldal felé hajló néprétegben sikerült elhintenie a sárkányfogakat. A Károlyi Mihály-uralom gerinctelenségének talajából nőtt ki egy „Vierburgenland“ című szépirodalmi folyóirat is, amely ismeretlen anyagi forrásból merítve hathatós támogatását, szokatlanul tetszetős alakban folytatta majdnem végzetessé vált aknamunkáját és addig-addig tömte olvasóiba Vierburgenlandjáról szóló közleményeit, míg tényleg „Burgenland“-dá vedlett az elhárított földterület.

*

1921. január 7-én megérkezett a magyar béke delegáció elnökéhez: gróf Apponyi Alberthez a nagykövetek tanácsának jegyzéke, mely minden magyar reményt rombadöntött és

Nyugatmagyarország átadásának kérdését a legrealisabb formák között aktuálissá tette. Ezek szerint ama magyar területek, melyek Ausztriának ítéltettek, Magyarország által előbb a szövetséges hatalmaknak adassanak át, melyek azokat azután Ausztriának engedik át.

Későbbi sajtókommentárok és félhivatalos jelentések mégis egyre azt feszegették, hogy az entente szeretné, ha a nyugatmagyarországi kérdésben a két szomszéd állam között békés megegyezés jöhetne létre. Csakugyan ügylátszott, mintha *Gratz Gusztáv* külügyminiszter önérzetes válaszjegyzéke gondolkozóba ejtené Ausztriát.

Renner kancellár maga kínálja fel újabb tárgyalások lehetőségét és a legbarátságosabb megegyezésre hivatkozik, ami mindkét ország közös érdeke. Meg is kezdődnek a tárgyalások gazdasági és etnikai alapon, de *gróf Csáky* és *Gratz* márciusi tárgyalásai nem vezetnek kielégítő eredményekre. Május havában ismét egybegyülik a bizottság *Mayer* kancellár részvételével. E tárgyalások értelmében Nyugatmagyarország egész területe az anyaország mellett maradhat, bizonyos gazdasági és néppolitikai engedmények ellenében. Egyik bizalmas tárgyalás a másikat érte a két kormány képviselői között.

A közhangulat mind bizakodóbbá vált s az ujságok siettek nagydobra verni a még befejezetlen eredményeket, áltatva ezáltal a szorongó lakosságot. Leszegzett tény, hogy az első, megbocsájthatatlan politikai hibát *gróf Bánffy* külügyminiszter követte el, amikor Nyugatmagyarország területének egy részéről hajlandónak nyilatkozott lemondani. Először Moson megye került „árlejtés” alá, azután lassanként szinte semmivé zsugorodott a régi, erélyes magyar álláspont. Az 1921. évi augusztus 3-iki nagyfontosságú, formális tárgyaláson *Schober* államtitkár határozott jóindulatot tanúsított Magyarországgal szemben. De az augusztusi események teljesen háttérbe szorították *gróf Bánffyt* és diplomáciai kulisszák mögött lassankint már csak Sopron közvetlen vidékéről tárgyalgattak.

Mialatt a kormány megbízottja lefelé licitált, a hazafias érzelmű lakosság, a testületek, ligák, egyesületek egész sora hallani sem akart egy talpalatnyi föld átadásáról sem.

Népgyűlések mondták ki a legvégső ellenállás szervezését és a dacos: „Nem, nem, soha!” nem volt pusztá frázis, mint ahogy azt egyesek hitték!

De augusztus elején, az esti órákban már hatalmas, fődött társzekerek döcögtek az álló

NYUGATMAGYARORSZAG LAKOSSAGAHOZ!

A trianoni békeszerződés határozmányai keresztülvitelének értelmében Nyugatmagyarország területe Ausztriának adandó át.

A soproni Szövetségi Katonai Bizottság és a járások székhelyeire kiküldött entente-tisztek a csatlakozás keresztülvitelének főfelügyeletével vannak megbízva.

1921. augusztus hó 23-án 0 órától kezdődően 1921. szeptember hó 6-án 24 óráig a Szövetségi Katonai Bizottságtól Sopronban és ennek felhatalmazása folytán az entente-tisztektől, kik a Szövetségi Katonai Bizottságot képviselik, kibocsátandó összes rendeletek az elcsatolandó területek összes polgárai és katonai hatóságaira kötelező erejűek.

Nyugatmagyarország felségjogát Magyarország az ententenek és az entente Ausztriának 1921. augusztus hó 29-én 16 órakor adja át.

Bízva Nyugatmagyarország lakosságának jó szellemében és magas civilizációjában a Szövetségi Katonai Bizottság elvárja, hogy a közrendnek minden megzavarása Nyugatmagyarország átadása alatt elkerültenek.

Ezen felhívásnak hirdetésétől kezdve mindennemű csoportosulás valamint gyűlések megtartása tilos.

Sopron, 1921. aug. 1.-én.

A SZÖVETSÉGI KATONAI BIZOTTSAG.

A „Plan de Transfert” (átadási tervezet) antitaláltfelhívásának magyar szövege. Augusztus 1-e helyett csak Szent István napja után jelent meg a hirdetési táblákon.

mások felé, meghazudtolva az ujságok légből kapott híradásait. A laktanyák kiürültek, az államhivatalok, a vármegye, az iskolák csomagoltak. Megjelentek a „*Plan de Transfert*“ vészjtjósító plakátjai is!

— És „az idő mellettünk dolgozik“ — s egyéb szóvirágok közepette felvirradt a kritikus nap, augusztus 28-a. Az osztrák csapatok átlépték az ország határát és feltartóztaltanul elértek Ágfalváig. Sopron lélegzete elállt . . .

Ugyanakkor a Pannónia szállodában egybegyűlt felkelőhaditanács kimondotta, hogy Nyugatmagyarországot fel nem adja. Ha lehet, a kormány segítségével, de megvédi a kormány nélkül, sőt a kormány ellenére is.

Sopron vészterhes napjaiban a legzseniálisabb diplomáciai sakkhuzást a ritka éléslátással és eréllyel megáldott *Sigray Antal* gróf főkormánybiztos hajította végre, amikor is a magyar kormány és a tábornoki bizottság ellenzése dacára kieszközölte, hogy a Kismartonból kivont csendőrzászlóalj, visszavonulásában igenis érintse Sopront, majd pedig a személyi biztonság és a rend fenntartása érdekében saját felelősségére, bizonytalan időre, maradjon a városban.

És jött az epikus vízió, a kétágú templom árnyai alatt a négyszögű téren . . Megdobbant

a magyar föld szíve. Fegyverek zörgése, patkók csattogása, zászlók suhogása, kardok csörrenése! Egy üdvrivalgás az egész Széchenyi-téren át, végig a városon.

Kakastollas, csodásfegyelmű zászlóalja élén *Ostenburg* őrnagy vonult be Sopronba. A Domonkos templom előtti téren, gróf *Sigray Antal*, főkormánybiztos levett kalappal, feszes, katonás tartásban fogadja *Ostenburg* jelentését. A politikai lidércnyomás alól felszabadult lakosság részéről mindkettő olyan frenetikus ünneplésben részesült, amilyenben még kevés halandónak lehetett része! A város aprajánagyja ujjongott boldogságában! A szövetséges nagyhatalmak képviselői nem győztek betelni ezzel a valóban impozáns katonai felvonulással. Sopron kedvence, *Ostenburg*, pedig, forró esküt tett magyarsága mellett: — „Elevenen nem hagyom el Sopront!“ . . . Könnyégette a város szemét. Forró suhanással leszállt a lelkekre az élniakarás és Sopron a nagy napok küszöbén rátalált önmagára. Hunyó pernyék felett, éjnek éjszakáján, mikor magábaroskadtan állott Hungária, amikor már a halál halászott a lelkekre: fölgyúltak őrützek, tüzek a végeken!

Majd egyszer, ha a magyarság történelmét oknyomozó alapon, az igazság kérlelhetetlen

szigorával, minden öntömjénezés nélkül írják meg; akkor a nyugatmagyarországi szabadságharc „rongyos banditái“ megkapják majd az őket megillető helyet s e fejezet élére azt írja majd a gerinces utókor: *Az önzetlen hazaszeretet átütő ereje!* De hát kik is voltak ezek a felkelők? A nemzeti eszme fanatikusai, kiknek semmijük sem volt, csak jobb jövőre jogosult lelki felkészültségük és puszta életük s azt is dús marokkal szórták hazájukért. Honnan jöttek, ki küldte őket? Nem jöttek sehonnan, nem küldte őket senki, egyszer csak itt voltak, úgy nőttek ki a magyar rögökből! Éltek, küzdöttek és meghaltak. De emléküik fészket rakott a szívekbe. Megszülettek újabb hősrégék, s téli estéken kis tűzhelyek mellett, esettfejú, árva magyarok mesélgetnek róluk fiaiknak . .

*

A nyugatmagyarországi felkelés történetével e helyen részletesebben nem foglalkozhatom, csak annyit említek meg, amit még sohan ma sem tudnak, vagy nem akarnak elismerni; de *Schober* volt osztrák kancellár egyik bécsi beszédében maga mutatott rá arra a tényre, hogyha a *felkelőket el nem parancsolják a határról, az osztrákok sohasem merték volna betenni a lábukat* Nyugatmagyarországra. A párisvidéki konferencia pedig nem

adott volna fegyveres erőt a nyugati végek megszállásához és illetően való osztrák kézre juttatásához. *Gróf Bethlen István* kormányelnök magánlevelében, amelyet *Prónay Pál* cs. és kir. kamarás, felkelőfővezérhez címzett, szintén így ír: „Kétségtelen, hogy az ország és a kormány rendkívül sokat köszönhet a szabadcsapatoknak Nyugatmagyarország ügyében. Az ő hazafiságuk, önfeláldozásuk és kitartásuk tette lehetővé azt, hogy az osztrákok a mai napig távol tartattak határainktól és a magyar kormány felhasználhatta ezt a helyzetet arra, hogy a kérdésnek Magyarországra nézve előnyös rendezését diplomáciai úton kezébe vehesse.“

December 12-én a magyar csapatokat *Marini* olasz ezredes parancsnoksága alá rendelt entente katonaság váltja fel és pedig a Schleswig-Holstein német-lengyel népszavazási területekről lerendelt negyven angol, százhusz olasz sorkatona és százötven francia vosgesivadász. A város készült a népszavazásra, lelkesen, bizakodón! A főiskolások is kemény munkába fogtak, ezerféle megbízással agyonterhelve. A soproni polgárőrség éjjel-nappal szolgálatot teljesített a vidéki „lőverek“ villáiban. Portyázott a határszélen és így Ausztria felől a bámulatosan megszervezett propaganda-

bizottságok tagjait és agent provokatőrjeit határozottan távoltartotta, illetőleg elzavarta.

A határvédelmi parancsnokság élén *vitéz Karcsey Béla alezredes*, Sopron vármegye székkapitánya, bölcs körültekintéssel elhárított minden veszélyt, amely a várost érhetne volna. Az emigránsok és osztrák csapatok betörési tervei meghiusultak. Hála az éber jól szervezett szolgálatnak, főiskolás járőrök cirkáltak éjjel-nappal a Sopront övező erdőkben, különösen az Új ausztriával határos részeken, ugymint a Dudles-erdő, Hubertus-turistaház vidékén, vagy a katonai lövőtér mögött Sopronnyék környékén, a Himmelsthron fensikjában stb.

A várost a főiskola Ifjúsági Körének elnöksége felosztotta tíz ellenőrzési területre. Minden kerület élére egy-egy választmányi tag került, aki a melléje beosztott főiskolásokat pontos terv szerint hely- és időrendben rendelte ki szolgálatra. Az ügynevezett megbízható kerületek szigorúbb ellenőrzés alá nem kerültek, ellenben a megbízhatatlanoknak jelzett városrészek és a gyári negyedek éjjel-nappal szemmel tartattak. Itt szigorított szolgálat lévén, kétórás váltással két-két főiskolás járta az utcákat s figyeltek arra, hogy az osztrák propagandisták nem lázitanak-e valahol, vagy nem ragasztanak-e az utcák szegleteire, ka-

pakra, táviróoszlopokra Ausztria mellett korteskedő röpiratokat. Eközben pedig szellemes magyar propaganda cédulákat helyeztek el a város egész területén. A szellemesebbek közül megemlítek egynéhányat. Magyar röpcédulák: „Rongyszedő osztrák papirpénzt keres. Egy kilogramm belőle egy magyar koronát ér. Leadóhely: Ödenburger Heimatsdienst. Wien, III. Marx ucca 2.“ — „Proletárok egyesüljétek, hogy a parasztot kinezdassátok! Le a szabadkereskedelemmel! Bécsi elvtársaitok!“ — „Burgendiak! Kommunista érzelműek! Szavazatok Ausztria mellett!“ — „Polgárok gazdák, arra gondoljatok, hogy a vörösök mi csináltak veletek. A szavazás napján megfizethettek nekik a rajtatók elkövetett gyalázatát s kínzásokért; mert a vörösök azonnal jönnek, amint Ausztria mellett szavaztok.“ — „Aki Magyarország ellen szavaz, az hazaáruló. Az árulót még az ellenség is megveti. A hazaárulás vétékét sem az égben, sem a földön nem bocsájtják meg és Isten büntetése utoléri az árulót még földi életében is.“ — „Inkább ne szavazatok, mintsem hogy hazátok ellen szavaznátok.“ — „Magyarok! Átkozott legyen az, aki hazája iránti kötelességét most nem teljesíti!“

Természetesen a legtöbb szöveg magyar, német és horvát nyelven is megjelent.

Az osztrák propagandaanyag legalább tízszerese volt a magyarának. Csak egyet-kettőt említhetek: „Sopronban nevetnek a tyúkok! Miért? A magyar kormány azt igéri a gazdáknak, hogy megveszi a borukat, ha Magyarországgal melletted szavaznak!” — „Sopron körül karintiai, stájer, tiroli és más osztrák csapatok állanak. Ne féljete! A ti védelmetekre állanak ott!” — „Soproniak! Burgenlandiak! Az osztrák határt lezártuk! Nincs szükségünk rátok!”

„Der Freie Burgenländer“ címen új osztrák újság is megjelent Sopron címerével. Wien—Wienerneustadt—Ödenburg. Mitteilungen des Ödenburger Heimatsdienstes. December 11-ről keltezett különkiadásának vezércikke például: „Die Unterdrückung der Deutschen in Oedenburg.“ Majd: „Oedenburger, wo liegt Eure wirtschaftliche Zukunft?“ — „Oedenburger, folgt Eurem Blute, stimmt für Oesterreich!“

Ügyesebbnél-ügyesebb illusztrátorok remekeit is láthattuk.

Például Bér karikatúráját: „Der unersättliche Stiefpapa.“ — A telhetetlen montohaapa. Toprongyos, züllött, pálinkás alak: Németsztria, mint elvált férj, azt mondja Hungáriának: „Ide a gyerekekkel, Nyugatmagyarországgal! A saintgermaini árvaszék nekem ítélte oda. Még a

A TELHETETLEN MOSTOHAPAPA

— Ide a gyerekekkel, Nyugatmagyarországgal! A saintgermaini árvaszék nekem ítélte oda. Még a vak is látja, hogy az ifjunak jobb sora lesz nálam!

vak is látja, hogy ifjunak jobb sora lesz nálam!" Egy másik. Ausztria kopogtat Sopron kapuján: „Macht auf! Die Mutter ist's!" — Nyissatok ki! Anyátok van itt! — A magyar felelet rá: kissé átrajzolt kép. Ausztria álarcoát tartja szeme elé egy, élelmiszercsomagokkal jól felszerelt vörös katona. — „Macht auf! Wir haben noch nicht genug geraubt!" — Nyissatok ki! Még nem raboltunk eleget! — És ki tudja még hány száz hasonló röpirat, falragasz, karikatúra!

A „Move" helyiségében volt az Ifjúsági Kör központi szervező irodája. Ide futott be minden jelentés s innét érkeztek az összes utasítások. Voltak úgynevezett „repülőrajok" is, akik a „Buschenschänkokat" ellenőrizték. Ezeket a helyeken folyt tudniillik legzavartalanabbul az ausztrófil agitáció. A leghirhedebb ilyen koresemahelyiség, a később kormányzói kegyelemben részesült: Holzmann Theophilé volt a Balfi utcában. December első napján azonban rajtaütésszerű „puhítás" után, csodamódra megijedtek az osztrák lázítók. De már másnapra ez ellen is szervezkedtek! Izmos „gazdapolgár" legényeket béreltek fel, kiknek — mint később kitudódott — mindenike parittyamódra zsebkendőbe kötött vassúlyokkal volt felszerelve.

Ezen az éjszakán ütötték ki Kresadló kollégánk egyik szemét!

Miután Magyarország pacifikálása december 3-án véget ért, u. e. hó 12-én már megjelentek a hivatalos szavazókörök beosztásai. A várost 8 részre osztották. I. szavazókör: Szavazási helyiség: az Orsolyiták Bauer-féle háza a Széchenyitér és Várkerület sarkán. Hozzá tartozó utcák: 1. Előkapu. 2. Ferenc József-tér. 3. Szentgyörgy u. 4. Müller P. u. 5. Orsolyatér. 6. Fegyvertár utca. 7. Uj utca. 8. Kolostor utca. 9. Templom-utca. 10. Iskola-utca. 11. Színház-utca. 12. Petőfi-tér. 13. Széchenyi-tér. E mintára osztották be Sopron összes utcáit. II. Szavazókör. Szavazási helyiség: a Kereskedelmi iskola a Kis-utcában. III. Szavazókör. Szavazási helyiség: Polgári fiúiskola a Halász-utcában. IV. Szavazókör. Szavazási helyiség: Iparostanonciskola, Fővényverem. V. Szavazókör. Szavazási helyiség: Irgalmasnővérek rendháza a Fürdőház-utcában. VI. Szavazókör. Szavazási kör. Szavazási helyiség: az államrendőrség Ősz-utcai épülete. VII. Szavazókör. Szavazási helyiség: Evang. tanítóképző-intézet. VIII. Szavazási helyiség: Felső leányiskola, Deáktér.

Mindegyik szavazókörnek megfelelő propaganda irodát állítottunk fel. Ezen irodák ellenőrizték december 14-én, — a népszavazás nap-

Plakáterdő az egyik Soproni ház falán a népszavazás idején

ján, — hogy az összes utcák „házbiztosai“ szép sorrendben hozzák-e a szavazásra jogosult lakókat. Az aggokat és betegeteket pedig kocsinautón szállítottuk az illetékes szavazóbizottságok elé. Az entente missziók minden utcának egy-két házat rajtaütésszerűen ellenőrizték, hogy a házak szerint csoportosított névlajstrom megfelel-e a tényleges állapotoknak?

Az osztrák delegáció addig okoskodott, míg a tábornoki tanács törölte a főiskolásokat a szavazásra jogosultak közül. Erre az Ifjusági Kör helyiségében kifüggesztettünk egy félre nem érthető felhívást, következő szövegezéssel: A tábornoki tanács határozata értelmében főiskolai polgár a soproni népszavazáson részt nem vehet. Pékeknek, suszteroknak, kéményseprőknek, útkaparóknak, ponciktereknek, munkásoknak ellenben szabad szavazniok! Hát mi ezt tűrjük? — Sopron hazafias lakosságát nagyon elkeserítette e hír. Csak a fiúk mosolyogtak a rendelkezés szigorúságán.

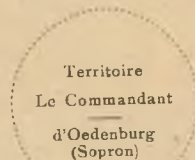
A tábornoki bizottság eltiltott minden nyilvános hangulatkeltést, sőt *Gothié* ezredes a helyi lapokat is cenzura alá helyezte. De a soknyelvű hivatalos falragaszok szinte elborították egyes házsarkok falát. „Sopron lakosságához! Einwohner Ödenburg!“ — „Arrête. Kundmachung. Hirdetmény.“ „Ai cittadini del terri-

Commission Interalliée de Plébiscite
Commandant du Territoire
Commandant de la Police interalliée

Monsieur...B...László... est engagé comme membre de la police interalliée pour la durée des opérations du plébiscite, et investi du pouvoir afférant à ces fonctions sur le territoire de la ville de Sopron (Oedenburg)

Herr...B...László... steht in Diensten der interalliierten Abstimmungspolizei und hat die entsprechenden polizeilichen Rechte auf den Gebieten der Stadt Oedenburg

...B...László... ur a szövetségközi népszavazási rendőrség szolgálatában áll és a megfelelő rendőri jogokat Sopron város területén gyakorolja

Le Commandant du Territoire de Sopron
Der Kommandant des Abstimmungsgebietes
Sopron területének parancsnoka
(Aláírás)

A nemzetközi rendőri igazolvány szövege

torio del plebiscito! — An die Bevölkerung des Abstimmungsgebietes! A népszavazási terület pol-

gáraihoz!“ — „Commission centrale du plébiscite. Abstimmungs-Zentral-Kommission. Nép-szavazási-Központi-Bizottság.“ — A szavazóhelyiségek és a hozzájuk tartozó utcák beosztása. — „Plébiscite! — Volksabstimmung! Népszavazás!“ — „A tábornoki bizottság a népszavazást Sopron városában 1921. december 14-én. a határos községekben 1921. december 16-án tartja meg. A szavazatok reggel 8 órától este 6 óráig vétetnek át.“ stb.

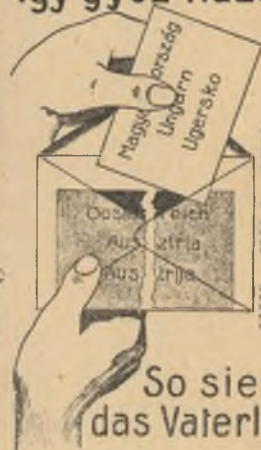
Végre felvirradt „nagyszerda“ napja! Már kora reggel akcióba léptek az egyes propaganda-bizottságok. A főiskolások egy része felcsapott „nemzetközi-rendőrnek“ s kellő igazolvánnyal, jó fizetéssel, a közbiztonság őrei lettek. Mind-egyik viselt fehér karszalagot amelyen három betű diszelgett: A. F. I. (Anglia, Franciaország és Itália rövidítése.) A rosszmájúak ezt úgy értelmezték: „Ausztria! Fuss Innen!“ Minden szavazónak kézbesítettek 1921 november 25-éről keltezett a „városi tanács“ aláírásával és a tábornoki bizottság francia nyelvű bélyegzőjével („Commission Militaire Interalliée de Oedenburg. Sous-Commission No. 1“; illetőleg No. 1—No. 8) ellátott szavazóigazolványt. Ezt egy osztrák és egy magyar megbízott ellenjegyezte. Minden igazolványra kézírással került a szava-

zásra jogosult teljes neve, pontos lakáscíme és az igazolvány száma.

A város lakosságát úgy osztrák, mint magyar részről bőségesen ellátták „Hogyan szavaz-

Igy győz Hazánk!

So siegt das Vaterland!

(Krug Lajos: Tüzek a végeken c. művéből)

zunk? — Wie wird abgestimmt?“ című röpcédulákkal. Pl. az egyiknek szövege: „A szavazó bemegy a bizottság helyiségébe; ott az elnöktől átvesz egy kék színű (magyar) és egy narancs-

sárga színű (osztrák) cédulát. azonkívül egy borítékot. Erre a szavazó bemegy egy kijelölt fülkébe. ott ketté tépi a narancssárga osztrák cédulát és ezt, valamint az épségben maradt kék magyar cédulát a borítékba teszi és a borítékot leragasztja. Erre visszamegy a bizottsághoz és a borítékot az asztalra helyezi. A cédulákra semmiféle megjegyzést nem szabad írni, sem azokat megcsonkítani, mert különben érvénytelen a szavazat." — „Jeder ungarische und jeder österreichische (reichsdeutsche) Staatsbürger, der seit 1. Jänner 1919 in Oedenburg wohnt, ist stimmberechtigt, auch wenn er nicht im Abstimmungsgebiete geboren oder zuständig ist.“ — „Wahret Euer Stimmrecht! — Wer im Abstimmungsgebiete geboren oder zuständig ist und seit 1. Jänner 1921 dortselbst wohnt, ist stimmberechtigt und hat sich sofort darum zu kümmern, ob er in den Stimmlisten enthalten ist. Jeder Abstimmungskommissär erteilt Auskunft!“ Rövidre fogva magyarul e két németnyelvű szöveg arra figyelmezteti híveit, hogy kik szavazhatnak, illetőleg kik jogosultak a szavazásra. — Minden osztrák vagy magyar állampolgár, aki 1919 jan. 1. óta Sopronban lakik, ha nem is született a népszavazási területen; vagy aki az említett területen született, esetleg odaváló illetőségű vagy 1921

jan. 1. óta ott lakik, szavazásra jogosult és azonnal járjon utána, hogy a szavazási névjegyzékbe felvették-e? Felvilágosítással szolgál minden szavazási biztos.

Az egyes szavazókerületek utcáinak élén egy-egy mindenképpen megbízható, magyar érzésű úriember állott, aki azután a házbiztosokat irányította.

Határozott utasításunk volt arról, hogy mindenkinek, akit a bizottság elé vezetünk, meg kell magyaráznunk, hogy miképpen kell helyesen szavaznia. Ugyanis két cédula volt. Az egyik vékony kékszínű papíros „Magyarország—Ungarn—Üngersko“, — a másik narancssárga színű karton „Auszria—Österreich—Austrija“ felirással. (Megemlítjük, hogy ezek a szavazási cédulák a Rábaközi Nyomdában készültek.)

Szavazásnál egy spanyolfallal elkerített helyiségbe vonult az illető fél és ott eltépte annak az államnak szavazócéduláját, amelyre nem akart szavazni és a másikkal együtt betette a borítékba. Leragasztotta, kiment az urna elé, ott átadta az entente tisztnek, aki szemeláttára beledobta az urnába. Utóbbi szétnyithatatlan egységet képezett. Felső felén akkora nyílás volt csak, hogy a boríték éppen beleférhetett. Mikor azután az egyes szavazókerületek lezárták a

népszavazást, az urna nyílását a teljes bizottság jelenlétében az illető entente-tiszt fehér gázszalagokkal és pecsétviasszal zárta le. Minden esetben a misszió hivatalos pecsétnyomóját használva.

A főiskolások is sokféle minőségben szolgálták a jó ügyet. A utcán például kocsim után fut egy jóképű suszterinas. Közelebb érve látom, hogy nem más, mint egyik kollégám „ballagási“ kosztümjében! Azt mondja, sorra „talpalja“ a szavazási kerületeket! — Egy derék „poncikter“ majdnem elvert egy francia tisztet, mert azt hitte, hogy az kételkedik meggyőződéses hazafiságában. A propagandabizottságok irodáiba óránként futottak be a jelentések. Az illető körzetbe tartozó főiskolások cserkészfiúkkal szolgálati jegyeket küldtek be, jelezvén, hogy hány szavazott le a gondjaikra bízott névsorból, mennyi a biztos magyar szavazat és mennyi a bizonytalan a legrealisabb számítás szerint. Mint később megállapítottuk: 10—12 százalék volt csak a differencia a valódi és becslésünk szerinti eredmények között. De hiszen műszaki főiskola végezte a számításokat és ugyancsak „háromszoros biztonsági tényezővel“. Nagy elismerés illeti meg a testvér főiskola hallgatóságát is. Az evang. théológiai aka-

démia minden polgára versenyre kelt a műszaki főiskola ifjúságával.

Mivel Ausztria szavazólapja karton volt, összetépeésekor elég hangosan recsent. Így a „jóhallású“ főiskolások mindig tisztában voltak azzal, hogy ki hová adta le szavazatát.

Végre elmúltak a verejtékes nagy napok s noha biztosak voltunk Magyarország győzelmében, izgatottan vártuk a végleges eredmények kihirdetését.

Ugyanaz a nyolc szavazóbizottság, mely előtt 14. és 15-ikén a soproni kerületek s Brennerbánya, 16-án pedig a többi községek szavaztak, már 17-én reggel nyolc órától kezdve a tisztai leánynevelő intézet földszinti ebédlőjében megkezdte a szavazatok összeszámlálását. A teremben kilenc asztal volt. Az egyiknél a központi bizottság tagjai, a többieknél pedig a nyolc bizottság foglalt helyet. Asztalukon két-két urna állott: az illető bizottság városi kerületének és községének urnái. Minden ceremónia nélkül megkezdődött a borítékok felbontása, miután az elnökök az urnák pecsétjének sértetlenségét megállapították. A bizottságok déltájban végeztek a Sopron városi szavazatok összeolvasásával, utána nyomban a községi urnákra került a sor. Pontban négy órakor már a teljes és végleges ered-

ményt is megállapították és a szavazatok arányának százaléka is ki volt számítva. A jegyzőkönyveket ezután a bizottságok összes tagjai aláírták, minek megtörténte után ugyancsak minden formalitás mellőzésével egyenként el távoztak a teremből a bizottsági tagok.

Magyarországra szavazott	15.334	=	65.16%
Ausztriára szavazott	8.227	=	34.84%

Szavazásra jogosult volt 26.900. Leszavazott 24.063, érvénytelen volt 502.

A soproni eredmény lényegesen jobb volt az összeredménynél. Itt 18.994 jogosult egyén közül

Magyarországra szavazott	12.327	=	72 ³ / ₄ %
Ausztriára szavazott	4.620	=	27 ¹ / ₄ %

Az ujságok különkiadásai ujjongva hirdették, hogy 7017 szótöbbséggel magyarok maradtunk! Együttal közölték az egyes soproni szavazókerületek és egyes községek részletes eredményeit is.

A város örömmáorban úszott. Egyik hivatalos és magánsürgöny a másikat érte, boldogan hirdetve a teljes győzelmet. A nemzetgyűlés, a törvényhatóságok, mind, mind a legnagyobb elismerésüket fejezték ki Sopron városának hazafias megnyilatkozásáért.

Ahogy Ausztria a népszavazást elképzelte
(Krug Lajos: Tűzek a végeken c. művéből)

Francia, magyar és németnyelvű új plakátok is jelentek meg következő szövegezéssel:
— „Commission des Generaux Alliés de Sopron. — Transfert du territoire de Plébiscite.“

— „Interallierte Generalskommission. — Uebergabe des Abstimmungsgebietes.“

„Szövetségeközi Tábornoki Bizottság. A népszavazási terület átadása. A Szövetségeközi Tábornoki Bizottság igazolja a népszavazásnak

a központi bizottság által december 18-án köz-
zétett eredményét.

A Nagykövetek Tanácsa ezt az eredményt
jóváhagyta.

Ennek folytán és a velencei szerződés ér-
telmében a népszavazási terület Magyarország
birtokába kerül, amely állam a területet a
Szövetségek Tábournoki Bizottságtól 1922.
január 1-én veszi át. Sopron, 1921. december
24-én. Ferrario, tábornok, a Szövetségek
Tábournoki Bizottság elnöke."

És felvirradt Sopron legszebb karácsonya
után Sopron városának legboldogabb újesz-
tendeje is. Minden házon nemzeti színű zászló
legett. Az emberek így köszöntötték egymást :
„Boldog magyar újesztendőt kívánok !” Az
ablakokon piros-fehér-zöld papírszalagok szá-
zai és ezrei hirdették, hogy : „Hála Istennek !”
— „Rendületlenül !” — „Magyarok marad-
tunk !” — „Gott sei es gedankt !” — „Treu ge-
lieben !”

Valami ünnepi meghatottság sugárzott az
arcokon, öröm, nevetés visszhangzott az utcák
közt. . . Reggel a templomokba hálaünnepre
gyűltek össze kacagányos díszmagyarban az
előkelőségek, a leánykák, asszonyok szebbnél-
szebb magyaros selyemruhát öltöttek, zászló
alatt vonult fel a főiskola ifjúsága festői attil-

lájában, bányaingében, sötétbeöltözött tudós
professzoraival együtt.

Tizenegy órakor tartották a díszszemlét a
Pannonia előtti téren. A szövetséges tábornoki
kar, Guillaume Árpád, főkormánybiztos, al-
tábornagy és a helybeli előkelőségek előtt vo-
nult fel a nemzetközi csapatok díszmenete.
Olaszok, franciák. Mikor az angolok is elvo-
nultak, egyszerre halk morajlás zúgott végig a
tömegben : A magyar katonák jönnek ! Egy-két
perc után megdobbán a föld a díszszemle helye
előtt a széles frontban közelgő magyar száza-
dok alatt. Dübörög a Várkerület kövezete. —
Ezek a mi katonáink ! És felzúg az éljen azon
a helyen, ahol néhány hónappal azelőtt keserű-
ség könnyei fakadtak a búcsúzó magyar ka-
tonák láttán. Ma büszke öröm futott köny-
nyekbe !

Ahogy nyomukban vonultunk a Széchenyi
tér felé, ott voltak a menekült falvak zászlós
küldöttségei : Nagycenk, Kópháza, Harka, Ág-
falva, Rákos, Balf, Boz, Bánfalva. . .

Ezután kölcsönös üdvözlésre a postapalota
elé vonult a katonaság. A főépület előtt a szö-
vetséges csapatok, velük szemben pedig a ma-
gyar csapatok foglaltak helyet. A két élő fal
között léptek el Ferrario, Hamelin, Gorton és
Guillaume tábornokok, Kánya Kálmán rk.

A tábornoki bizottság tagjai: Hamelin, Guillaume, Ferrario, Gorton tábornokok

követ, *Br. Villani Frigyes dr., Traeger Ernő dr., Zsembery dr.* főispán, *Thurner Mihály dr.* polgármester, *Gévay-Wolff Lajos* alispán, *Feren-czy* ezredes, *Ullain Antal dr.* attaché s több magasrangú tiszt. A Széchenyi-szobor közelében állottak meg, hol *Pircher* és *Martiny* ezredesek kölcsönösen tisztelegtek egymásnak.

Déli 12 órakor tömegesen tódult a nép a tiszti leánynevelő-intézet felé. Itt írta alá a tábornoki bizottság az átadási jegyzőkönyvet.

Az átadási jegyzőkönyv szövege :

— „A szövetséges tábornokok kellőképen felhatalmazva a nagyköveti tanácsban képviselt szövetséges nagyhatalmak részéről, most, miután 1921. október 3-án a régi magyar királyság azon területeit, melyek a trianoni békeszerződés II. része II. §-ának 27. pontjában megállapított határokon túl fekszenek, a magyar királyi kormánytól átvették és miután ezeket a területeket, a soproni népszavazási terület kivételével, 1921. dec. 3-án a mellékelt jegyzőkönyv szerint a Velencében 1921. nov. 13-án megkötöt szerződés II. §-nak értelmében az osztrák köztársaságnak átadták és miután 1921. dec. 24-én értesítették, hogyha a népszavazás eredménye, amelynél fogva a népszavazási terület Magyarország birtokába kerül,

a nagykövetek tanácsa által jóváhagyatott, kijelentik, hogy a nevezett terület Magyarországnak átadják.“

Sopron, 1922. január 1.

A szövetséges nagyhatalmak képviselői :

A brit meghatalmazott :

R. S. G. Gorton, s. k.

Franciaország meghatalmazottja :

J. Hamelin, s. k.

Olaszország meghatalmazottja :

Carlo Ferrario, s. k.

A magyar királyi kormány teljhatalmu megbízottja : *Guillaume Arpád, s. k.*

Az aláírások megtörténte után Ferrario beszélt. Kijelentette, hogy a szövetséges tábornokok megindulással gondolnak vissza arra a napra, mikor egy magyar tábornok könnyes szemekkel írta alá Magyarország végleges lemondását egy németnyevű többséggel bíró területről. Hozzáfűzte még, hogy Sopron és vidéke lakosságának nemzetiségi összetétele következtében a két ország határán súlyos viaszályok keletkezhetnek volna...

Sopron virágskertje. Magyarruhás lányok a népszavazás alkalmával

Ezért is a két érdekelt kormány Velencében kötött közös megállapodással elhatározta, hogy ezt a fenyegető veszélyt elhárítja.

Ferrario tábornok azzal fejezte be beszédét, hogy most, mikor a népszavazás kifejezte Sopronnak és vidékének akaratát és a szövetséges tábornokok, akik a nagyhatalmak nevében e területen a fenhatóságot gyakorolták, azt Magyarországnak átadják, kijelentik, hogy a jövőben minden kérdés, ami a két nemzet között még felmerülhet, a legengedékenyebb szellemben fog megoldatni.

Ezután *Guillaume Árpád* főkormánybiztos emelkedett szólásra. Történelmi jelentőségű beszédének teljes szövegét adom:

— „A jelen ünnepélyes pillanat, amikor kormányom nevében aláírom azt a jegyzőkönyvet, mely végleg visszaadja Magyarországnak az ezer éves Sopron városát és környékét, életem legörvendetesebb eseménye.

A népszavazás eredménye, mely teljesen megfelel a kir. kormány és nemzet várákozásának, minden magyar embert a hála érzetével tölti el a Szövetséges Nagyhatalmakkal szemben, amelyek lehetővé tették, hogy Magyarországnak egyik elszakított része élhetett önrendelkezési jogával.

Ezen alkalommal egy kedves kötelességnek teszek eleget, mikor a szövetséges tábornok uraknak különös köszönetet mondok azért a loyális és lovagias magatartásért és teljes pártatlanságért, melyet a népszavazás előtt és alatt tanúsítottak.

Hangsúlyozni kívánom még, hogy Magyarország békés fejlődésének érdekében, a legjobb viszonyban kíván élni minden nemzettel. Ausztriához való viszoyát illetőleg is mindent el fog követni, hogy a most megpecsételt béke műve tartós legyen.

Végül eltelve az engedékenység szellemével, kijelentem, hogy a visszacsatolt területnek egy polgára sem lesz üdöztetésnek kitéve azért a politikai magatartásáért, amit a terület végleges átadásáig tanúsított.”

Az elhangzott jelentésgeljes beszédek után befejeződött a történelmi esemény. A szoba, ahol az ünnepi aktus végbement, ugyanaz, amelyben 1921. október 3-án *Hegedüs* tábornok a magyar kormány megbízásából átadta *Ferrario*, *Gorton*, *Hamelin* tábornokoknak a megszállott nyugatmagyarországi részeket. Mint *Ferrario* mondja: könnyes szemmel adta át...

A főiskola ifjúsága harminc névre szóló „Főkormánybiztossági Elismerésen és a Határ-

Népszavazási emléklap. (Krug Lajos: Tűzek a vgeken c. művéből)

védelmi Parancsnokság dicsérő parancsán kívül megkapta a népszavazási urnák immár történelmi értéket képviselő tartalmát. Az Ifjúsági Kör elnöksége pedig *Bartha Lajos* erdőmérnök-hallgató, festőművésszel megtervezte „*Népszavazási emléklapját*“. A műhely és tanulószoba ügyes szembeállításával mellett a narancs-sárga és kékszínű népszavazási cédulák is rákerültek a tábornoki bizottságok bélyegzőivel ellátott borítékkal együtt, amelyen *dr. Thurner Mihály* polgármester sajátkezű aláírásával bizonyította előbbieket eredeti voltát. *Felirása: Memento et labora! A soproni népszavazás emlékére. 1921. december 14.* Majd a borítékon: „Ezen szavazatot a Sopron és környéki népszavazás alkalmával adták le, amit ezennel hitelesítek. *Dr. Thurner Mihály* s. k., Sopron sz. kir. város polgármestere.

A befolyó tiszta jövedelem a menekült Semechányai Bányászati és Erdészeti Főiskola „Ifjúsági Kör“-ének házalapjára fordítatik. A város bélyegzője és az eredeti francia nyelvű bélyegző.

*

Harangzúgás tépdesi az ünnepi csendet a nagy napon, a szavazás napján. — *Vivos voco, mortuos plango...* ! zúgja, csilingeli a döbbenetes ünnepélyességben a sorsáért áhitatosan

reszkető, sóhajtásoktól remegő város minden tornyának nagy és kis harangja. A feszült várakozás, néma készülődés közepette imádságos hangulatba olvad össze a magasságokból gyönyörű harmóniában alászálló érchangok özőne.

Minden templomban istentisztelet, könyörgés, minden templom, imaház zsúfoltságig telik meg magukbaszállott, némán, biztatóan, kérdően és kérően egymást mérő és értő emberekkel. Egy-egy pillantásra egybeolvadnak tekintetek s szemek ablakán mély bepillantást engednek a lelkekbe. . .

Semmi sem zavarta meg a nagy napot. Mint minden nagy dolognál, ahol ezek cselekszenek, ahol különböző érdekek ellentéteket domborítanak ki, fordultak elő itt is félreértések, csalódások, téves fogások, de a hangulatot nem zavarták meg ezek sem. Hogy a nagy *nemzeti ünnep* után vádaskodásokkal állott elő a vesztes osztrák, azon ne csodálkozzék senki. A vesztes mindig is a tulsó oldalon keresi sikertelenségének argumentumait. Mi is veszítettünk jó néhány szavazatot — tévedés folytán is. Csak egy esetet említek, melynek tanuja volt városunk polgármestere is.

Egy a köznép soraiból való jellegzetesen magyar megjelenésű, piros-pozsgás, tűzessze-

A tábornoki bizottság külföldi tagjai: Hamelin, Ferrario, Gorton tábornokok

mű, ringó járású menyecske ragyogó arccal lép ki elsőnek a szavazóhelyiségből.

— Leszavazott?

Le bizony, már hogyné szavaztam volna.

— Kire?

— *Hát magunkra, a magyarra.*

— Hogyan szavazott?

— *Hát úgy, hogy összetéptem a kék cédulát.*

— Hiszen akkor az osztrákra szavazott!

— *Jézus segits! . . .* És a menyecske abban a pillanatban, ott a küszöbön esett össze ájultan. Pedig nem volt amolyan — alkalmi ájulásokra berendezett természet.

Ime a lelkiség, amely népünket a szavazásnál vezette.

Ha a sok sok, különféle megnyilvánulásokban jelntkező felemelő mozzanattól eltekintünk, ez az egy ájulás egymaga is hőskölménnyé avatja a soproni népszavazást. A *Dobó Katicák* lelke éledt fel abban a menyecskeben is.

Nagy idők voltak és a követelmények, az események megérlelték, előteremtették a méltó

egyéniségeket, szereplőket. — Sopron történetének fényes lapjaihoz egy új ragyogó lap fűződött és a történelmi város egykorú nagy polgármestere, *Lackner Kristóf*, aki török, német szorongattatások, belső széthúzások, vallási vilongások között védte, óvta népét, ennek művelődését, anyagi és erkölcsi biztonságát, megelégedetten tekintett alá égi hajlékából keménykötésű, meg nem alkvó utódjára, *dr. Thurner Mihályra* és lelkes segítő társaira.

A gondviselés mindig megadta a szorongatott magyaroknak a fáklyavívó, vezető egyéniségeket, akik a megnyilvánulni készülő szellemnek irányt, utat mutattak, tömörséget adtak, akik a szertehúzó kis érdekeket szilárd egységgé tudták átkovácsolni és történelmi cselekedetté edzeni.

*

Megint ünnep volt! Zúgtak a harangok, de már bizakodóbb, ujjongóbb hangok kergelőztek a magasban és hullottak szét a derék cselekedet boldog tudatában ringatózó városra. — Magyarok maradtunk! — Sopron hitet tett magyarsága mellett.

A velencei egyezmény megkoronázza Sopron megmentését

Írta: Parragi György

Nemcsak a magyar külpolitikának, hanem a nemzetközi politikának egyik legfontosabb okmánya a velencei jegyzőkönyv. Ez a jegyzőkönyv tette lehetővé a soproni népszavazást. Nemzetközi jelentősége pedig abban van, hogy az első esetben érvényesült általa a békeszerződésekkel szemben a revízió elve. A velencei jegyzőkönyvhöz való hozzájárulása által a nagykövetség tanácsa hallgatólagosan alátámasztotta azt az elvet, melyet Mussolini egy évvel később így fejezett ki: „A békeszerződések nem örökérvényűek.“ Az első békés megegyezésen alapuló revíziót jelenti a velencei egyezmény.

Az évforduló alkalmából fordítsuk vissza az idő kerekét és lássuk, mikép is jutottunk el akkor a velencei egyezményen keresztül a soproni népszavazáshoz.

A trianoni békeszerződés II. részének 27. szakasza állapítja meg Csonkamagyarország új határait. A szerződésnek 71. szakaszában mond le Magyarország Ausztria javára Nyugatmagyar-

ország 5.055 négyzetkilométer nagyságu területéről

Nyugatmagyarország átadására a Nagykövetség Tanácsa szövetségközi tábornoki bizottságot küldött ki Sopronba Ferrario olasz, Hamelin francia és Gorton angol tábornok személyében. Magyarországot Guillaume Árpád ny. altábornagy képviselte a bizottságban.

Ez a tábornoki bizottság dolgozta ki az átadás technikai részleteit. E tervezet szerint az átadásnak 1921 augusztus 29-ikén délután 4 órakor kellett volna megtörténnie. Magyarország a szövetségeseknek adta volna át az elszakított területeket és ezek viszont az osztrákoknak. Az elszakításra ítélt Nyugatmagyarországot két zónába osztották. Az A-zónát augusztus 28-ikán, a B-zónát augusztus 29-én kellett volna kiüríteni.

Augusztus 28-ikán este Sigray Antal gróf Nyugatmagyarország kormánybiztosa megjelent a Sopronban székelő tábornoki bizottság előtt

és bejelentette, hogy Magyarország az A-zónából kivonult, de megállt a B-zóna határán és egyelőre itt megállapodnak. Sigray még csak annyit fűzött bejelentéséhez, hogy a magyar kormány rendeletére álltak meg a B-zóna határán a csapatok.

Ugyanezen a napon, 28-ikán Ágfalvánál eldőrdültek a felkelő fegyverek. Baracsi László halálos sebesüléssel bukott el a felkelés első áldozataként. Rövid 15 nap alatt a felkelő csapatok kiszorították az osztrákokat az A-zónából is.

A felkelők fait accomplija forró helyzetet teremtett az akkor még teljesen ájult, az európai koncertben tanácstalanul, tájékozatlanul álló magyar külpolitika számára. Bármilyen legyen a véleményünk a Bethlen-kormány 10 éves gazdálkodásáról, nem vitathatjuk el Bethlen Istvántól azt az érdemet, hogy a nehéz, bizonytalan problémát ő oldotta meg, a felkelés lelkes felbuzdulását, önfeláldozó akcióját ő realizálta maradandó magyar sikerré.

Ha Bethlen fel nem ismeri akkor a politikai lehetőségeket, úgy a felkelés bizonyára hiábavaló áldozat lett volna, zsákucca, melyből csak súlyos áldozatok árán tudtunk volna kiszabadulni.

Mert mi is volt a helyzet? A felkelők váratlan támadása által megrémített Ausztria lé-

lekszakadva rohant segítségért a Nagykövetek Tanácsához és fordult a Népszövetséghez is. Tény az, hogy a felkelők a békeszerződés ellen támadtak, a Páris környékén megállapított új európai rend ellen lázadtak fel, amely rendet pedig a szövetséges nagyhatalmak a népszövetségi alapokmány biztosít. A felkelők maroknyi csapata voltaképpen millió és millió ántánt katonára szuronyerdejének rohant neki, megkockáztatva a Népszövetségi alapokmány 15. pontjának alkalmazását, mely a békét veszélyeztető államot az egész világ blokádja alá helyezi. A veszedelem annál is nagyobb volt, mivel Csehszlovákiának kapóra jött a felkelés, régi korridor-tervének megvalósításához látta elérkezettnek az időt, ezért felajánlotta a Nagykövetek Tanácsának, hogy hadseregével megszállja Nyugatmagyarországot.

A Nagykövetek Tanácsa egyelőre nem fogadta el a csehek felajánlkozását, ellenben szeptember 22-ikén erélyes jegyzékben felszólította Magyarországot, hogy „Burgenlandot“ üritse ki 10 nap alatt és irjon alá egy jegyzőkönyvet, a melyben átengedi az elszakításra ítélt területeket Nyugatmagyarországnak. Ez utóbbi október 3-án Sopronban meg is történt.

A felkelők azonban nem mutatták a legkisebb hajlandóságot az A) és B-zónából való ki-

vonulásra. Az osztrákok kétségbeesetten szövetségközi csapatok kiküldését kérték a felkelők leverésére, de ezt is visszautasította a Nagykövetek Tanácsa.

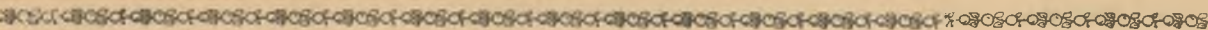
Hogy az antant szuronyerdő nem indult meg, hogy vérbefojtsa a nyugatmagyarországi felkelést, az Bethlen István gróf politikájának, illetve elsősorban Olaszországnak köszönhető. 1921-ben a faszizmus még nem volt uralmon Olaszországban, tehát nem a magyar politikai rendszer iránti szimpátiából állt Magyarország oldalára Olaszország, hanem tisztán a saját érdekéből. A szláv korridor Olaszország érdekeit súlyosan veszélyeztetné, ezért lépett sorompóba Olaszország a felkelés békés likvidálása érdekében. Ezt az olasz érdeket használta fel ügyesen Bethlen István úgy, hogy a felkelés romantikus, de minden magyar ember csodálatát kiérdemlő kalandja tulajdonképpen Sopron felszabadító harcává lett a velencei egyezmény által

A velencei jegyzőkönyvet 1921 október 13-ikán írta alá Magyarország részéről Bethlen István és Bánffy Miklós gróf, Ausztria részéről Schober, Olaszország részéről della Toretta márki. Magyarországnak ez volt az első sikeres külpolitikai akciója a háború befejezése óta és ez volt az első alkalom, hogy legyőzött állammal egyenrangú félként ültek a tárgyaló asztal-

hoz. Az egyezményt a Nagykövetek Tanácsa is elfogadta és így szentesítettett.

A velencei egyezmény legfontosab követelménye Magyarországgal szemben az volt, hogy tegyen meg minden lehetőt, hogy a felkelők kiürítsék az általuk megszállt területeket. Három heti haladékot kapott erre a magyar kormány. Egy másik pontja értelmében Magyarország kijelentette, hogy nem tekinti ellenséges cselekedetnek a szövetségesek részéről azokat a rendszabályokat, melyek Nyugatmagyarország pacifikálása érdekében szükségessé válhatnak. Intézkedik a felkelés okozta károk megtérítéséről is. A két érdekelt fél megegyezésére, illetve meg nem egyezés esetén döntőbírószágra bizza. (A döntőbírószág később Zimmermann ausztriai népszövetségi főmegbízott elnökle alatt meg is állapította a kárösszeget.)

A velencei egyezménynek azonban nemcsak Sopront és a nyolc népszavazási községet köszönhetjük, hanem azt a Burgenlandba már bekebelezett 10 községet is, mely 1922 szeptemberében népszavazás nélkül került vissza Magyarországhoz a határmegállapító bizottság döntése folytán. A velencei egyezményben ugyanis Ausztria kijelentette, hogy az osztrák-magyar határ megállapítására kiküldendő bizottság határozatait „amennyire lehet“ („autant que pos-

62. sible“) elfogadja. Abban az esetben, ha a bizottság határozatai ellen fellebbezne, a jegyzőkönyv értelmében el kell fogadnia a Népszövetség Tanácsának döntését. A határmegállapító bizottság 18 Ausztriának ítélt község visszaadását javasolta. Ha Ausztria nem írta volna alá a velencei jegyzőkönyvet, akkor nem kellett volna elfogadnia a népszövetségi tanács döntését, mely a határmegállapító bizottság javaslatának módosításával 10 község visszaadását ítélte meg Magyarországra javára.

A velencei jegyzőkönyvet tehát október 13-ikán aláírták, így a trianoni börtönfalán sikerült az első rést vágni.

A jegyzőkönyv előírta továbbá, hogy amint a szövetségek közötti tábornoki bizottság megállapítja Burgenland pacifikálását, nyolc nap múlva Sopronban, Ágfalván, Bánfalván, Fertőrákoson, Harkán Bozon Balfon Kópházán és Nagycenken meg kellett ejteni a népszavazást, melyet először Sopronban kell megtartani, azután a környéken. A feltételeket a tábornoki bizottságra bízta a jegyzőkönyv, csupán annyit jelölve meg irányelvül, hogy „a legegyszerűbb és a leggyorsabb módon“ bonyolítsák le a népszavazást. Úgy Magyarország, mint Ausztria kötelezték magukat arra, hogy az eredményt elfogadják

A jegyzőkönyv aláírása után Magyarország

mindent elkövetett, hogy a népszavazást minél hamarabb ejtsék meg. Ezzel szemben Ausztria halogató taktikába kezdett. A felkelők november 6-ikán kiűritették Nyugatmagyarországot.

A Grand Trianon palota szárnya, ahol a magyar békeparancsot aláírták

mégis a tábornoki bizottság nem ezen a napon konstataálta Burgenland pacifikálását, hanem csak december 3-ikán, három nappal azután, hogy az osztrákok „elfoglalták“ a kiűritett területeket. Az osztrákok mindent elkövettek, hogy a népszavazás időpontját kitolják. Augusztus

28-án és 29-én két nap alatt megszállták volna azokat a területeket, melyeket most 20 nap alatt szálltak meg. Még december 3-ika után is

Neuilly-i s/Chateau de Madrid, ahol a magyar békeküldöttség lakott

akadékoskodtak az osztrákok. A jegyzőkönyv értelmében Sopronban december 11-ikén kellett volna megejteni a népszavazást, de így Sopronban december 14-ikén, Brenbergben 15-én és a környéken 16-án tartották meg a népszavazást. Ausztria halogató taktikáját az a felismerés

diktálta, hogy a dolgok akkori állása szerint semmi reményük sem lehetett arra, hogy a népszavazás az ő javukra dőljön el. Remélte azt is, hogy közben úgy alakulhatnak az események, hogy a velencei egyezményt fel lehet borítani. Ez a remény nem volt teljesen indokolatlan. A velencei egyezmény aláírása után egy héttel október 22-ikén bekövetkezett a tragikus végű királypuccs, melyet Csehszlovákia arra használt fel, hogy a velencei egyezmény ellen hangulatot teremtsen és nyíltan követelte a velencei egyezmény megsemmítését.

Másrésről elégedetlenek voltak az osztrákok nem alap nélkül amiatt is — mint Ulléin Antal dr. a „Le Nouveau Monde“ című francia folyóiratban a velencei szerződésről írt tanulmányában, melynek adatait mi is felhasználtuk, írja — hogy a magyar csapatok, melyek akkor a szövetségek közötti tábornoki bizottság rendelkezésére álltak, csak december 8-ikán hagyták el Sopront és ezért az osztrákok nem fejthették ki kedvük szerinti propagandát.

Mégis november 22-ikén az osztrák és a magyar külügyminiszter Budapesten egy külön jegyzőkönyvet írtak alá, melyben megállapították, hogy a népszavazás feltételei, úgy ahogy azokat a szövetségesek megállapították, olyanok, hogy biztosítják a nép szabad megnyilat-

Versailles, a magyar békeküldöttség 1920 június 4-én távozik
a Grand Trianon palotából

kozását. A feltételek szerint ugyanis szavazati jogot kapott minden 21 évét betöltött, a népszavazási területen született vagy odavaló illetőségű és legalább 1921 január 1. óta ottlakó férfi és nő. A szavazás titkos volt.

Mikor az osztrákok által egyre halogatott népszavazás napja elérkezett, az osztrákok lemondtak az azon való részvételről azzal a nevetséges indokolással, hogy a tábornoki bizottság nem élt azzal a jogával, mellyel a Nagykövetek Tanácsa felruházta, hogy t. i. négy nappal kitolhatják a népszavazás időpontját.

A szavazás lezajlott. Magyarországra szavaztak 15.334-en, Ausztriára 8.227-en. Százalékarány 65.16 : 34.84 Magyarország javára. 7107 szótöbbséggel győztünk. Ausztria tiltakozó jegyzéket küldött a Nagykövetek Tanácsához, de december 24-én, Karácsony előestéjén megjelen-

tek Ferrario tábornok háromnyelvű plakátjai a soproni uccákon, melyben közölte :

„A Nagykövetek Tanácsa jóváhagyta a népszavazás eredményét. Ennek folytán és a velencei egyezmény értelmében a népszavazási terület Magyarország birtokába kerül, a mely állam a területet a Szövetségi Tábornoki Bizottságtól 1922 január hó 1-én veszi át.”

Ennél szebb ujévi ajándékot nem kapott még a porbatiport ország. Az ajándékot Velencében csomagolták. Felkelők nem alkuvó harcának, soproni és sopronkörnyéki polgárok és munkások becsületes hűségének köszönhető, hogy a Velencében csomagolt ajándék arra a címre érkezett meg december 14-én, amelyet a történelem jogán és az erkölcsi jog parancsszavánál fogva örök időkig megillet.

A „megpróbáltatások városának” fia a „hűség városának” felszabadulásán

Irta: Schulcz Ferenc

Tíz esztendővel ezelőtt, amikor zsebemben a még tintaszagu érettségi bizonyítvánnyal ballagtam hazafelé a vén mecsekalji város meredek uccáin, aligha tudtam többet Sopronról, erről a nagyszerű városról, melyet azóta nem volt nehéz új otthonommá szeretnem, mint amennyit középiskolai földrajzkönyvem megemlített róla néhány sorban. Az azóta elmúlt sorsforgató évtized alatt én soproni polgár lettem s Sopron Pécs sorstársává vált a XX. század nagy barbárságának, a trianoni országrontásnak az átka alatt. Soprontól és Pécsről egyaránt elvették, a háboru utáni nyomorúságot bőségesen megtévezve, annak a területnek nagy részét, mely gazdaságilag hozzá tartozott és egészséges életét biztosította.

Sorstárs lett ez a két város a háboruvesztést követő ellenséges megszállás rettegésében is. Amíg azonban Sopront odaitélték idegeneknek, Pécs csak ideiglenes megszállásnak volt

kitéve, bár igaz, hogy ez a megszállás valóssággá is vált. Amíg Sopron az elcsatolás félelmében sem szenvedett az idegen impérium jármától, Pécs a szerb megszállás megalázó kintzóság volt. Mint ahogyan megelőzőleg is kivette már részét Pécs városa az ellenséges megszállás megpróbáltatásaiból. A közel két évszázados török hódoltság emlékeként még ma is ott áll a kórházkápolna magasbaszökkenő, karcsu minarettje, amelynek tetejéről Allah hatalmát zengte a Mecsek rabságban sinylődő fiai felé a müezzin és a Széchenyi-tér remek templomának keresztje alatt ma is ott ragyog a félhold.

*

Az érettségi után néhány nappal az ugynevezett demarkációs vonalon átszöktünk többen a szerb szuronyok és puskák között, akik a bányá- és erdőmérnöki főiskolára szeretünk volna beiratkozni, azonban nem tudtuk

Kolostor-utca és háttérben a várostorony

róla, a szerb megszállás elszigeteltségében, hogy merre is van, mióta Selmecről 1919-ben menekülni volt kénytelen.

A bükkösi káplán kalauzolt át bennünket a szerb vonalon Abaligetre, ahol vonatra ülhattünk. Budapesten a földművelésügyi minisztériumban tudtuk meg, hogy a főiskola ugyan Sopronban van, azonban onnét is menekülnie kell, mert Sopront átadták az osztrákoknak.

Ismét csak bujva kerültünk haza a kézi-gránátos, kegyetlenkedő szerb őrvonalon át július elején, amikor még mindig nem tudtuk, hova kell majd elmennünk, ha egyáltalában megnyitják a főiskolát és nem tudtuk azt sem, mikor ér véget Pécs kálváriája, az ideiglenes, de egyre halogatott szerb megszállás.

*

Végre augusztus közepén megjött a hír. A város, bár nem mert még senki nyíltan kifejezést adni örömének, mert éppen ebben az időben vált gyakorivá, hogy szerb lovasok vad vágója söpörte végig Pécs főuccáját s aki idejében nem igyekezett eltűnni valamelyik kapu alatt, azt a gorombán suhogó kardlap „oszlatta szét.”

A szerbek jól őrizték a demarkációs vonalat, csak az utolsó napokban tudtuk meg, hogy augusztus 20-án a megszálló ellenségnek távozni kell Pécsről.

Augusztus 19-én este megjelent három magyar csendőrtiszt, hogy a másnapi átadást megbeszélje a szerb parancsnoksággal. Az örömet, a felszabadulás gyönyörüségét ekkor már nem tudtuk visszafojtani. A csillagos nyári éjszakán az Árpád-ház korabeli dóm mögött felharsant a magyar induló. Azt az extázist nem lehet leírni, ami erre keletkezett. Pedig csak egy boldog cserkészfiu fujt bele a trombitájába. De ekkor már nem félt senki a szerbektől. A felszabadulás érzése, ha ekkor ellentállásra talál, akkor is kitört volna elementáris erővel, nem számolva már a következményekkel.

1921. Szent István napján bevonultak Sós tábornok csapatai Pécsre, az utolsó szerb csapatok ugyanekkor az utolsó magyar vagonokkal eltűntek a városból. A felvirágozott és zászlóerdővé vált város diszét mennyire elhomályosította ezen a nagy találkozáson az örömkönnyek csillogása! Pécs felszabadult.

*

Nyolc nappal Pécs felszabadulása után. 1921. augusztus 28-án a Sopronvármegyében a következő mélységesen szomorú beszámoló jelent meg:

— Meghajlik a zászló, egy kapitány fekete fátlyat köt rája. A gyászdalt tehetetlen fájda-

Sopron. Storno-ház, városháza és a tüztorony

lomban a közönség sirja, lányok, asszonyok, sirni nem szokott férfiak. A Kaszinó előtt egy bronzarcu, kupolás mellü óriás örmester áll

szárnyat. Semmi sem mozdul rajta, csak a szeme alatti mély barna árokban patakzik a könny..

— Soha ilyen Himnuszt... A kürtüs imája úgy szállt az őszi égre, mint a Turul madár, aki a napba repül meghalni. Aztán éles vezényszavak, feldübörgő vaslépések és ... elementek Sopronból a magyar katonák.

*

Ugyanezen a napon, augusztus 28-án Sopronban is felsikoltott a rabságbahurcolás ellen való tiltakozás szava. Ágfalvánál eldőrdültek a fegyverek és megkezdődött a Sopront és a szomszédos községeket az Ausztriához csatolástól megmentő népfelkelés, amelynek eredménye lett a velencei egyezmény, a soproni népszavazás.

A népszavazás dátumát nem állapították meg meg, amikor megkaptam a felhívást az erdőmérnöki főiskolára beadott kérvényemre, hogy a főiskola egyelőre Sopronban marad, ott jelentkezzen beiratkozásra. El is indultam volna nyomban, azonban a pályaudvarra akkor jött meg éppen a hire a budaörsi eseményeknek. Amikor az ezt követő zavarok elmultak, jöhettünk csak el a jövőendő események lázában égő Sopronba.

Csak néhány hete mult el, hogy addigi

otthonom felszabadult a megszállás rabsága alól és uj otthonomban. Sopron városában ismét a megszállás fenyegetett.

A főiskola ideiglenesen a butorozatlan Károly laktanyában kapott kényszerelhelyezést, ahol serényen folyt a munka, hogy valahogyan megkezdhessék az előadásokat. December eleje volt már és még csak a beiratkozásoknál tartottunk. Az előadások megkezdésének bizonytalan ideje itt tartott bennünket. Örömmel maradtunk. A megszállt területek és a szabad kis Magyarország fiai mind lázasan vártuk a népszavazást, amelynek a kimenetelében nem kételkedtünk. Én a pécsi felszabadulás napjára gondoltam és hittem.

Nem szükséges felidézni az 1921. év decemberi eseményeit és izgalmát, feldobban az minden soproni szívben, amely akkor itt dobogott, amikor a trianoni átokfalon az első részt tágitottuk.

*

A népszavazás előestéjén a főiskolai ifjúság a Csengeri uccai ifjúsági otthonban gyült össze. A legtöbben álmatlanul virrasztottuk át ezt az éjszakát benn a körben s reggel a nagy esemény érthető izgalmától hajtva megindultunk a szavazó helyiség felé megtudni.. Ma-

gunk sem tudtuk mit. Mert hiszen az eredményt csak harmadnap este hirdették ki.

Az osztrák delegáció távozását nagy örömmel fogadta a diáktanyán. Most már bizonyosra vettük, hogy nem történhetik kellemetlen megjelentetés az előkészítő osztrák hangulatcsinálás ellenére sem, amelynek tanúi voltunk. Amikor meghallottuk az osztrák delegáció megfutását, valaki megkezdte s egy másodperc múlva messze kiharsant a nóta a diákokthoz:

„Bécs várában sir a német!...“

*

Megtörtént. December 17-én este kihirdették a népszavazás eredményét, hogy Sopron magyar maradt.

A lidércnyomás alól felszabadult város örömeiben nagy lelkesedéssel osztozott a fő-

iskolai ifjúság. A város ünnepelt, zúgtak a harangok.

Az antant bizottság még együtt volt, amikor Schober osztrák kancellár telefonon felhívta a delegációnál lévő olasz tiszt ismerősét és a népszavazás eredménye iránt érdeklődött. Az olasz tiszt válaszul kinyitotta az ablakot, a telefonkagylót pedig kitartotta az uccára, ahol Sopron összes templomainak harangzúgása kongott. Schober kancellár bizonyosan magyarázat nélkül is megértette ezt a választ.

*

A leghűségesebb város harangjai győzelmet zengtek és én könnyes szemmel álltam a téren, amelyet elöntött a soproniak boldogsága. Eszembe jutott a másik felszabadulás. Négy hónapon belül én másodszor éreztem a rabmagyar felszabadulásának gyönyörűségét.

Ha így folytatódott volna tovább is...

Kitörő lelkesedéssel és a szebb jövőbe vetett reménykedéssel ünnepelte meg Sopron a népszavazás 10-ik évfordulóját

A népszavazás 10 éves fordulóját ünnepi kötösben várta Sopron. A tiz év előtti dicsőséges népszavazás győzelme feletti öröm gyújtotta lángolóra az arcokat, ragyogta be a szemeket. A házakon nemzeti lobogók hirdették az emlékező öröm napját. A lelkében minden becsületes szavazó soproni polgár felidézte a 10 év előtti lázas nap emlékét. Az ünnep fényét az ünnepségek sora emelte.

A Soproni Magyar Férfidalkör ünnepe.

Az emlékünnepelet 1931. évi december hó 13-ikán, vasárnap délelőtt 10 órakor a Soproni Férfidalkör ünnepele vezetete be, amely a népszavazás emlékére „dr. Thurner Mihály-alapot“ létesített, mely minden évben könyvjutalomban részesíti azokat a német anyanyelvű tanulókat, akik a legjobb előmenetelt tanusítják a magyar nyelvben. Az ünnepelelyen nagyszámu közönség vett részt, ott voltak a társadalmi előkelősé-

gek: vitéz Simon Elemér dr. főispán, Gévay-Wolff Lajos alispán, dr. Östör József országgyűlési képviselő, Papp Kálmán városplébános, dr. Hollán Péter postafőigazgató, Kövessi Ferenc főiskolai tanár stb., stb.

Különös sulyt és jelentőséget adott az ünnepelelynek az olasz egyetemi hallgatók magyarbarát körének, Terra Novának, az olasz ifjúság vezérének a megjelenése.

Az ünnepelet Völker József siketnéma intézeti igazgató vezetete be, aki megnyitójában rámutatott arra, hogy a népszavazás ütötte az első részt a trianoni békeparancson és ez örök dicsősége és büszkesége Sopronnak. Utána dr. Thurner Mihály polgármester intézett beszédet a kitüntetett gyermekekhez. A magyar nemzet ezer éven át boldogan élt itt, megosztotta boldogságát, műveltségét sok szomszédjával és megvédte még több szomszédjának műveltségét. Azt kérdezték, hogy hová lett ez az ország? Hát hová, én Istenem! Szétosztották hatfelé. Kapott

Üdvözlő táviratot küldött Haich Károly, a GySEV vezérigazgatója, Ullein Antal dr. követési tanácsos.

Az elnöki bejelentések után dr. Turner Mihály polgármester emelkedett szólásra és mondotta el nagyszerű ünnepi beszédét és tette meg indítványát a város hűségnyilatkozatának megújítására és a Sopron védelmében elesett és itt eltemetett felkelők siremlékének felállítására.

A polgármester beszéde így hangzott :

Dr. Thurner Mihály polgármester megrázó erejű ünnepi beszéde.

Miseri-cordiae Domini, quia non sumus consumpti. (Thren. 3., 22.)

Az Ur irgalmasságának köszönjük, hogy meg nem emésztettünk.

Jártuk ma a templomokat és hálát rebegettünk az Urnak megtartó kegyelméért. A világot pusztító háboru négy és fél esztendeje alatt ősi városunkat megkímélte az Ur nagyobb csapásoktól, megelégedett azzal a megpróbáltatással, hogy sok-sok testvérünket elszólitotta mellőlünk. Sok, nagyon sok családnak jutott e megpróbáltatás sulyából. Fájt a megpróbáltatás, de elviseltük, mert tudtuk a magyar nemzetnek vérrrel megírt történetéből, hogy vér-

tanu nemzetnek vagyunk a tagjai, a vértanúnak pedig szenvednie kell, hogy győzhessen.

A megpróbáltatás szinte összemorzsoló erővel zuhant ránk a világháboru szerencsétlen összeomlásával, amikor nemzetünk majdnem teljesen áldozatul esett annak a becsületességének, amely ezer esztendő élete folyamán minden elhatározásában és cselekedetében mindenkor vezette és amelyet bizalommal föltételezett a körülötte élő, vagy vele szemben álló nemzeteknél is. A becsületességben bizva hitt Wilsonnak ígéreteiben és letette a fegyvert, amelyet mindig dicsőséggel forgatott, amellyel mindig győzedelmet aratott.

Keservesen kellett csalódnunk a mások becsületességében. Isten hamar azon vettük észre magunkat, hogy hátrafelé viszik Szent István birodalmát. Nem kérdezték azokat, akiket elvittek és nem kérdezték azokat, akikről elvitték. És Wilson ezt türte. Hamar elfelejtette a hatalmas nagyur ígését, amely 1918. február 11-én úgy hangzott el ajakáról, hogy népeket és tartományokat nem lehet többé egy malomból a másik alá terelni, mint ahogy a csordákat hajtják vagy a sakkfigurákat tologatják. (1918. február 11.)

Vitték Szent István birodalmának részeit a szélrózsa minden irányába. Vittek belőle nyu-

gatra is. Vitte a Szent István birodalmának vonagló testéből kiszakított koncát az osztrák szomszéd is, akivel négy évszázadon át testvéri szeretetben éltünk együtt szoros szövetségben. Fájt és fáj ma is, hogy a nyugati szomszédban is csalódnunk kellett.

Vitték a szent rögöket a győzelmi mámoruktól elvakult nagyhatalmak biztatására és azok engedelmével. A nagyhatalmak államférfiai, mint Machiavelli tanítványai bizonyára arra gondoltak, amit mesterük tanít, hogy a felfegyverzett jósok diadalmaskodnak, ellenben azok, akiknek nincs fegyverük, elbuknak. A magyar állam hivatalos katonai ereje guzba volt kötve. Ezért vihették a csehek, az oláhok és a rácok prédájukat.

És közeledett az idő, mikor az osztrákoknak át kellett volna engednünk Sopron városát. Emlékezzünk: 1921. augusztus 20-án, Szent István napján a város kegyuri templomából, a Szent Mihály templomból felzokogott az ének és az imádság segítségért az égbe. És néhány nap múlva itt termett a segítség. Megjelentek a felkelők, akik kiábrándították Machiavelli hű tanítványait azokkal a súlyos fegyvercsapásokkal, amelyekkel visszaverték az osztrákokat.

A magyar történelem legujabb dicső lapjai.

Eljöttek a megszállás alatt sinylődő bércek földönfutóvá lett edzett fiai, eljötek az Alföld rónáinak dacos legényei, eljöttek Kecskemét, Budapest, Magyaróvár, Szombathely és Sopron iskoláinak falai közül az érvényesülő és reményétől megfosztott tanuló ifjak és megirták a vérrel irt magyar történet legujabb dicső lapját, az ágfalvai fényes győzelmekről szóló fejezeteit.

Baracsi László, Losonczy Antal, Machatsek Gyula, Pehm Ferenc, Szechányi Elemér és Vámosy Tibor átlőtt szívéből, Held Károly és Zorkóczy Károly szétroncsolt testéből csurgott a drága vér, amellyel a felkelők megirták a parancsot, amely az osztrákokat visszavonulásra bírta. És a felkelők vérével irták a velencei egyezményt is, amely Sopronnak és 8 községnek megadta a jogot, hogy népszavazással hazát válasszon.

Gróf Bethen István nehéz szerepe.

Bátor felkelőink sorsa magyar sors. Sokszor győzöt a magyar, de ritkán arathatta le vérrel öntözött vetését. A felkelők sem tudták dicső fegyverük győzedelmét teljes mértékben learatni. Nem győzték le őket, vérrel ázta-

tott termésük aratásától mégis elűtötték a nagy hatalmak. Felkelőink megtisztították hazánk szent testét az osztrák foglaló csapatoktól. Igazság szerint az osztrákoknak odaitélt területnek a győzelem jogcímén is itt kellett volna maradnia Szent István palástja alatt. Nem engedték a nagyhatalmak. Mindössze annyit tettek, hogy elutasították a csehek ajánlatát és megengedték, hogy a csehek ajánlatának elutasításával a velencei egyezmény létrejöheszen. A csehek arra ajánlkoztak, hogy Nyugat-magyarországból kiszorítják a felkelőket. Nehéz feladata volt Velencében Bethlen István grófnak és két munkatársának, Bánffy Miklós grófnak, meg kányai Kánya Kálmánnak, Sopron hű fiának. Nem is értek volna célra, ha nem támogatja őket Marquis della Toretta, Olaszország külügyminisztere bölcs megértéssel. A velencei egyezmény alapján tehát tíz évvel ezelőtt megtartottuk a népszavazást. Sopron és vidékének tisztességes polgárai szívük parancsát követték, amely egyezett Auguste Comte, a francia bölcselő tanításával, hogy senkinek nincs más joga ezen a világon, minthogy mindenkor megtegye kötelességét.

Hála Istennek, Sopronban a tisztességes polgárok voltak többségben és így Sopron megtehetette kötelességét.

Ezért a jogért irigyelnek minket megszállás alatt raboskodó testvéreink.

Kinek az érdeme a soproni népszavazás eredménye.

Sopron megtette kötelességét. Jutalmat nem várt, de mégis kapott. Jutalma az a megbecsülés, amellyel a nemzet Sopront azóta meg tiszteli. Jutalma a hűségkapu erkölcsi tőkéje, amely ősi tornyunk értékét gyarapítja. Jutalma a törvényhozás elismerése, amelyet örök időkre hirdet az a szalag, amelyet Hungária tűzött a város cimérébe és amelyen az áll, hogy Civitas Fidelissima. Jutalma az a felemelő tudat, hogy a megpróbáltatás nehéz óráin megtette minden tisztességes polgára a kötelességét. Jutalma minden tisztességes polgárának az a tiszta lelkiismeret, amellyel előbb-utóbb oda állhat az örök Biró ítélőszéke elé, ahol javára fog szogálni az, hogy Isten és ember törvényeinek engedelmeskedve nem hagyta cserben hazáját a baj idején.

Az ismeretlen senkiknek köszönhetjük az eredményt.

Tíz esztendő óta sokat vitatkoznak azon, hogy kinek az érdeme a soproni népszavazás eredménye. Kár ezen vitatkozni. Az érdem senkié, de sokaké, sok felkelőé és sok polgáré.

Az ismeretlen senkiknek, a névtelen hősöknek köszönhetjük az eredményt. Ágfalva, Velence és Sopron hármasharcterén a vas, a szellem és az erkölcs fegyvereivel vívott harcok eredménye Sopron megmentése. Ahogy Árpád és honfoglaló őseink érdeme nem a miénk, utódoké, úgy Sopronnak a haza számára való megmentése sem lehet utódok érdeme. Nem lehet csoportok érdeme, legkevesebbé egyesek érdeme. Nem lehet olyan utódok érdeme, akik véletlenül ott élnek, ahol hős elődök verejtékeztek, vagy véreztek. A hazaszeretetlen gyökeredző érdemet nem lehet örökségképpen továbbadni, vagy átvenni. Az érdemekben való utódlás jogát sem törvény, sem erkölcs, sem vallás nem ismeri el. Ha az érdemek szerzője elpusztul, az érdem elég a hazaszeretetlen lángjában és füstje opál fénnel száll Hungária anyánk szent alakja köré. Hungária anyánk belecsókolja a hősöknek tartozó hála és az Istennek tartozó alázatosság szent csókját és így megszentelve száll a füst áldozatul az örök Isten trónja elé, hogy kérje örökkévaló Atyánkat, tartsa vértanu nemzetét.

A fegyveres és a békés polgárok áldozatának égbeszálló tiszta füstje a népszavazás napján összegyűlt, illatosá tette és megtartotta

számunkra a magyar levegőt, amely nélkül ezer esztendő meg szokás folytán élni nem tudnánk.

A népszavazás sikerén érzett örömről a belőle fakadó reményünket hirdetni fogja a nemzeti zászló, melyet Sopron város és a vármegye magyarsága fog a Széchenyi téren felállítani.

A zászlórud talapkövén érc dombormű fogja hirdetni az élő és elesett felkelők örök dicsőségét. Hirdetni fogja ez a zászló a soproni magyarok háláját is, mellyel a felkelőknek és mind azoknak tartozunk, akik nehéz időkben megtették kötelességüket a hazával szemben.

Üdvözlő táviratok.

Ugy érzem ebben az ünnepi órában, hogy Sopron sz. kir. városának is vannak még kötelességei és adósságai, amelyek a népszavazás idejéből maradtak ránk. Méltóztassék megengedni, hogy e kötelességeink teljesítésének és adósságaink lerovásának mikéntjére javaslatomat a következőkben terjeszthessem elő:

A Kormányzóhoz.

1. Méltóztassék Magyarország kormányzójához, vitéz nagybányai Horthy Miklós ur Ó főméltóságához a következő táviratot elküldeni:

Lord Rothermere, a magyar revíziós törekvések előharcosa

Borah szenátor, a magyar igazság amerikai szoszólója

A soproni népszavazás tizedik évfordulóján hódoló tisztelettel köszöntjük Főméltóságodat. A magyar igazságnak tíz évvel ezelőtt aratott győzelmén még ma is örvendünk és örvendeni fogunk utódaink is időtlen ideig. A magyar hazához való hűségünk megrendíthetetlen. Isten óvja szegény hazánkat további csapásoktól, de ha a Mindenható végtelen bölcsesége újabb megpróbáltatásokat lát szükségesnek, a haza bajai nem fogják a soproniak hűségét csorbitani, hanem még jobban növelni fogják. Bajban levő hazánkhoz azzal a szeretettel ragaszkodunk, amellyel bajban levő édesanyát illik szeretni.

Az Ég áldását kérve Főméltóságodra, vagyunk alázatos hűséggel és teljes hódolattal Sopron sz. kir. város a Civitas fidelissima törvényhatósága nevében

vitéz dr. Simon Elemér főispán,
dr. Thurner Mihály, polgármester.

2. Méltóztassék gróf Károlyi Gyula m. kir. miniszterelnök ur ő nagyméltóságához a következő táviratot intézni:

A miniszterelnökhöz:

Hálás szívvel köszönjük Nagyméltóságodnak és a bölcs vezetése alatt álló m. kir.

kormányának nevében a népszavazás tizedik évfordulója ünnepére küldött üdvözlését. A hazafias hang a soproni szivekben visszhangra talált és szemeinkben a meghatottság könnyeit csillogtatta meg. A mai ünnepen is megköszönjük hűségünk látható jelét, a hűségkaput, melyet „A nemzet Sopronnak“ adott. Cserébe „Sopron a nemzetnek“ igéri, hogy a haza iránt való hűséget ápolni fogja polgárainak és az utódainak szívében. Isten áldása kísérje Nagyméltóságod és a m. kir. kormány működését, hogy a boldog jövő biztosítására az ezer éves haza határainak visszaszerzéséhez vezető utat megtalálhassák. Hazafias üdvözléssel

Sopron sz. kir. város, a Civitas Fidelissima törvényhatósága nevében
vitéz dr. Simon Elemér, főispán,
Dr. Thurner Mihály polgármester.

3. Méltóztassék megköszönni a képviselőház elnökének, Almássy László ur ő Nagyméltóságának a képviselőház nevében küldött üdvözlését.

4. A nemzet adta Sopronnak a felkelőket. A felkelők véres áldozata tette lehetővé, hogy Sopront meg lehetett menteni a nemzetnek. A Sopron védelmében elesett és soproni földben

porladó felkelőink sirja még mindig nincsen méltóan megjelölve. Sopron tartozik a nemzetnek és önömagának azzal, hogy a felkelő hősökkel szemben lerója a kegyelet adóját örökklé látható módon. Indítványozom tehát, méltóztatásuk a polgármestert utasítani, hogy a Sopronban eltemetett fölkelők sírjának a megjelölésére tervét és költségvetését sürgősen terjessze a tekintetes Törvényhatósági Bizottság elé.

Ötödik indítványom az a kérés, amely szivemből fakad és a tek. Törvényhatósági Bizottság minden egyes tagjának és a város minden egyes polgárának szól. Szeretném, ha szivből jöve, nyílt szivekre találna.

Kérve kérek minden soproni polgárt, ne csüggedjünk, ne essünk kétségbe ne jajgassunk, küzdjünk az ösöktől örökölt kitartással, küzdjünk Istenbe vetett hittel. A vértanu szenved fájdalmat és halált, hogy győzhessen.

Mikor ezeréves hazánk megcsönkítása ellen tiltakoztunk történeti jogainkra hivatkozva, Millerand azt válaszolta, még ezer éves alkotásoknak sincs létjogosultságuk, ha ráeszmélünk arra, hogy az igazsággal ellenkeznek. Ez ürügyel végrehajtották rajtunk Trianon kegyetlen ítéletét. A történeti jogcímet megcsínálták, ha nekik szükségük volt reá.

Recseg-ropog az igazságtalan béke épülete.

Nitti, Toretta, Rothermere, Mussolini, Grandi és Borah már évek óta, Bourne, Westminster biboros érseke és Churchill, Anglia kiváló államférfia napok óta hirdetik Trianon igazságtalanságait. Smits tábornok megjósolta még a kegyetlen szerződés végrehajtása előtt, hogy ez a béke nagyobb szerencsétlenséget hoz a világra, mint a háboru. Sajnos, igaza volt.

Recseg-ropog az igazságtalan béke épülete, ahogy Wilson megjósolta.

A vértanu nemzet nincs már magára hagyva az igazságért való harcban. Győzni fogunk. A vértanuk szenvedéseinek győzelem a jutalma.

Zug még a vihar, zeng az ég is, a felhők suhogva-zuhogva reánk szakadnak, de már át-szűrődik a megtépett felhőkön a magyar igazság napsugara, amely érleli a magyar igazság verejtékes és véres vetését.

Az arató ünnepen aztán ismét elmegyünk a templomba és leborulva imádjuk az Istent, a hogy tettük 1921 augusztus 20-án és tettük ma.

Misericordiae Domini, quia non sumus consumpti!

Aldjuk az Urat, hogy nem engedte, hogy fölfaljanak minket.

Adjuk az Urat, aki megtartott minket nagy kegyelmével.

A polgármester beszédét zugó taps követte. Könnyek csillogtak a szemekben, az emlékezés örvendő könnyei Ezek mutatták meg leginkább, hogy Thurner polgármester a lélekből beszélt és lelkekhez szólt.

A polgármesteri előterjesztések után dr. Pinezich István felsőházi tag a törvényhatósági bizottság nevében jelentette be csatlakozását az előterjesztett indítványokhoz, melyeket a diszkyűlés egyhangu lelkeseredesse szavazott meg.

Sopron üdvözli Bethlent.

Simon Elemér dr. főispán felolvasta a városhoz érkezett üdvözlő táviratot.

Töpler Kálmán ny polgármester indítványára gróf Bethlen Istvánhoz is üdvözlő táviratot intéztek a következő tartalommal:

Sopron törvényhatósági bizottsága a népszavazás tizedik évfordulóján tartott diszkyűlésen hálával emlékezett meg Nagyméltóságodnak a soproni népszavazást biztosító államférfiúi bölcsességével párosult hazafias munkásságáról, amely lehetővé tette, hogy Sopron magyar maradhatott. A civitas fidelissima népe nevében köszönti Nagyméltóság-

odat hazafias üdvözzel dr. Thurner Mihály polgármester.

A történelmi nevezetességű közgyűlés a Himnusz eléneklésével ért véget.

A felkelők emlékezete.

A népszavazási emlékűnnap keretében a rendezőség méltó helyet biztosított a felkelők iránti megbecsülésnek és hálának. Délután nagy embersereg kereste fel az ágfalvi temetőt, hogy Baracsi László sirját megkoszorúzzák. Koszorút helyezett Czillinger főbiró az emlékműnél, dr. Brunner Emil t. főügyész a sirnál, Ruzsinszky László a főiskola nevében, Gerecs Szaléz a felkelők nevében.

Este 7 órakor a főiskolások fáklyásmenetben vonultak fel a Szentmihály temetőbe. Megható volt, ahogy a fiatal főiskolások közrefogták felkelőbajtársaikat. A temetőben özv. Szechányi Józsefné is ott volt hős fia sirjánál. A főiskolások és ébredők nevében Ruzsinszky László helyezett el koszorút, a város nevében dr. Schindler András, a vármegye nevében Gévay-Wolff Lajos alispán. Ott volt a temetőben Simon főispán, Hermann Miksa orsz. képviselő is. Machatsek Gyula sirjánál ifj. Krug Lajos helyezte el könnyéig megható szavak kíséretében a felkelők és főiskolások koszoruját.

A meghatározó záróbeszéd befejezésképp felzokogtak a soproni templomok harangjai a felkelő hősi halottak emlékére.

Záróünnepély a színházban.

A népszavazási emlékünnep külső kereteiben is impozáns befejezést nyert a Városi Színházban. Még talán sohasem telt meg a muzsák temploma ilyen fényes közönséggel, mint ez alkalommal. Sopronnak legtekintélyesebb körei, egyéniségei találkoztak itt, hogy hódolatuknak, hálájuknak lenyűgöző formában kifejezést adjanak. A főispán és polgármester társaságában láttuk Herrmann Miksát, városunk képviselőjét is. Képviselve volt a katonaság, a társadalom intellektueljeinek minden rétege. A kép káprázatosan szép volt.

A gazdag műsort a soproni dalosegyesületek együttes férfikara a „Magyar Hiszekegy”-gyel nyitotta meg Téby Mihály karnagy vezényletével és ugyancsak a férfikar énekelte el Amner vérpezsdítő karát: Nem nem soha! Mind a két kar szépségeit gondos kidolgozásban élvezte az elismeréssel nem fukarkodó közönség.

Mészáros Sándor fordulatokban, képekben mélyen szántó gondolatokban bővelkedő proló-

gusát mondotta el. Általános elismerést keltett. Ezután dr. Thurner Mihály nagykonceptióju beszédben méltatta a népszavazás történelmi jelentőségét. Beszéde után sokáig ünnepelte a hálás hallgatóság.

A műsor következő pontjaként szerepelt Farkas Nándor nagyhatásu, de igen nehéz versenykara. Téby Mihály mesteri vezénylese mellett a Soproni Magyar Férfidalkör nehéz feladattal fényesen oldotta meg.

Szünet után a Soproni Zeneegyesület Volkmann Szerenádjának pompás előadásával gyönyörködtette a hallgatóságot. Dr. Gárdonyi Zoltán dirigens bravurosan kezelte a pálcát.

Dr. Pétery Aladár, a Sopronmegyei Kör elnöke nemesveretű üdvözlésével megtalálta a szívünkhöz vezető utat. Hatásos volt Parthy István erdőmérnökhanglato szavalata. Utána hangulatos élőképet mutattak be „A felkelők tábortüze” címen.

Végül a soproni vegyeskarok Gárdonyi Zoltán vezényleésével Kapi Gyula „Árpád sirja” című költeményét adták elő remekül. Ezután a Himnusszal ért véget a fényes sikerű színházi díszelőadás.

Östör dr. indítványára Sopron vármegye a 10 éves jubileum alkalmából hálás szível üdvözölte a felkelőket, Bethlen Istvánt és Sopron közönségét

Sopronmegye törvényhatósági bizottsága 15-ikén tartotta decemberi közgyűlését vitéz Simon Elemér dr. főispán elnökletével. A tárgysorozatnak kiemelkedő pontja volt dr. Östör József országgyűlési képviselő indítványa a népszavazás 10. éves évfordulója alkalmából. Dr. Östör József indítványára a megye közgyűlése elhatározta, hogy Sopron város közönségét, a felkelőket, gróf Bethlen Istvánt a népszavazás 10. évfordulója alkalmából üdvözl. Az indítványt dr. Östör József a következő hatásos beszéd keretében terjesztette elő :

— Azt hiszem, — mondotta, — hogy ezt az indítványt, amelyet a soproni népszavazás tiz esztendősi jubileuma alkalmából elfogadás végett a Törvényhatósági Bizottságnak is előterjeszteni bátor voltam, nem szükséges bővebben megokolnom. Tapintatlan sem lehetek a bizottság nagy számban megjelent tagjaival szemben, miután már ugyis átestünk egy ün-

nepi közgyűlésen és még annyi elintézni való dolog vár reánk, rendes közgyűlésünk keretében. Nem lehetek tapintatlan, hogy hosszú időre vegyem igénybe türelmüket. Csupán néhány szóra kívánok tehát szoritkozni, amelyekről viszont azt hiszem, hogy itt a vármegye közgyűlési termében el kell hangzaniok.

Dr. Östör a felkelők, Bethlen és Sopron közös érdeméről.

Illik, sőt több, a szó legnemesebb értelmében vett hazafias kötelességünk megemlékezni azokról, akiknek a tiz év előtti népszavazás sikerét köszönhetjük. Ma tiz év távlatában tényként állapíthatjuk meg, hogy *a siker, ennek az eredője három irányból tevődött össze.* Ezek : elsősorban a felkelők lelkes, életüket és vérüket áldozni kész csapata volt, akiknek hősi önfeláldozása előtt emlékezésünk lobogóját hálás szível mélyen meghajtjuk ; a máso-

dik a volt magyar kormány és ennek akkori kiváló feje, Bethlen István gróf, aki fel tudta használni a felkelők teremtette tényleges helyzetet és nemzetközi politikai magaslatra tudta azt emelni, külpolitikai művészetével pedig odáig tudta vinni a nemzetközi illetékes tényezőket, hogy a velencei egyezmény megköthető volt, amely alapján a népszavazás Sopron város és az őt környékező nyolc községre vonatkozólag lehetséges lett, a harmadik tényező pedig Sopron város és az ezt környékező faluk hazafias közönsége, akik magukat a megpróbáltatás nehéz óráiban magyarnak vallották s így biztosítani voltak képesek azt a többséget, amely számunkra a sikeres népszavazás folytán Sopront és környékét a régi hazánál továbbra is megtartotta.

Az emlékezés babérága, amit először e tényezők felé hálás szívvel, soha el nem muló köszönetünk jeléül ezennel átnyujtunk.

Amit Sopron vármegyének soha elfelednie nem szabad.

Sopron város magyarul érző és akaró közönsége volt az akkor, amely segítségére sietett Sopron vármegyének is, mert az előbbi nélkül községeink ma nem tartoznának a régi magyar hazához. Ez az, amit soha elfeledni Sopron

Szentbármóság szobra a vármegyeháza előtt

vármegyének nem szabad és ezért foglaltatik az indítványban az, hogy a vármegye közönsége a tíz esztendő évforduló alkalmával Sop-

ron szab. kir. város közönségét a legmelegebben és hálás szívvél üdvözölje. Ha akkor nincs Sopron városa és benne a többséget biztosító hazafias magyar közönség, akkor ma Sopron vármegyének sem székhelye ez a város, hanem valószínűleg mint még jobban megcsonkított csonka-vármegye szétदारabolva, elvesztve törvényhatósági önállóságát, a szomszéd vármegyébe osztattunk volna be. Kell, muszáj, hogy a jubileum alkalmából ezt aláhuzzuk, kiemeljük és ezt a ténnyt a vármegye közönségének emlékezetébe egyszer és mindenkorra belevessük s ebből kifolyólag leszűrjük azt a kötelességet is, amely reánk hárul minden egyes pillanatban ha nem vármegyei, hanem sopronvárosi érdekekről van, vagy lesz szó. A két törvényhatóság forrón omlik egymás keblére és ma örömkönyveket hullat, amelyek kell, hogy a törvényhatóságok testvéries egymásrautaltságát megpecsételjék és a kölcsönös segítségnek a záloga gyanánt mindezt a jövőre, utódaink számára megőrizzék.

Dr. Thurner polgármester érdeme.

A másik, amit meg kell jegyeznünk, a következő. Mi volt az, ami Sopron város hazafias közönségét a diadalra vitte? Hiszen voltak, nagyon sokan voltak, akik kételkedtek a si-

kerben. Kételkedtek a kishitűek, a reményvesztettek, a félenkek. Sopron város hazafias közönsége, élén annak meg nem alkuvó, a nagy nemzeti célt soha szem elől nem tévesztő polgármesterével, Thurner Mihállyal, volt az, amelyben bizalom, remény és hit volt. Ez a hit, Sopron magyarságában és magyar jövődjébe vetett hit volt az, amely erőt adott a város közönségének és amely diadalt aratott.

Mert hit nélkül, t. Törvényhatósági Bizottság, nincs bizalom, bizalom nélkül nincs erő és erő nélkül nincs eredményes összefogás, nincs magyar összetartás és nincs magyar jövő. Ma nem Sopron városára, hanem az egész országra sulyos idők szakadtak. Ma is vannak kishitűek, elesettek, erőtlenek, akiknek hitük megingott s a jövődöben való bizalmuk megrendült. Sopron város tiz év előtti magaviselete példa lehet az egész országra és ennek minden egyedére. Sopron nem vesztette el bizalmát, sem hitét és — ezért győzött a szenvedések és megpróbáltatások rettenetes óráiban. Ez az a tanulság, amelyet nemcsak e város és e vármegye közönsége, hanem az egész ország meríthet és merítsen a soproni népszavazás ragyogó emlékéből. Éppen a mai nehéz időkben.

Ajánlom az indítványnak az elfogadását.

Sopron vármegye átíratá Sopronhoz.

Ezután a közgyűlés Hőgyész Pál főjegyző indítványára a következő átíratallal üdvözli Sopron városát:

Sopron szab. kir. város Közönségének
Sopron.

Sopronvármegye törvényhatósági bizottsága mai közgyűlésén hálásan emlékezik meg a népszavazás tiz éves évfordulójáról, 1931. évi december hó 14-éről és mindazoknak érdemeiről, akik hazafias magatartásukkal az ered-kivivásához hozzájárultak.

Ez a népszavazás, mely az első rést ütötte a trianoni békeparancson, az ezen béke sulya alatt szenvedő magyar nép reménye és záloga a jövőre. Erre a népszavazásra, amely annak idején is örömmámorba ejtette az országot, úgy tekint a nemzet, mint az igazság megnyilatkozására. Megerősíti bizalmát az iránt, hogy

amint itt győzedelmeskedett az igazság ereje, úgy fog az győzedelmeskedni a revízió mielőbbi kivivásában is és visszaszerzi ezeréves határainkat.

Sopronvármegye törvényhatósága ezen alkalomból meleg szeretettel üdvözli a társtörvényhatóság, Sopron szab. kir. város közönségét, amelynek dr. Thurner Mihály polgármesterrel az élén hazafias magatartásával és hazaszeretetével döntő része volt abban, hogy vármegyénk ősi székvárosa és nyolc községe magyar maradhatott.

Kelt Sopronvármegye közönségének Sopronban, 1931. évi december hó 15-én megtartott rendes közgyűléséből.

A közgyűlés külön üdvözli a felkelőket, gróf Bethlen István volt miniszterelnököt, Sigray Antalt és Zsemberi Istvánt. A felkelők részére küldött táviratot Gebhardt Pál címére küldte el a közgyűlés.

Egy volt felkelő levele

A népszavazási jubileum alkalmából Dr. Thurner Mihály polgármesterhez érkezett számtalan üdvözlő írás közül az egyszerűségükben megható alábbi sorokat közöljük :

Nagyságos Polgármester Ur :

Tíz éve annak, hogy Sopron a mienk, tíz éve annak, hogy az ágfalvi ütközet elmúlt, amikor a temető árkában, mint felkelő őrmester felvettem a harcot az osztrákokkal és feldobog a szívem, ha rágondolok, hogy hány szegény bajtársam maradt ott, de azért mi élők büszkén gondolunk arra, hogy a magyar akarás mire képes, mi, a maroknyi fel-

kelők vissza tudtuk tartani az osztrák hordát, engedje meg Nagyságos Polgármester Ur, hogy tízéves évfordulóra szívből kívánjak sok szerencsét és boldogulást a soproni népnek és tessék a közönség tudomására hozni, hogy ha még százszor kellene, mi százszor is újból felvennénk a harcot, hogy az, amit az Isten magyarnak teremtett, hogy magyar legyen.

Megemlékezésül ismét sok minden jót kíván egy volt felkelő

Kiss János őrmester
Pestszenterzsébet.

Fényes ünnepség keretében leplezte le Sopron megye a kormányzó arcképét

Sopron vármegye történelmi tradícióihoz híven fényes külsőségek között leplezte le 1931. évi december hó 15-ikén nagybányai Horthy Miklós kormányzó arcképét. A megyeháza nagytermébe felvonultak a társadalmi élet katonai és polgári előkelőségei és nagy számban jelentek meg a törvényhatósági bizottság tagjai is.

Vitéz Simon Elemér és Gévay-Wolff Lajos alispán diszmagyarban vonult be a gyűlésbe.

Lehull a lepel a kormányzóképről.

A diszközgyűlést Simon Elemér dr. főispán nyitotta meg. Rámutatott arra, hogy a megyeháza diszterme a tragikus sorsu IV. Károly király, I. Ferenc József, Deák Ferenc arcképe mellett újabb disszel gyarapodott: Horthy Miklós kormányzó arcképével. Erre lehull a lepel a képről, az ünnepélyes aktust a jelenlevők a helyükön felállva fogadják.

Ötvös Lajos ünnepi beszéde.

Ezután Ötvös Lajos országgyűlési képviselő mondomta el ünnepi beszédét nagy tetszés közben.

— Az ősi patinájú Civitas fidelissimában és a magaskulturájú Sopron vármegyében ma a mult emlékei kísértének — így kezdte beszédét Ötvös Lajos. — A nemes város, a magas kulturájú város visszaemlékezik hősi huszáraira, akik ennek a városnak, ennek a megyének dicsőséget szereztek a harctereken, mert a jelmondatot, amely régen a katona kardmarkolatára volt vésvé, ők a szívében viselték: „Ne húzd ki ok nélkül, de ne tedd vissza becsület nélkül.“ Ők kihúzták kardjukat, mert okuk volt rá, visszatették és becsületet szereztek vele.

— A nemzeti eszme mellett a keresztény civilizáció volt a másik pillére az ezeréves Magyarország fennmaradásának. Mindkettő érték nélkül, eldobott, elavultnak minősített érték lett a háboru utáni időben és amikor azt gondolta

az ellenség, hogy az ezer évvel vége van a magyar dicsőségnek, hogy ez a nemzet többé állami életet élni nem tud, akkor Szeged felől elindult egy maroknyi csapat, elindult néhány bátor, igaz magyar egy középnemes vezetésével és ez a csapat és különösen ennek a csapatnak a vezére visszaadta a nemzetnek a bátorságot és ez a nemzet azonnal élni kezdte a maga állami életét, ez a nemzet visszajött a sir szélé-ről és ez a nemzet ugylátszik sikeresen kezdte meg a második ezredévet.

A kormányzó eszmevilága.

Hogy melyik nagyobb, melyik befolyásolja a másikat, a hős a maga kortársait-e, vagy a kortársak szuggerálják-e a hőst, a vezért, nem tudom azt azonban állítom, hogy a kormányzó, Horthy Miklós Őfőméltósága a magyar nép lelkéből és a történelemből olyan eszmét hirdetett szóval és tettel, amelyek az ezer év alatt a magyarság lelkében mindig éltek, amelyek ennek a nemzetnek a létét mindig biztosították s amelyek szent meggyőződésem szerint továbbra is biztosítani fogják.

— Voltak ennek a nemzetnek szomorú napjai, volt Mohács, volt a budapesti kellemetlen emlékü forradalom és a nemzetet mindig azok az eszmék rántották vissza az örvényből,

amelyeket a kormányzó a magyar nemzetnek immár 12 év óta hirdet.

A magyarság történelmi hivatása.

— Megértette egymást a nemzet és vezetője abban, hogy az egységes, oszthatatlan Magyarország nem lehet vége, mert örökké való a fundamentuma, örökké való az a magyar ősi erő, amely fentartotta, örökké való az a keresztény civilizáció, mely mindig velejárója volt a magyar hazaszeretnek.

Megegyezett a vezér és a magyar nép abban hogy ez a nép történelmi misszióját be nem fejezte, ennek itt történelmi hivatása van és a Gondviselés nem fogja megengedni, hogy ez a nemzet a történelem szinpadjáról eltűnjék.

Ennek alapfeltétele az ősöktől öröklött hazaszeretet. Ha ennek a hazaszeretnek nagy ellen-
ségei is vannak, nem lehet, hogy a magyarságból kivesszen a ragaszkodás a hazai rögöz, államiságunkhoz. Ha közülünk igen sokan panaszkodhatnak is, hogy dermesztő a szobájuk, üres a kamrájuk, lyukas a csizmájuk, rongyos a ruhájuk, ez nem lehet ok arra, hogy megszűnjék ez a mélységes nagy erő az a nagy hazaszeretet, amely arra készítette a magyarságot.

hogy a legválságosabb időkben is hű maradjon magyar államiságához.

Nehéz idők jönnek.

— Nehéz idők vannak. Mindenki érzi ezeket a nehéz időknek a súlyát — nem vigaszkepen mondom ezt — de a történelem folyamán ismertem nehezebb időket is, amikor a magyar nemzet sohasem csüggedt el és mindig meg is látta ennek jutalmát. A mai generáció próbálja megérteni ezt a szegénységet, ezt a nyomoruságot, melyben a nemzet van, nem mi idéztük elő, ezt ránk kényszerítették. Próbálja megérteni hogy itt egy rettenetes gazdasági háboru folyik, és ebben az lesz a győztes, aki kitartóbb lesz. A magyar mindig kitartó volt és meg lehet a reményünk, hogy Horthy Miklós kormányzó által vezetett magyar nemzet ragaszkodni fog a multhoz és ki fog tartani a hazaszeretet mellett.

A keresztény alap.

Tisztelt Diszüközgyülés! A magyarságnak másik alappillére a keresztény civilizáció. Ezt a kort, amelyben élünk, kereszténynek nevezik. Hogy mit végzett ez az ugynevezett keresztény kurzus? Hogy ennek a mérlegét hogyan fogja a történelem összeállítani, nem tudom, azt azonban állítom, hogy a kor a keresztény restaurá-

ció nélkül nem tudta volna elérni azokat az eredményeket, amelyeket elért. Ha ez a kor a kormányzó utmutatása mellett vissza nem tért volna a keresztény alaphoz, erős a hitem, hogy a rettenetes támadás, amely az évtized óta állandóan folyik, elsöpörték volna a nemzetet. Legyünk mindig hűek a tradíciókhoz, legyünk mindig hűek a keresztény alapokhoz, amelyek egyes megnyilvánulásain mosolyoghat a félművelt ember, a tudásától elvakult tudományos ember amelynek értékét azonban a komoly ember mindig érzi.

— Ferrero olasz történetíró foglalkozott annak a megvizsgálásával, hogy a történelem folyamán mi szokta megásni a nemzetek sirját. Megállapítása szerint a régi nemzetek államisága megszűnt akkor, ha a nemzet elvesztette hitét, nemcsak az Istenhitét, hanem a történelmi missziójába vetett hitet és akkor, amikor azt gondolta, hogy formák nélkül meg tud élni; a nemzet bukását okozta az, ha a tekintélyt nem tisztelték. Amikor ezt mondom én is, nemcsak Magyarországról beszélek, hanem beszélek egész Európáról. Ha meg fogja tartani az eddigi strukturáját a társadalom és az állam, hogy ha nem fogja elveszíteni a hitét, Istenbe és Hazába vetett hitét és ha nem fogja elhajítani magától a

tekintélytiszteletet, meg fog maradni és biztosan meg fog szünni ez az ország és Európa.

De egészen új formákat fog öltetni a világ, ha eldobja magától ezt a két alap-pillért.

Ezért én azt látom, azt állapítom meg, hogy Magyarország kormányzójának 12 éves kormányzata alatt az volt a legnagyobb érdeme, hogy felismerte, hogy a magyar nép Isten, Haza és tekintélytisztelet nélkül nem tud megélni. Méltóztassék visszagondolni 1919-re és 1918 végére és méltóztassék velem együtt megállapítani hogy a 9 hónapos szomorú korszakot az idézhette elő, hogy ennek a nemzetnek a lelkéből kiirtották a hitet, a tekintélytiszteletet. (Ugy van ! Ugy van ! Nagy taps.)

Horthy Miklós gondviselészerű hivatása.

— Én azt gondolom, hogy nem beszélék szuperlatívuszokban, amikor azt állítom, hogy az ideiglenes magyar alkotmány feje gondviselészerűen jött ide közénk. Én azt hiszem hogy a bizantinizmus vádjától nagyon messze esem, ha én azt állítom, hogy Magyarország Horthy Miklós nélkül nem volna ott, ahol van, az ő koncepciója, az ő történelmi meglátása ezt a

nemzetet a legnehezebben átsegítette és nekem erős a hitem, hogy ez a nemzet nem fog elmerülni ! (Taps és éljenzés.)

— Volt ennek az országnak Szent Lászlója. Ez a vitéz király szomjas katonáinak a köszik-lából fakasztott vizet. Nekem hitem, hogy a lámfő a maga nagy energiájával a lehetetlent fogja lehetővé tenni és ki fogja emelni az országot ebből a sivár Mából. (Éljen ! Éljen !)

— Ezen imádságszerű kívánsággal arra kérem ezt a közgyűlést, arra kérem a Civitas fidelissimát, arra kérem ezt a magas kulturájú Sopron vármegyét, hogy próbáljon lélekben és tettekben egyesülni kormányzójával, próbálja a kormányzót ezen emberfeletti munkában támogatni, próbálja a hazaszeretetet, az Istenhitet, a tekintélytiszteletet megvalósítani és akkor én hiszem, hogy ez az ország akkor nem halt meg, a mai állapot egy kellemetlen álomlátomány, a melyből biztosan elkövetkezik a magyar feltámadás ! (Nagy taps és éljenzés.)

A kép megfestésének története.

Ezután Högyész Pál főjegyző ismertette a kép megfestésének történetét. Az ideát Rupprecht Olivér vetette fel, aki erre a célra felajánlotta felsőházi tagsági jelenléti díjait s ez az egyéb adományokkal tette lehetővé, hogy megy-

gyesi Schwartz Antal festő a képet megfesthette. A festmény a kitünő művésznek egyik legsikerültebb alkotása. Energiát, elszánt kemény akaratot, szóval a kormányzó egyéniségének legmarkánsabb vonásait juttatja kifejezésre.

A diszközgyűlés ezután a kormányzót a következő távirattal üdvözli :

Sopronvármegye törvényhatósági bizottsága mai napon tartott ünnepélyes rendkívüli közgyűlésében leplezte le Főméltóságu Kormányzó Urnak a közgyűlési teremben elhelyezett arcképét, amelyet a vármegye közönsége önkéntes adományokból, Főméltóságod iránt érzett hódoló tisztelete és ragaszkodása látható jeléül festetett meg.

A közgyűlés ezen alkalomból Főméltóságodat mélyeséges hódolattal üdvözli és bölcs kormányzására Isten bőséges áldását kéri.

Vitéz Simon Elemér, főispán.

Gévay-Wolff Lajos alispán.

Az alispán beszéde a Kormányzó érdemeiről.

Gévay-Wolff Lajos alispán a képet örök megőrzésre a megye közönsége nevében a következő beszéddel vette át :

— Ebben az ünnepélyes órában, amikor a Kormányzó Ur Őfőméltósága nemcsak a most leleplezett képben, de merem hinni, lélekben is közöttünk van, szinte elfogódottan kérek szót e teremben ; elfogódott vagyok, mert e kép látára az utolsó évtized történetének két megkapó jelenete elevenedik meg előttem ; mindegyik jelenetnek e terem falai is szemtanúi voltak.

Az egyik 1919 szeptember hó 23-án volt, a mikor a forradalom és a vörös rémuralom pusztító viharainak nyomát még romok mutatták, a mikor mindnyájan azt a vezért kerestük és vártuk, aki a kétségbeesésig megfogytakozott önbizalmunkat visszaadva, bennünket magunkat is visszaadja az életnek, az élniakarásnak.

Akkor jelent meg a Kormányzó Ur Őfőméltósága, még mint fővezér, elsőízben itt a vármegyeházban, ennek a teremnek akkor még minden diszétől megfosztott, szinte romokban heverő falai között. Azok a szavak, melyeket akkor itt e teremben hozzánk intézett, a zugó tenger sötétjében virrasztó világitótorony utatmutató fénysugarai voltak.

A megpróbáltatások roppant terhei alatt erőtllenül lehanyatlott karunkat Ő lendítette ismét alkotó munkára, vigaszt, biztatást szomjuhozó lelkünkbe az Ő acélosan csengő szavai öntöttek reménységet. Lehetetlen elfeledni azt a

lélekemelő pillanatot, amikor porig sujtott lel-
künk az Ő szavai nyomán újra a magasba röppent!

— Pár évvel később 1922 december 14-én, a soproni népszavazás első évfordulóján, ismét megjelent itt közöttünk, akkor már mint Magyarország kormányzója.

— Akkor a betelt reménység, a hála örömujjongásával üdvözlöttük őt e teremben, mert mindnyájan éreztük, hogy az a hajó, amelyet a Novara egykori legendás hirü parancsnoka vezet, a legveszedelmesebb szirteket már elkerülte és biztosan halad a kikötő : a konszolidáció felé.

— Az új árvizi hajós glóriás alakja köré a megmentett lelkek hálaérzete font akkor soha el nem muló babérkoszorút .

— S most, mikor harmadszor jelenik meg a Kormányzó ur fenkölt alakja e teremben, hogy mindnyájunk őszinte öröme most már itt is maradjon közöttünk, az elmondott emlé-

kek lenyüggőző hatása alatt megilletődve nézem azt a férfias erőt, azt a magyar elszántságot, amely e képről, az Ő jellegzetes arcvonásaiból felénk sugárzik.

— Ugy érezzük mindnyájan, hogy van valakink, egy integer vir, scelerisque purus vezérünk, akit bizalommal, lelkesedéssel követhetünk s akinek a legszebb erényekkel ékes egyénisége részünkre a nehéz magyar sors legszebb ajándékát jelenti.

— Mint a vármegye alispánja, e tisztem egyik nagy megtiszteléseképen mélységes örömmel veszem át e képet megőrzésre, mint élni-akarásunk egyik legtöbb reménységet nyújtó szimbólumát.

— Engedje a Mindenható, hogy e történelmi levegőjü teremben folyó munkánknak e szimbólum legyen mindig az iránytűje.

Ezzel vitéz Simon Elemér dr. főispán a diszközgyűlést bezárta.

Hősi idők - hős férfiak

Irtta: Gebhardt Pál

„Dulce et decorum est pro patria mori“ mondották a régi rómaiak. Ha a római történelmet végiglapozzuk, sok olyan történelmi tény tűnik szemünkbe, ahol ennek az örök szép mondásnak, számos, soha el nem halványuló és ragyogó példáját látjuk, amikor a büszke római harcos tényleg örömmel adta oda életét hön szeretett hazájáért.

De a történelem, az idő kereke halad, száguld, kérérlhetetlen gyorsasággal, s kiszámíthatatlan szeszélyeivel, változtatja, intézi népek és nemzetek sorsát. Népek, nemzetek tűnnek el teljesen avagy hosszú időn át ragyogó dicsőségben és nagyságban élő nemzetek, alázatnak meg a föld poráig. Mig a régi történelem lapjai hemzsegnék az egyes népek makulátlan, s a lángoló hazaszeretettől indított önvédelmi harcaitól, ahol minden csak egy cél volt, a hön szeretett szülő, a szent haza földjének hősie megvédeése a barbár rabló ellen, addig az újabb történelem lapjai már azt mutatják, hogy népek, nemzetek sorsát a rideg

Gebhardt Pál, felkelőparancsnok.

kalmárpolitika, az aranyimádat irányítja és befolyásolja, amely tényezők felette alkalmasak arra, hogy a legszentebb érzést, a haza-

szerepet szent fogalmát kiöljék, kiirták az emberek szívéből és lelkéből.

A legujabb történelem rettenetes katasztrófája az 1914. évi világháború, kezdetén népek, nemzetek önvédelmi harca volt talán? Korántsem! Félrevezetett emberi szenvedélyek és kalmárérdekeket képviselő világpolitikusok önző mérközése, amikor is az önvédelmi harc elfogadható jelszava alatt mérszáróltatták a bódítószertként ható üres frázisokkal elvakított embertömegek millióit.

Vajjon az a magyar katona, akinek Lütich, Namüher, vagy Antwerpen uccáin kopogtak kemény bakancsai, tudta-e vagy tudhatta-e, hogy miért harcol, miért ontja vérért? Lelkesítette-e őt az az érzés, hogy a szülőföldet, a hazát, az otthont, a feleséget, a gyermeket védi? Hogy igen, azt nehezen lehet elhinni józan emberi átgondolással. De láttuk azt, hogy mint teremtek hősök, oroszlanok és győzhetetlen óriások, amikor a martalóc ellenség már a hara szent földjére tette lábát, hogy Szent István örökéből raboljon, részt szakítson magának. De ekkor már fáradt volt a lélek, csüggedt volt a kar, mert a sok céltalan szenvedés és vérontás kezdte tompítani és elnyomni a hazaszeretetet szent hevítő lángjait. Sokat beszélünk irredentizmusról, önzetlen hazaszere-

tetről. Vajon lehet-e eezkről a szó igazi értelmében beszélni, lehet-e a lelkeket, szíveket a szent szmék szolgálatába lenyügözni, amikor az elmúlt világháború eseményei s a jelen események is csak az anyagias, kapzsi emberi érdekeket kielégítő képeket vetítik az emberiség szemei elé.

Anglia az ellenséges Németországnak élelmiszereket szállított csak azért, hogy elhúzván a háborút, a kapzsi és pénzéhes angliai bankárok mentül több anyagi hasznot produkálhassanak ártatlan embermilliók céltalan vére hullása árán is. A legujabban kitört japán— kínai háború nem a kalmár érdekek kielégítésének és megvédésének aljas nevében ontja-e a vért, messze keleten? Hogyan dül el? Az attól fugg, hogy a többi éhes nagyhatalom. Amerika, Anglia és Franciaország kalmár érdekei melyik oldalon vannak jobban vesze lyeztetve. Ilyen példák statuálása csak öli, sorvasztja és pusztítja, mint láthatatlan szú a népek, sajnos a magyar nép legszentebb érzelmeit is.

A szerencsétlenül befejezett világháború, az azt követő forradalom, s a még borzalmasabb kommunizmus, megölik egyidőre a magyar lelket is. Kivették a fegyvert a kézből, s a fáradt lélekre könnyen nagy hatást gyako-

roló üres világfrázisokban elvadították a tömegeket, s elnyomták az öntudatos nemzeti önérzetet, s a hazaszeretetet szent fogalmát, az internacionálizmus undok fertőjébe taszították. A fékevesztett tömegek között rabló módjára járhatott a betolakodott ellenség s mint a dögtesten lakmározó keselyűk, vijjogva keztek marcangolni Árpádnak vérrel szerzett régi birodalmát.

Látható volt a katasztrófa, a megtévelyedett nemzet nagy katasztrófájának beteljesedése.

Belopódzott a hú szövetséges is, az évszázadokon át personális unióban élő osztrák és gyáva rabló módjára marcangolni, szaggatni kezdte Szent István országának nyugati végeit.

De akkor akadtak egynéhányan, ha kevesen is, kiket nem tévesztett meg sem az arany, sem a fékevesztett tömegek által hangoztatott világjelszavak, akik csak egyet, egyetlen egyet ismertek a mindent felülmuló és csudákat művelő szent érzést, a hazaszeretetet. Ennek a szent eszmének az akkor csak tövisekkel kirakott uton járható eszmének szolgálatába szegődtek, s csak egy cél lebegett szemük előtt, menteni a végsőig, amit még lehet, s minden áron megtartani annyit a szent magyar földből, amennyit csak utolsó csepp vé-

rük hullásáig megtartani képesek. Nem rettentette őket vissza a megaláztatás, az elgáncsolás, a testvérharc, mert ők félistenek voltak, a nyugati bástyák rettenthetetlen védői. Makulátlan tiszta egyéniségek voltak, csodás vezérek, *Prónay Pál, Ostenburg Gyula, Friedrich István, Maderszpach Viktor, Héjjas Iván, Székely Elemér* és a többiek, kik e szent eszmével hősöket, egész férfiakat varázsoltak elő csodálatra méltóan, mintha a földből nőttek volna ki, a felkelők elszánt csapatait.

A tüzes kohóként izzó hazaszeretet lángja acélozta a gyenge fegyvereket, s nevelt orszá-lánként küzdő férfiakat a még pelyhedző állu ifjakkól is. Hős volt itt mind, félisten, vezér és közkatona egyaránt, mert mindegyik szívét egy szent érzés dobogtatta, a magyar föld, a magyar haza iránt való tántoríthatatlan, mély-séges szeretet, a honfiui szent kötelesség, az ősi szent örökség megvédése. Ezért műveltek csodákat, ezért segítette gyönge fegyvereiket a magyarok Istene, mert tetteik hátsó rugójaként nem lappangott egyéni, aljas egyéni érdekek, hanem egy nagy-Istennek is tetsző közös cél, megvédeni a szent, kenyeret adó magyar földet, a rablóvá aljasodott szövetséges kapzsi karmaiból.

Szerénységem parancsnoksága alatt lát-

tan Ágfalvánál harcolni ifjakat, derék főiskolásokat. Kik voltak ezek, ifjak? Óh nem! Óriások, Herkulesek, mindent és mindenkit elsöprő hatalmas acélkemény sziklák, kik nem törődve a még előttük álló szépet, boldogot ígérő étellel, átszellemült arccal, a hazaszeretet szent lángjaiba megacélezódott szívvel, lélekkel és karral rohantak a biztos halálba is.

De hát mi tette ezt? Isteni csoda, vagy túlvilági erő? Nem, egyik sem; hanem igazi vezérek, kik átszellemült és minden salaktól megtisztított szent érzelmeiket a törhetetlen hazaszeretet, mintegy szérumként átültették, átömlesztették a derék felkelők szívébe, lelkébe és nevelték e szent eszméknek kisedet, de erejét felülmuló és csodákat művelő csapatokat. Eggyé forrt itt mindenki szívében és lelkében, vezér és közkatona. Állták a harcot hősiessen s a szövetségesből lett rabló ellenség fejvesztetten menekült vissza a határokon túlra.

A világtörténelem leggyászosabb, legnagyobb becstelensége, a trianoni békediktátum. A legenyhébb szólással élve magukat diplomataknak csúfoló kalmárok, minden etnografiai és geográfiai ismeret nélkül vonalakat húztak egy nemzet, egy ország térképén és szakítottak el Apát a Fiutól, Testvért a Testvértől a

szó szoros értelmében. Így fizettek a művelt nyugati kalmárok annak a népnek, amelyik fejlett szellemi kulturájával és acélos karjával ezer éven keresztül védte kelet barbársága ellen a hamis nyugati kulturát.

S jött a legnagyobb gyalázat, a világtörténelemben eddig nem ismert botrány, az, hogy a hű szövetséges, kinek önző érdekeiért hullott a drága magyar vér, arcpirulás nélkül, minden emberi érzésből kivetkőzve elfogadta, a halálra ítélt nemzet vonagló testéből, a neki ígért darabot. Vajjon így történik ez, ha a trianoni papirrongy dacára a felkelőtől kellett volna a rabló szövetségesnek átvenni, a neki ítélt justt? Vajjon a kies Dunántúl egyetlen porszeme nyögne-e osztrák iga alatt? Itt áll ezen örök mondás: „Nem, nem, Soha!”

De a felkelők kezéből kihullott a fegyver. Felsőbb parancsra! És hiába hevitette a kebleket a szent, magasztos tűz, a hazaszeretet, mint béklyóba kötött oroszláznak tehetetlenül kellett végig néznie a gyalázatos rablást a gaz áruló hitszegést.

De a sirbatesetés gyászos napjaiban, a megalázás tetőpontján, a rettenetes sötétségben felcsillámlott egy kicsi, de fényes sugár, az elesett felkelők izzó szelleme. E szent tűzben megtisztult lelkek mutatták az utat Ve-

lence és onnét a népszavazás felé. A felkelők vére hullása, önfeláldozása nélkül ez soha sem következett volna be. Mi adta az erőt Sopron és népének, hogy most büszkén viselheti a civitas fidelissima disztitő jelzöt? Semmi más, mint a felkelők, akik megmutatták, hogy hogyan kell szeretni a haza szent földjét még akkor is, ha az jólét helyett csak koldus-gunnyát és keserü kenyeret képes adni.

De él ezen felül egy példa, egy soha el nem muló és üstökösként előre világító követendő példa, hogy mit tud és mit képes tenni a lángoló hazaszeretet, amely nélkül nemzet nem élhet, anélkül, hogy a saját maga sirját meg ne ásná. A sir szélén állunk és ellenségeink csak arra várnak, hogy ujjongva, mikor adhatják meg az utolsó lökést, hogy örökre sirba temessenek. Ébredj magyar! Térj észre, térj Istenedhez és szeresd lángoló szeretettel e nyomorult hazát, mert csak így leszel képes méltó módon megállani a helyedet, ha üt a nagy leszámolás órája. Pedig ütni fog, mert

ütnie kell. Mert élni akarunk, mi Isten választott népe. Csak élni akarunk és visszaszerezni azt, ami az életet, a mindennapi életet biztosítja, egy sokat szenvedett, de Istenfélő lovas-nemzetnek.

Mindenható Uristen, ki végtelen kegyelmeddel és bölcseségeddel intézed népek és nemzetek sorsát, vedd el tőlünk már a szenvedés poharát, mely csordultig van keserőséggel. Végtelen kegyelmes és erőt adó malasztaliddal árazd el a lelkeket, hogy el ne tévelyedjenek az igazság útjáról. Acélozd meg a lelkeket a hazaszeretetet mindent megtisztító tűzében, hogy csak e szent eszmének élve és ebben erősödve el ne tántorittassanak a gonoszok által, ha jön a nagy leszámolás órája, s add, hogy majdan a háromszinü zászlók alatt harcoló néped fegyverei a gonosz ellenséget legyözve, újra teljes dicsőséges fényt és ragyogást adhassanak apostoli királyunk Szent István koronájának. Ugy legyen!

Szombathely, 1932. évi február hó 9-én.

V I D Á M S A R O K

A NŐK ÉS A HÓNAPOK KABALÁJA

(Egy holland tudós megállapításai völegényjelöltek okulására.)

A JANUARBAN

született nő kitűnő háziasszony, jószívű, szerényen és amellettl izléssel öltözködik.

A FEBRUARI

nőből jó feleség és jó anya lesz, de igen cicomás.

A MARCIUSI

nő hangos, pletykás, szorgalmas és mindamellett hanyag, erős üzleti érzéke van, de a szép ruhákat és kalapokat imádja, szívesen flörtöl.

AZ APRILISI

nők csak mérsékelten intelligensek és roppant szeszélyesek.

A MAJUSI

nő szeretetreméltó, elegáns, finom, érzelmes.

JUNIUSI

nő szereti az élénk színű ruhákat, feltűnő kalapokat, amellettl felületes s mindenben a feltűnőséget vadássza.

A JULIUSI

nők általában jókedélyűek és nyalánkok, szeretik a bonbont, cukrászsüteményt.

AKI AUGUSZTUSBAN

született az szerény, körültekintő nő.

A SZEPTEMBERI

ellenben igen spórolós és rendkívül izlése sen öltözködő.

AZ OKTÓBERI

nő rengeteget beszél, fantasztikus, forró érzelmű, szellemes és igen rokonszenves; csak éppen felelősségérzete nincs; Ők általában csinosak és barátságosak.

A NOVEMBERI

nő könnyen sértődik, haragos, de könnyen is békül, gyenge háziasszony, de nagyon jó anya.

A DECEMBERI

nő lényéből varázs árad, de viszont szereti ezt a varázst drága ruhákkal és pompás bundákkal, estélyi ruhákkal párosítani; nem érez lelki furdalást, ha az őt szerető férfinek romlását okozza, lassan, fokról-fokra, démoni szívóssággal.

„Burgenland“, Magyarország megszállás alatt levő része

Irta: Liptóczy Béla

Az osztrák-magyar nyugati határ mentén lakó magyarországi németiség Ausztriába való bekebelezésének eszméje Bécsben titokban akkor vetődött fel, midőn a magyar sajtó, az annexió alkalmával, Boszniának Magyarországhoz való csatolását követelte. Miután azonban Bosznia nem csatoltatott Magyarországhoz, a magyar esetleges térhódítás ellensúlyozására felvetett osztrák eszme sem valósult meg. A „Grossösterreich“ kombinációjában ezzel szemben, ez időtől kezdve, titokban, állandóan továbbra is ott szerepelt az osztrák-magyar nyugati határ mentén lakó németiség bekebelezésének gondolata.

E kérdés nyílt felvetésére az osztrák pártok akkor látták elérkezettnek ismét az időt, midőn a világháború folyamán Szerbia leigázása alkalmával szóba került a közös magyar-bolgár határ lehetősége. Ausztria békefeltételei kiszivárgása napjaiban, a beállott osztrák területi vesztések ellensúlyozására, e kérdés 1918. szeptember havában, Wilson 14 pont-

jára támaszkodva, az osztrák politika előterébe lép.

Magyarország nyugati végeinek Ausztriához leendő csatolásának eshetősége ekkor hívta fel, egészen váratlanul, a magyar közvélemény figyelmét is Magyarország ama részére, amely a világháború befejezése előtt nemcsak Európa, de még a magyar közönség nyilvánosságát sem érdekelte közelebbről. E körülmény teszi érthetővé azt, hogy a Trianonban Magyarországra erőszakolt, minden jogot és igazságot kegyetlenül eltipró „békének“ egyetlen intézkedése sem sujtott le oly váratlan villámcsapásként a magyar nemzetre, mint nyugati végeinek tervezett elszakítása volt szövetségese és fegyvertársa javára.

A magyar közvélemény felháborodásával szemben az osztrák hivatalos körök, az átcsatolás gondolatát kezdetben azzal igyekeztek védelmezni, hogy a kérdéses magyar területet a saint-germaini békeszerződés rájuk erőszakolta.

Ezzel szemben történelmi tény, hogy báró Pauntz, a csonka osztrák nemzetgyűlés második ülésén, 1918. október 30-án már nyíltan követelte, hogy a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő magyar területekre vonatkozó osztrák igénybejelentés a Wilsonnak küldendő jegyzékbe felvétsék. A formát illetően akkor báró Pauntz azt indítványozta, hogy a Wilsonnak küldendő eredeti szövegtől eltérően az „Ausztria” szó után „és Magyarország” hozzáfűzésével az alábbi jegyzék küldessék el: „Az új állam (Ausztria) Ausztria és Magyarország mindama területeinek területi fennhatóságát igényli, amelyen a németiség a többséget képezi.”

Báró Pauntz indítványának elvetése után Heilinger, Bécs VIII. kerületének szocialista képviselője ama javaslatot terjesztette elő, hogy a Wilsonhoz küldendő jegyzékben legalább az önrendelkezési jognak Vas, Sopron Moson vármegye és Pozsony város lakóira való kiterjesztését követeljék. Báró Pauntz és Heilinger javaslatának elvetése után Wilsonhoz azonban mégis az osztrák parlamenti bizottság eredeti szövege küldetett el, mely csak annyiban tért el a fentidézett szövegtől, hogy abban az indítványozott „és Magyarország” közbeszúrás kimaradt.

Ezek után világos, hogy a Wilsonnak megküldött osztrák jegyzék, a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő területre nem csak hogy igénybejelentést nem tartalmazott, de azon az önrendelkezési jognak gyakorlását sem követelte.

Heilinger és Parrer képviselők, az 1918. október 31-én kiűtött öszirózsás magyar forradalmi állapotot kihasználva, az előbbi indítványok elvetése dacára, 1918. november 12-én, a „Német-Ausztria, Deutsch-Österreich” kiterjedéséről és határaitól előterjesztett törvényjavaslat tárgyalása alkalmával az első pont kiegészítéseként az alábbi pótindítványt nyújtották be: „Német-Ausztriához tartoznak továbbá még Magyarország német vármegyéi: Moson, Sopron, Vas és Pozsony vármegyének egy későbbi törvénnyel meghatározandó részei.”

Mig Renner kancellár eme újabb javaslat tárgyalása alkalmával még arra hivatkozott, hogy Ausztria nem folytathat annexiós politikát, addig a november 22-iki tárgyaláson, — midőn a „Staatserklärung über Umfang, Grenzen und Beziehungen des Staatsgebietes von Deutsch-Österreich” tárgyalatott, — Ellenbogen szociáldemokrata képviselő előterjesztése után, már ő is hozzájárult ahhoz,

A sámfalvai templom

Fraknó vára

hogy az 5. §-ba az alábbi szövegezés vétessék fel: „Az eddig a magyar korona országaiban fekvő, Német-Ausztriával közvetlenül határos német zárt terület, a német-osztrák államba bekebelezendő. A béketárgyalások alkalmával arra kell tehát a fősulyt helyezni, hogy a német településeknek ugyanaz az önrendelkezési jog ítéltesék meg, amely a magyar kormány ismételt kijelentései alapján Magyarország összes többi népének biztosítottatott.”

Fenti államnyilatkozat megdönti azonban az osztrákok ama védekezését, hogy a Magyarországtól elszakított nyugati végeket csak a saint-germaini békeszerződés erőszakolta rájuk akaratauk ellenére, mert ez volt az első hivatalos bejelentés Ausztria részéről Magyarországra nyugati végeire.

Miként az előző idézetekből látjuk, a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő területet az osztrákok az időtájt még nem illették külön névvel, hanem mindig csak körülírva jelölték meg. Magát az igényelt területet egyszerűen német településnek minősítették csak és nem tüntették fel mint történelmi multtal bíró önálló tartományt. Ez pedig arra vezethető vissza, hogy a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő területet történelmi és földrajzi alapon, sem a közelmultban, sem a történelem

folyamán, soha, semmiféle, sajátos névvel megemlítve sehol sem találjuk. Sem a magyar királyi okleveleiben, sem a magyar törvényekben, sem az egyéb közhivatalok okirataiban az Ausztriához csatolt területnek semmiféle sajátos elnevezése nem volt soha.

Ennek tulajdonítható tehát az, hogy ugy Magyarországon, mint a művelt külföldön e területnek a trianoni és saint-germaini békeszerződést megelőző időben soha sem volt semmiféle határozott neve. Oka ennek, hogy e területnek a magyar állam keretében soha semmi néven nevezendő közjogi különállása, vagy önkormányzata nem volt; és soha külön álló védelmi szervezettel nem rendelkezett. Oka, hogy ezen önállósított területrésznek természetes határai egyáltalában nem voltak és ma sincsenek. Lehetetlen határai keretén belül pedig soha semminemű földrajzi vagy gazdasági egység soha ki nem fejlődhetett. Ugy egymagában, mint Ausztriához való viszonyában is a leglehetőlenebb képződmény, míg Magyarországgal ugy földrajzilag mint gazdaságilag a legszerveesebb összefüggő alakulat. A „Nyugat-Magyarország“ (Westungarn) elnevezés már az őszirózsás magyar forradalmárok és tudákos társaik fejében született, az

ország határvidékének égtájak szerinti földrajzi megjelölés csupán.

Jászi Oszkár és „tudós” társainak „Nyugatmagyarország” elnevezése azonban előre nem látott veszélyt rejtett magában. A magyarból átvett német „Westungarn” ugyanis, a nemzetiségi kérdést szem előtt tartva, az osztrák sajtóban csakhamar mint „Deutsch-Westungarn” szerepelt és az osztrák történetírók e terület multját, a felületes olvasóközönség és a béketárgyalások zöld asztalánál ülő (szintén nem kevésbé felületes) urak előtt, mint hajdani különálló tartományt igyekeztek feltüntetni.

Egyes német írók az 1074-es esztendőt szokták feltüntetni mint olyant, amelyben „Nyugatmagyarország” bizonyos része Ausztriához került. Schünemann e megállapítása azonban minden történelmi alapot nélkülöző sötétben való tapogatózás csak.

E vélt területi átengedés jogcímének értékét ugyanis teljesen megdönti ama tény, hogy a trónjától megfosztott Salamon helyett királyi jogokat akkor már csak I. Géza magyar király gyakorolhatott; miáltal Salamon adományozása is jogalapját veszti.

Árpádházi királyaink idején a nyugati határ mentén — bár igen rövid időre — 1241-

ben, 1270—71-ben, illetve 1273-ban és 1289—90-ben történtek még változások.

Miután Huber osztrák történetíró, Babenbergi Frigyes első nyugatmagyarországi záloglását, a tatárok elöl menekülő IV. Béla magyar királlyal szemben, a vendégjog egyenes megsértének mondja, nem tételezhetjük fel, hogy jelenleg az osztrákok a galád törvetéssel, zsarolással és fizikai kényszerrel kicsikart terület átmeneti, s már a következő évben megszünt birtoklását történelmi jogalapnak tekintenek.

Az 1270—71-es időleges változásokra pedig, a II. Ottokár és V. István magyar király közt július havában Pozsonyban kötött béke szabályozta olyképpen, hogy a kölcsönösen elfoglalt területeket visszaadták egymásnak.

Hasonló volt II. Ottokár 1273. évi nagy háboruja alatt elfoglalt magyar területek helyzete is, amelyek igen rövid idő múlva újra visszakerültek.

A XIII. század utolsó éveiben Magyarország nyugati végeinek nagyurai, a zabolátlan olygarcha Kőszegi grófok kezdtek egy éveken át tartó polgárháborúba úgy IV. László magyar király, mint Albert osztrák herceg ellen; mely alkalommal Albert osztrák hercegnek sikerült a Kőszegi grófok birtokait elfoglalnia.

Miután Albert osztrák herceg kezére azonban akkor csak az oligarcha Kőszegi grófok birtokai és várai kerültek, míg más magyar alattvalók tartozékai nem, világos, hogy e birtokok, csak magánjogilag voltak Albert herceg tulajdonában. Azaz a Kőszegi gróftól elfoglalt területre Albert osztrák herceg csak a magánjogi birtoklás jogcímét szerezte meg, közjogilag azok azonban továbbra is a Magyar Szent Korona alkotórészei maradtak.

Fenti megállapításunk, minden kétséget kizárólag, kitűnik az 1291. augusztus 28-án Hainburgban kötött béke azon feltételéből, amely, a Magyarországon élő külföldi honos osztrák és német polgárok birtokviszonyait szabályozva kimondja, hogy e külföldi honos polgároknak a magyar királyi hatalomnak kell magukat alávetniök, míg a magyar király megvédi őket jogaikban.

Ezek után világos, hogy Albert osztrák herceg foglalásai következtében Magyarország nyugati határa sem a Lapincsnál, sem a Lajtánál semminemű változást nem szenvedett. De megdőnti az 1291-es hainburgi békeszerződés — melynek értelmében Albert visszaadta az oligarcha Kőszegi grófok birtokait — és az azt megelőző 1271-es békekötés, azt a vélt osztrák jogigényt is, amelyet egyes osztrák

írók a Babenbergi Frigyesnek 1241-ben átadott három nyugati vármegye területeire alapítanak.

Az Anjouk és Zsigmond király idejében úgy a Lajtán innen és annak szomszédságában lévő várak, egyrészt egyes birtokgyarapodások, másrészt Nagy Lajos király adományozásai folytán a szomszédos osztrák főurak tulajdonába mentek át. Ez az állapot tette szükségessé végül azt az egyességet, amely, a sopronmegyei részen, 1411-ben jött létre, Zsigmond király és V. Albert között. A felmerülő kétségek és bizonytalanságok eloszlatására pedig a két ország határát ekkor, világosan aként állapította meg: „daz die Leytha das Gemerk sin solle“.

Ilyen volt a helyzet 1437-ben, amidőn Habsburg Albert elsőízben lett Ausztria és Magyarország közös uralkodója.

III. Frigyes foglalásait néhány egykoru német író úgy jegyezte fel, hogy a császár a meghódított várakat Ausztriához csatolta. E beállítás azonban nem felel meg a valóságnak. Kétségtelen, hogy Frigyes korlátlanul szeretett volna a kezén levő várakkal és tartozékaikkal rendelkezni, de mindennemű foglalásai-val és az előállott birtokváltogatásokkal

szemben királyaink és a magyar rendek továbbra is fenntartották a régi birtokjogot.

Ennek tulajdonítható, hogy az első egyezségben, mely 1453. március 23-án jött létre, *bennfoglaltatik ama pont, mely világosan kimondja, hogy a magyar várak idegen birtokosai kötelesek magukat a magyar törvényeknek alávetni*, ami nyílt bevallása a magyar közjogi hovatartozandóság elismerésének.

Még ennél is sokkal szembetűnőbb a magyar fenhatóság és a várak közjogi hovatartozandósága azonban az 1463. évi békeszerződés szövegezésében.

Fraknó és Kabold esetében ugyanis a békepontok világosan kimondják, hogy *III. Frigyes kifejezetten csak mint magyar földesur lép e várak birtokába; ami kizárólag a magánjogi birtokbaiktatás elismerése*. De ezt bizonyítja ama körülmény is, hogy „ezek a várak és a hozzájuk tartozó uradalmak Magyarország (regnum) és a hit védelmére a török ellen viselendő hadjáratok céljára adózni tartoznak és a tizedet a győri püspökségnek fizetik, amely alá egyházhatóságilag tovább is tartozni fognak.“

Kismarton, Kőszeg és Rohonc esetében pedig a fentieknél is még élesebben kitűnik a magyar fenhatóság elismerése, amennyiben

a szerződés nyíltan kimondja, hogy *a magyar rendek Frigyeset e várak birtokában a régi tulajdonosokkal szemben megvédeni tartoznak*.

Minden kétségen felülivé teszi pedig a nyugati várak hovatartozandóságát ama körülmény, hogy *Frigyes a békeszerződésnek, általa, 1463. július 19-én, Bécsujhelyen, kiadott példányában ezt mondja: „Alulírt várak és mezővárosok, amelyeket Magyarország határaitban és szélein birunk“*. Ami nyílt elismerése annak hogy Frigyes császár maga ezeket a várakat és mezővárosokat magyar birtokoknak tekintette csak s nem a hadijog alapján fegyverrel szerzett területgyarapodásoknak.

De ez tűnik ki a Frigyes és Albert közt 1451-ben Regedében létrejött egyezményből is: „*azok a várnagyok, akik a Frigyes által birt magyar várakban vannak alkalmazva és azok a német főurak, akik magyar várakat birnak, a magyar törvények és szokások szerint kötelesek eljárni és a magyar bírák rendelkezéseinek engedelmeskedni.*“

Miután a várak és mezővárosok Frigyes kezére nem a magyar államfővel viselt háború következtében, tehát nem a hadijog alapján jutottak, továbbá a szerződésekben mint szerződő fél sem az osztrák rendek, sem Ausztria mint olyan felelmitve nincs, világos, hogy csu-

pán egy magánjogi szerződéssel állunk szemben. Oly szerződéssel, melynek hatályát, csak Frigyes, mint a személyében egyedül szerződő fél érvényesítheti csak. Ami másszóval annyit jelent, hogy a birtokok, *csak mint a magyar állam területén lévő magán zálogbirtokok juttak, magánjogi alapon, III. Frigyes, azaz a Habsburg ház kezére, anélkül, azonban, hogy e tény által egyszersmind osztrák fennhatóság alá kerültek volna.*

Mínthogy az osztrákok Ausztria jogigénvét Nyugatmagyarország egyes részeire a XVIII. század közepéig, sőt még ezután is főként az 1491-ben Pozsonyban kötött békeszerződésre alapították és alapítják, azért az alábbiakban e békeszerződéssel részletesebben fogunk foglalkozni.

A *III. Frigyes* és *Miksa* közt létrejött pozsonyi békefeltételek alapjául az előbb ismertetett 1463-iki évi békekötés által megszabott helyzet szolgált.

Ami a területi megállapodásokat illeti, — tekintettel arra, hogy abban az időben még nagyszámu osztrák vár volt hadijogon magyar tulajdonban, — érthetővé teszi azt, hogy Magyarország közvéleménye óriási megbotránkozással és felháborodással fogadta a status quo visszaállítását.

Jogilag tisztára és változatlanul az 1463-as évi megállapodások maradtak érvényben. Az átadott várak birtoklási jogcíme tekintetében pedig ugyancsak semminemű különbséget nem tesz e békeszerződés, amennyiben kifejezetten kimondja azt, hogy azok „*intra fines regni Hungariae*” Magyarország területéhez tartoznak. Világos tehát, hogy azok, jogilag, csak a megtarthatás időpontjában eltérő magánzálogbirtokként maradtak Frigyes császár kezében.

Ami pedig a szerződő feleket illeti úgy azok ebben az esetben is csak *III. Frigyes* és *Miksa* voltak, nem pedig Ausztria.

Ugyanakkor pedig, *amidőn a szerződés elismerte a Habsburg család magyar trónörökösödési jogát, egyuttal kikötötte azt is, hogy az esetleg megválasztandó király a magyar alkotmány megtartására kötelezi magát.* Ami másszóval Magyarország integritása megővésének nyílt köteletség vállalása.

Hogy az átadott várakra *III. Frigyes* császár, csak magánjogi birtokcímet nyert; bizonyítja továbbá ama tény, hogy *midőn* a kérdéses pozsonyi békeszerződés után 1493-ban *III. Frigyes, Fraknót és Kismartont Pruschnik Henriknek elzálogosította, azokat magyar birtokainak nevezte; egyházilag pedig ezek a te-*

rületek továbbra is tényleg a győri püspök jogi fennhatósága alá tartoztak, amiről a későbbi tényleges helyzet is tanuskodik.

A vélt osztrák közjogi igény helytelensége, Magyarország nyugati végei bármely részére azonban azonnal kitűnik abból is, ha tekintetbe vesszük azt, hogy a jelenlegi *Burgenland* területének csak egyes részei voltak átmenetileg — pignus alapján — osztrák kézen. „Pignus”, azaz a zálogjog alapján, azon idegen dologbeli joga alapján, melynél fogva valamely dolog, ez esetben az elzálogosító magyar uralkodó országának, a magyar szent koronának egy birtokrésze, az osztrák uralkodónak, mint hitelezőnek, követelése biztosítása végett köttetett le, hogy a hitelező, ha követelése nem teljesítettik, kielégítést szerezhessen. E jogi tény azonban a birtok tulajdonjogát sohasem ruházza át a hitelezőre. És mintán ugy a magyar, mint az osztrák magánjogban a zálogolás a birtok átengedése folytán történt, világos, hogy az időnként elzálogosított magyar részeket, „de facto és de jure”, zálogos birtokoknak kell tekinteni, amelyek azonban a zálogolás tartama alatt sem szűntek meg a Szent István koronáját képező ezeréves Magyarország tartozékai lenni, minnek bizonyossága az is, hogy a kérdéses birtokok mindig Ma-

gyarországon adóztak és magyar közigazgatás alatt állottak.

Fentieket szem előtt tartva, a zálogolás teljesen különös esetével állunk szemben, amennyiben az elzálogosított birtok továbbra is az elzálogosító uralkodó fennhatósága alatt állott és a Magyar Szent Korona, Szent István király országának képezte integráns részét, melyről ennél fogva lemondani az uralkodónak és nemzetnek csak együttesen lett volna joga. *Ez pedig soha még nem történt.* Ellenkezőleg a magyar rendek állandóan követelték az elzálogosított részek visszacsatolását. S hogy ezt mily komolyan vették a magyar rendek, annak bizonyossága az is, hogy 1637. évben III. Ferdinándnak, midőn a magyar trónt elfoglalta, újólág ünnepélyesen meg kellett ígérnie azt, hogy a még vissza nem adott nyugatmagyarországi részek átengedéséről gondoskodik.

Ama osztrák ellenvetés pedig, ha a szóban forgó várak zálogbirtokok voltak, mikor fizette meg Magyarország a kérdéses zálogösszeget, a Habsburg család magyar trónralépésével önmagában megdől. Még pedig azért, mert a zálogösszeg kizárólag a királyi családot illette s annak fizetése vagy elengedése, magánjogi követelésről lévén szó, kizárólag az uralkodó családot illette. Az idők folyamán

különben a kérdéses várak magyar birtokosai, de főként az Eszterházyak sokszorosan túlfizették a zálogösszeget.

Ezzel megdől *Wichtel* osztrák radikális képviselő alábbi állítása is, mely a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő terület átcsatolási mozgalma alkalmából egy népgyűlésen hangzott el „az osztrák részről előzetesen felajánlott népszavazást azért utasítom vissza és pártom, az átcsatolást hajlandó fegyverrel is keresztül vinni, hogy a testvérek végre hazajöjjenek, *ahová 1867. előtt mindig tartoztak.*“ (!!)

E szónoki fogás vakmerő valótlanágát mi sem bizonyítja fényesebben, mint ama körülmény, hogy a zálogjogon birtokolt részek, nem 1867-ben kerültek vissza Magyarországhoz, hanem részben már Miksa, majd III. Ferdinánd uralkodása alatt. Ama körülmény pedig, hogy a zálogjog alól felszabadult birtokokat az osztrák uralkodók szabad elhatározásból Magyarországhoz csatolták vissza, legjobb bizonyítéka annak, hogy azokra, egyenként és összesen, csak a fent kifejtett értelemben támasztottak igényt minden esetben és maguk sem gondoltak soha azoknak Ausztriába való bekebelezésére.

Az előzőktől eltekintve azonban már maga az a tény, hogy az osztrák béke delegáció

tagjai a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő területet, a „*történelmi jogon*“ (!) kívül *gazdasági érdekből és a nép akaratára való hivatkozással* is igyekeztek megszerezni, legjobb bizonyítéka annak, hogy a delegáció tagjai tudatában voltak annak, hogy a három alap bármelyikére külön támaszkodva kudarcot vallának igényükkel, ha azt a béketárgyalók tüzetesebb vizsgálat tárgyává teszik. Három valótlanságot kellett tehát összefoglalniok, hogy az események felületes vizsgálóját követelésük tárgyalására rábírják. E tekintetben pedig a béketárgyalások ideje határozottan az osztrák politikának kedvezett. Nem is annyira azért, mintha a hazánk sorsáról ítélkezők az osztrák követelések jogosultságát elismerték volna, hanem azért, mert a franciáknak, az új szövetségesekre való tekintettel, érdekükben állott e téves beállítás érvényre juttatása, hogy ezzel az egykori Osztrák-Magyar Monarchia két szomszéd állama között az egyenetlenség magvat elhintsék.

Az átcsatolt részekre vonatkozólag az osztrák történelmi valótlanságokat aránylag könnyű volt az elfogulatlan közvélemény előtt megcáfolni. Nem ily könnyű feladat előtt állott azonban a magyarság a másik két állítást illetőleg. Ugyanis abba naz időben egyrészt

tényleg volt a területen bizonyos *nemzetiségi mozgalom*, másrészt tagadhatalan, hogy *Ausztria és Bécs ellátását* a multban jórészt Magyarország bonyolította le. Az osztrákok fenti két állítása megállott akkoriban, de nem abban a formában, ahogy ők azt beállították. Az átcsatolt területen, az egyesek által szított nemzetiségi mozgalomnak ugyanis, a nép széles rétegeiben, *sohasem volt komoly formában Ausztriához* kívánczozó irányzata, Ausztria és Bécs élelmezését pedig mindig a *magyar Alföld látta el* és nem a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő nyugatmagyarországi terület. E két kérdést illetőleg a magyarság objektív érvei, melyek állandóan az osztrák érvek helytelenségét bizonyították, a béketárgyalók zöld asztalánál, a kisantant érdekeit szem előtt tartó nagyhatalmak képviselői előtt, érthető okokból, süket fülekre találtak. Az idő ellenben a magyarság pártjára állott és a későbbben 1921-ben Sopron városára és vidékére elrendelt népszavazás után megdőlt a nép akarataira támaszkodó alap jogosultsága is. E népszavazás pedig, bármily formában igyekeznek is annak eredményét az osztrákok lekicsinyelni, nem volt egyéb, mint spontán megnyilatkozása ama népfelfogásnak, mely már 1441-ben uralkodott e területen.

Az 1441. évi állapotokat legjobban megvilágítja ama közel 500 éves jegyzőkönyv, amelyet *vitéz Házi Jenő dr.* a soproni levéltárban talált és amely mint *Löffler Jakab*, Pozsony egykori követének kézírata, az alábbiakat tartalmazza: „*Ugyancsak közlöm Bölcsességtekkel, hogy a soproniak mondták nekem, hogy a mi kegyelmes Asszonylnk (Erzsébet királyné) az ő városukat, egy nagy összeg pénzért (8 ezer aranyért) a római királynak (IV. Frigyes) elzalogosította és az a szándéka, hogy Pozsony városát szintén elzalogosítsa. Nos hát a soproniak megjelentek itt (Bécsujhelyen) és ennek ellene fognak szegülni és tiltakozni óhajtanak az ellen, hogy ez megtörténjék, mert az ő városuk egyike a hat tárnoki városnak és ők nem akarnak a szent koronától elszakadni. Mindezeket azért közlöm, hogy Bölcsességteknek ideje legyen elmélkedni s tán ezt megakadályozhatják, mert Ti még nem vagytok elzalogosítva.*“ E jegyzőkönyv mindennél fényesebben bizonyítja azt, hogy a soproniak közel 500 évvel ezelőtt is tanubizonyságát adták hazafiságuknak, annak dacára, hogy akkor Sopront és környékét sokkal németebb területnek kell tekinteni. Nagy fontossággal bír a fenti okmány azért is, mert világosan rámutat arra, hogy az időnként el-

zálogosított magyar részeknek, a zálog alól való felmentését nemcsak a magyar rendek követelték, hanem maga a lakosság is.

A trianoni béketárgyalások alkalmával felhozott osztrák gazdasági igények alaptalanságát legfényesebben maga a hivatalos osztrák statisztika dönti meg. A hivatalos osztrák statisztikai adatokból ugyanis kitűnik, hogy a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő terület Bécs szükségletét, 1923-ban, csak 1.21 %-ban tudta fedezni és e helyzet lényegesen azóta sem változott, ami fényes bizonyítéka annak, hogy a *Burgenland* milliárdos állandó budget passzívája, mely Ausztriát terheli, korántsem áll arányban azzal a csekély szolgáltatással, amit e területrészt Bécs városának élelmezése biztosítására nyújthat.

Világos tehát, hogy az osztrák békedelégációnak a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő területnek támasztott igényei teljesen tarthatatlanok, mert az ezeknek alátámasztására kitalált érvek egyike sem állhat meg.

És most nézzük, hogyan kapta a jelenleg Ausztriához csatolt terület, mai „*Burgenland*” nevét.

Kezdetben a „*Westungarn*” elnevezés etnográfiai alapon „*Deutsch-Westungarn*” alakjában, látszólag az osztrák aspirációk ügyét

szolgáltatta ugyan, de csak addig, amíg be nem bizonyosodott, hogy a megszálló csehek a Pozsony vármegye területére támasztott igényekről nem hajlandók lemondani. A cseh törekvésekkel szemben azonban az osztrákok sem mutattak hajlandóságot arra, hogy az előzőekben megvilágított pozsonymegyei aspirációkról lemondjanak. Ennek tulajdonítható tehát, hogy az osztrákok egyrészt a „*Westungarn*, *Deutsch-Westungarn*” fogalom helytelenségét átlátva, másrészt a Pozsony vármegye területéhez tartozó részek igényének kifejezésre juttatása céljából a „*Vierburgenland*” elnevezést hozták forgalomba, a határmenti négy vármegye (*Pressburg*, *Wieselburg*, *Oedenburg*, *Eisenburg*) nevére való tekintettel. Eme elnevezés azonban azt is célozta, hogy az igényelt terület köztudatba átment nevét átcsatolás esetén ne kelljen újra megváltoztatni. Átcsatolás esetén ugyanis a „*Deutsch-Westungarn*” elnevezést tovább nem alkalmazhatták, mert ezzel nyíltan elismerték volna, hogy e területrészt tulajdonképpen Magyarország és nem Ausztria tartozéka.

Közben azonban a csehek folytonos térhódítása és az antant hatalmak magatartása kétségjelenné tette, hogy az osztrákoknak nemcsak a Pozsony és vidékére támasztott

igényről kell lemondaniok, hanem a cseheknek a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő területre támasztott igényével is szembe kell szállaniok. A Pozsony és vidékére támasztott osztrák igények háttérbeszorulásával azonban a „*Vierburgenland*“ elnevezés is elvesztette időszerűségét. Ennek tulajdonítható, hogy ekkor osztrák részről a „*Heizenland*“ elnevezés alkalmazása vetődött fel.

A „*Heizenland*“ elnevezés forgalomba hozása pedig azt a célt szolgálta, hogy a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő terület költött történelmi igényét azzal is alátámassza, mint ha a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő terület lakossága egy részének megjelölésére használt *heanc* név eredete *III. Henrik* (Henrich-Heinz) római császár nevéből származna. E feltevés azonban teljesen helytelen, mert *III. Henrik* római császár a Rába völgyén Magyarországra átmenetileg behatolva, akkoriban e nehezen járható terület lakosságával itt tartózkodása alatt alig juthatott szorosabb érintkezésbe és így nem is válhatott történelmi személlyé. Ezt bizonyítja másrészt ama körülmény, hogy a terület németajku lakóit *hienseknek* vagy *heancoknak* nevezik, de seholsem *heinseknek*. A *Heizenland* elnevezés tehát éppen oly mesterségesen csinált és sehol-

sem létező elnevezés, mint a *Vulka* folyóról elnevezett *Vulka-Pordány* község nevének *Wolken(!)-Prodersdorfra* való értelmetlen átkeresztelése, vagy más erőszakos osztrák névváltoztatások.

A tulajdonképeni „*Heanzerei*“ magában foglalja a volt szentgotthárdi járás déli részén, a németujvári, a kőszegi járás, a Borostyánkő hegyvidékén, a Pinka völgyében lakó vasmegyei, továbbá a Fertő-tó vidékének nyugatra eső részén lakó sopronmegyei németset. Ennek igazolására szolgál, hogy míg a németujvári járás területén lakó németeket a nép pokróc durvaságuk miatt „*Kotzenheanz*“-oknak, addig a hozzájuk csatlakozó a Pinka és annak mellékvölgyeiben lakókat a türelmes voltuk miatt „*Geduldichi Heanz*“-oknak nevezi. A tulajdonképeni *heancot*, a kőszegi vidékit, *Pummheanz*-nak, míg a Rozália-hegység lábánál lakó s folytonos ismétlésekbe eső németeket a nép „*Repetierheanz*“-oknak nevezi.

A vasi és soproni németiséggel szemben a mosoni németek a kiterjedt legelőkre (*Heide, Hoad*) való tekintettel „*Heidebauer*“-eknek (*Hoadabaua*) neveztetnek. A „*Gruschlerek*“ vagy „*Seewinklerek*“ a Fertő tó délkeleti részén lakó németek, akiket a *Heidebauer*ek a

sváb keverékből származó különös kiejtésük miatt neveztek el így.

A fentiek tehát minden kétséget kizáróan azt bizonyítják, hogy a „*Heinzenland*“ elnevezés nem etnográfiai alapon létesült, hanem tisztán a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő terület költött történelmi múltjának megerősítését célozta. A közvéleménybe hamis osztrák történelmi alapon dobott „*Heinzenland*“ elnevezés a fent kifejtett okoknál fogva azonban sehogy sem tudott gyökeret verni, sőt a *Heidebauer* és *Grauschler*ek között egyenesen ellenszenvre talált. Eme ellenszenv az elfogulatlan vizsgáló előtt azonnal érthetővé válik, ha a valóságnak megfelelően itéli meg a németlakta terület lakosságának különböző mentalitását.

A „*Heinzenland*“ név népszerűtlensége azonban csakhamar ismeretessé lett az osztrákok előtt is és ezért nem csodálkozhatunk azon, hogy minden igyekezetük odairányult, hogy az igényelt terület számára egy új nevet találjanak ki. Közben az események odafejlődtek, hogy a trianoni békeszerződés értelmében a magyar kormány kényszerült a jelenleg osztrák megszállás alatt lévő területet az antant-hatalmak soproni képviselőjének át-

adni. Ezek viszont a területnek Ausztria részére való átadása bizattak meg.

Az átadás azonban nem ment simán. A felkelők ragadták magukhoz a hatalmat és a területet, mint korlátlan urai, a rajta végigvonuló Lajta-hegységről és Lajta-folyóról „*Lajtabánság*“ -nak nevezték el. Midőn a magyar kormány a kényszer hatása alatt, e senki földjéről a felkelőket visszavonulásra kényszerítette, az osztrák megszálló közegek bevonulása alkalmával e terület ismét nevet cserél és ekkor kapta a mai *Burgenland* nevét.

A *Burgenland* név eredetét illetőleg megállapíthatjuk, hogy az egy véletlen alkalmi versnek köszönheti mai létezését, minden történelmi és földrajzi létjogosultság nélkül. Ez állapítható meg *dr. Rauschnitz Alfréd* volt burgenlandi tartományfőnöknek az *Österreichische Illustrierte Zeitung*-ban 1923 június 3-án megjelent „*Die Vorbereitung und die Einrichtung der Verwaltung des Burgenlandes*“ című cikkéből, melyben többek között ezeket mondja: „1918 december 24-én az *Ostdeutsche Rundschau*-ban a soproni illetőségű *dr. Wallheim Alfréd* egy üdvözlő verset közölt „*Heinzenland-Burgenland*“ cím alatt. A *Wallheim* által diszes melléknévként kitalált *Burgenland* meghatározása azonban inkább talált vissz-

hangra, mint a *Heinzenland* és ezért választotta az ország nevéül". A *Heinzenland* elnevezés népszerűtlenségét és annak előbb kifejtett tulajdonképpeni okát azonban *dr. Rauschnitz Alfréd* célszerűnek tartotta elhallgatni.

Maga a *Burgenland* név azonban, amint azt a Nyugatmagyarországi Ligának 1920 május 30-án tartott tiltakozó ülésén, *dr. Domonovszky Sándor* egyetemi tanár mondta, az osztrákok „történelmi jogának” legkiáltóbb cáfolata, mert a nyugati határszél várai éppen az osztrák hercegek betörései és bitorló szándékai elleni védelemre épültek és ennek a feladatuknak derekasan meg is feleltek.

Íme tehát világos, hogy az osztrákok a *Burgenland* elnevezést azért választották az osztrák köztársaság legujabb tartományának megjelölésére, mert alkalmasabb nevet, mely földrajzi vagy történelmi alpra támaszkodhatott volna, nem találtak.

Térjünk most át ama kérdés tárgyalására, mit veszített Magyarország és Sopronvármegye *Burgenland* elcsatolása folytán. Magyarország vesztesége az 1923. évi március 7-iki osztrák népszámlálás adatainak alapján 3967.19 km²-nyi területen 3 város (Kismarton, Ruszt, Németujvár), 49 nagyközség, 274 kisközség 49.308 házzal és 285.609 főnyi lakossággal. Az elvesz-

tett állatlétszám: 17.767 ló, 124.844 szarvasmarha, 37 szamar, 8095 kecske, 6293 juh, 92.637 disznó, 11.278 házinyul, 13.737 méhkas, 465.160 tyúk, 21.274 lud, 3993 kacska, 855 pulyka és gyöngytyúk. Itt nem szabad szem elől tévesztenünk azonban azt, hogy míg *Burgenlandnak* a Fertőtől keletre eső része már 1921 november 17-től állandóan osztrák kézben volt, addig a többi rész megszállása december 1-ig húzódott, a szentgotthárdi járás 3 községét: *Bónisfalvát*, mely teljesen, *Békátót* és *Mészvölgyet*, melyek részben már előzetesen szerb megszállás alatt állottak, a szerbek csak 1923 szeptember 30-án engedték át az osztrákoknak.

Burgenland területe, lakossága és házáinak száma, Moson-, Sopron- és Vas megye elszakított részéből az alábbiak szerint tevődik össze:

Vármegye	Terület km ²	Lakosok száma	Házak száma
Moson	1.039.86	46.117	7.218
Sopron	1.340.71	118.374	20.102
Vas	1.586.62	121.118	21.988
Összesen	3.967.19	285.609	49.308

A kimutatott veszteségek tekintetében Sopron vármegye a második helyen áll, de ezt csak ama körülménynek köszönheti, hogy ugy

Sopron városa, mint a népszavazás körzetébe tartozó 8 község (*Agfalva, Balj, Fertőboz, Fertőrákos, Harka, Kópháza, Nagycenk és Sopronbánfalva*) az 1921 december 14—16-ig lezajlott népszavazás alkalmával Magyarország mellett foglalt állást. A soproni népszavazási terület hazafias lakosságának eme megnyilatkozása pedig annyiban érintette igen érzékenyen az osztrákokat, hogy Sopron és vidékének visszacsatolása után Burgenland területe, Ausztriához való viszonylatában minden földrajzi és gazdasági egységet nélkülöző alakulattá vált. Szélessége Soprontól nyugatra *Szikra község felett* ugyanis alig 6 km., miáltal az új osztrák tartomány északi és déli része csak igen lazán függ össze. Ez a laza kapcsolatot váltotta ki ama lappangó osztrák óhaj, a mely Burgenland felosztását célozza és a déli — egykori vas megyei részt — Steierországhoz, a felsőrészt Alsó-Ausztriához kívánja kapcsolni. Ez utóbbi törekvés azonban még mindig azon hiúsult meg, hogy *Burgenland* jelenlegi helyzetében sem lehetett széttépni azokat a politikai kapcsolatokat, amelyek egyes területeiket összefűzik és amelyeket ezeréven át tartó állami együttélés fejlesztett ki a közös történeti és politikai életet folytatott magyar állam egykori polgárai között.

Fraknó, Lánzsér, Kabold, Kismarton, Szarvokó, Sopron vármegye elszakított várai, Nagymartoni, Gud-Keled, Fraknoi, Kanizsai, Garai, Nádasdy, Esterházy családok, a vas megyei Borostyánkő, Léka, Rohonc, Nemetújvár a Batthyányak és Esterházyak, a mosonmegyei Köpcsény a Batthyányak ősi magyar fészke a magyarságáért hősi halált halt Paumkirchner lovag Szalonak vára, örök mementői annak, hogy a Szent István birodalmából kihasított új tartomány, Burgenland alól a magyar történeti alapot nem lehet kihuzni.

Aki a nemzetiségi elvek *Burgenland* tulajdonképpen magyar és horvátlakta vidékein, ahol az ellenkezők az osztrák államnak a wilsoni elvek alapján követelt határaival, hamis történelmi alappal kívánja alátámasztani, futóhomokra épít házat. Egy területrészt lehet átmenetileg a közvélemény megtévesztésével elszakítani és bitorolni, államot lehet ideig-óráig erőszakkal összetartani. Tartományt, bármilyen nagy vagy kicsi legyen az, lehet költött jogokra, történeti hazugságokra alapítani *akarni*, de az a tartomány, amely szervezett hazugságokon épül fel, bármily hatalmas legyen is, a fenntartását célzó erőszak, *tartós életű nem lehet.*

T A R T A L O M J E G Y Z É K:

	Oldal		Oldal
GRÓF BETHLEN ISTVÁN, ny. m. kir. miniszterelnök: <i>A becsület és hűség megbecsülésével küldöm üdvözlétemet</i>	3	THURNER MIHALY dr., Sopron sz. kir. város polgármestere: <i>Pillanatfelvételek a magyar igazság kálváriájáról</i>	17
CARLO ANTONIO FERRARIO, olasz kir. tábornok, nápolyi hadtestparancsnok, a tábornoki bizottság elnöke: <i>Levél a Sopronvármegye szerkesztőségéhez</i> (olasz és magyar szöveggel)	5	TRAEGER ERNŐ dr., miniszterelnökségi m. kir. miniszteri tanácsos, a szövetségközi tábornoki bizottság mellett a m. kir. kormány megbizottja: <i>Amikor az élő valóság legendává lesz</i>	26
VITÉZ GUILLEAUME ÁRPÁD, ny. m. kir. tábornok, a szövetségközi tábornoki bizottságban a m. kir. kormány katonai megbizottja: <i>Viszsaemlékezések a népszavazásra</i>	9	IFJ. KRUG LAJOS, író, volt felkelő: <i>Sopron nagy napjai</i>	31
BÁRÓ VILLÁNI FRIGYES dr., Magyarország párisi követe, a szövetségközi tábornoki bizottság mellett a m. kir. kormány képviselője: <i>Párisi üdvözlét Sopronnak</i>	11	PARRAGI GYÖRGY, a Sopronvármegye felelős szerkesztője: <i>A velencei egyezmény megkoronázza Sopron megmentését</i>	59
GÉVAY-WOLFF LAJOS dr., Sopronvármegye alispánja: <i>Csoda történt</i>	13	SCHULZ FERENC, a Sopronvármegye belső munkatársa: <i>A „megpróbáltatások városának” fia a „hűség városának” felszabadulásán</i>	66

	Oldal		Oldal
<i>Kitörő lelkesedéssel és a szebb jövőbe vetett reménykedéssel ünnepelte meg Sopron a népszavazás 10-ik évfordulóját</i>	71	gróf Bethlen István arcképe	3
<i>Östör dr. indítványára Sopron vármegye a 10 éves jubileum alkalmával hálas szívvel üdvözölte a felkelőket, Bethlen Istvánt és Sopron közön-ségét</i>	82	Carlo Antonio Ferrario tábornok arcképe	5
<i>Kiss János őrmester, volt felkelő levele</i>	86	vitéz Guileauve Árpád arcképe	10
<i>Fényes ünnepség keretében leplezte le Sopron megye a kormányzó arcképét</i>	87	báró Villáni Frigyes arcképe	11
GEBHARDT PÁL , főkelő parancsnok: <i>Hösi idők hősi férfiak</i>	93	Gévay-Wolff Lajos dr. arcképe	13
VIDAM SAROK	98	Thurner Mihály dr. arcképe	19
LIPTHAY BÉLA : „Burgenland“, Magyarorszag megszállás alatt levő része	99	A soproni hűségkapu	21
		A Sopronvármegye rendkívüli kiadásának mása a népszavazás eredményéről	25
KÉPEINK :		dr. Traeger Ernő arcképe	27
Magyarország kormányzójának arcképe. <i>Műmelléklet. medgyesi Schwarz Antalnak Sopron vármegye disztermében függő festménye után.</i>		Sopron sz. kir. város új cimere a civitas fidelissima jelisével	29
Egykoru gunykép a kapzsi Ausztriára. <i>Műmelléklet. Bér Dezső rajza után.</i>		Ostenburg csendőrzászlóalj bevonul Sopronba 1921. augusztus 28-án	33
		gróf Sigray Antal főkormánybiztos fogadja Ostenburg jelentését 1921. aug. 29-én, a csendőrzászlóalj bevonulását követő napon	34
		A telhetetlen mostohapapa. Egykoru gunykép	41
		Plakáterdő az egyik soproni ház falán a népszavazás idején	43
		Német és magyar propagandaplakátok	45
		A lezárt népszavazási urnák	47
		Német propagandaplakát	49
		A tábornoki bizottság tagjai: Hamelin, Guileauve, Gorton tábornok	51

	Oldal		Oldal
Sopron virágoskertje, Magyarruhás lányok a népszavazás alkalmával	53	A soproni Kolostor ucca és háttérben a hűségtorony	67
Népszavazási emléklap	55	„Storno-ház“, városháza és a tüztorony .	68
A tábornoki bizottság külföldi tagjai : Ha- melin, Ferrari, Gorton tábornok	57	Lord Rothermere, a magyar reviziós tö- rekvések előharcosa	77
A Grand Trianon palota, ahol a magyar békeparancsot aláírták	62	Borah szenator, a magyar igazság előhar- cosa	77
Neully st. Chateau de Madrid, ahol a ma- gyar békeküldöttség lakott	63	Szentháromság szobra a vármegyeház előtt	83
Versaille. A magyar békeküldöttség 1920. június hó 4-én távozik a grand Trianoni palotából	64	Gebhardt Pál felkelő parancsnok arcképe	93
		A sámfalvi templom	101
		Fraknó vára	101

1962 APR 29

1978 JUL 11 14

1992 MAJ 25

1970 AUG 3-

STRE

A telhetetlen mostohapapa

Német-Ausztria, az elvált férj, mondja Hungáriának: — Ide a gyerekekkel, Nyugatmagyarországgal! A saintgermaini árvaszék nekem ítélte oda. Még a vak is látja, hogy az ifjunak jobb sora lesz nálam!

